

PIN'EN NI I RIN' E PI APOSTEL ACTS

Fare babyor ni Acts e ba ul ul ko Gospel rok Luke. N'en nri ba'adag Luke ni nge weliy e murung'agen e tin som'on pi gachalpen Jesus, ni Kan Nthothup e gagiyeg nagrad ngar weraged murung'agen Jesus u lan yu Jerusalem, ngu Judea ni polo', ngu lan yu Samaria, nge yan i mada' ko yungi n'en ni yan i mus e fayleng ngay (1:8). Irera – rogon ni tabab e maruwel ko galesiya rok Kristus u fithik' e girdi' nu Israel, mu daken e michan' rorad e wear murung'agen Jesus nga fithik' e girdi' nu fayleng i yan, ni aram e pi'in ke mich Jesus u wun'rad e ra pi'ed keru'rad ko kan rorad kar manged girdi'en Kristus.

Ba'adag Luke ni nge dag ni Kristus e ir fare Messiah ni micheg Got ni bayi pi', ni ir fa'anem ni yi'ynag David nge pi profet murung'agen, ma ku ba'adag Luke ni nge dag ni girdi'en Kristus e gathi yad baraba' i girdi' ni yad be togopluw ko am nu Roma.

Fare babyor ni Acts e ri be dag e maruwel rok fare Kan Nthothup nge rogon ni yib gelngin nga daken girdi'en Kristus u Jerusalem ko chirofen ni Pentekost, me tabab i gagiyegnag girdi'en e galesiya nge pi'in yad be yog e thin rorad. Rib gagiyel ko Acts ni pi machib ni pi' e pi apostel e ke yib wenegan nga pangin e pi'in kar folgad riy ma darir paged e mu'ulung rorad.

Tin ni bay riy

Rogon nike fal'eg e pi apostel rogorad ni ngar wereged ta murung'agen Jesus 1:1–26

a. Bin tomur e motochiyel rok Jesus nge n'en nike micheg 1:1–14

b. Cha' ni yan nga luwan Judas 1:15–26

Rogon nni weliy murung'agen Jesus u Jerusalem 2:1–8:3

Rogon nni weliy murung'agen Jesus u Judea ngu Samaria 8:4–12:25

Maruwel ni i tay Paul 13:1–28:31

a. Bin som'on e milekag ni tay Paul ni be wereg e thin rok Got 13:1–14:28

b. Fare mu'ulung ko galesiya ntay u Jerusalem 15:1–35

c. Bin midid e milekag ni tay Paul ni be wereg e thin rok Got 15:36–18:22

d. Bin tomur e milekag ni tay Paul ni be wereg e thin rok Got 18:23–21:16

e. Paul nni kalbusnag u Jerusalem, ngu Cesarea, ngu Roma 21:17–28:31

¹ Theofilus,

u lan e kaen nsom'on e babyor rog e gu yoloy ngay urngin e tin ni rin' Jesus nge tin ni fil ngak e girdi', nnap'an e ngiyal' ni tabab ko maruwel rok

² nge yan i mada' ko chirofen nni fek riy nga tharmiy. U m'on ndawor ni fek ngalang me yog e tin nge rin' e pi'in ke mel'egrad ni ngar manged apostel rok, ni yog ngorad u gelngin fare Kan Nthothup.

³ Tomuren e yam' ni tay ma aningeg i ragag e rran ni bo'or yay ni i yib i m'ug ngorad, rogon ni i yib i m'ug ngorad e micheg nriyul' nike fos ko

yam'; ya ra guyed, mi i weliy ngorad murung'agen e gagiyeg rok Got.

⁴ Ma fa'anra mu'ulunggad, me yog ngorad e n'en ni ngar rin'ed ni ga'ar, "Dab mu chuwigad u Jerusalem, ya ngam son niked fare tow'ath ni yog e Chitamag ni bayi pi', ni ir faram e kug weliy murung'agen ngomed.

⁵ Ya John e i tawfe ko ran, machane ka in e rran ma aram min tawfe nagmed ko fare Kan Nthothup."

Jesus nni fek nga tharmiy

⁶ Fa'ani mu'ulung e pi apostel nge Jesus miyad fith ngak ni lungurad, "Somol, ra taw ko re ngiyal' nir ma aram ma ga fulweg e nam nu Israel ngarogon?"

⁷ Me ga'ar Jesus ngorad, "Ngal'an nge pi rran e ke duwgiliy e Chitamag u daken mat'wun, ma dariy rogon ni ngam nanged.

⁸ Machane bay yib gelngimed ko ngiyal' ni bay yib fare Kan Nthothup riy nga dakenmed, ma aram mi gimed weliy murung'ageg u lan yu Jerusalem, ngu lan yu Judea ni polo', ngu lan yu Samaria, nge yan i mada' ko yungi n'en ni yan i mus e fayleng ngay."

⁹ Fa'ani mu' i yog rok e re bugithin ney, mi ni fek ngalang nga tharmiy ni yad be guy, nge yan i chuw nga fithik' bangi manileng nge dakur guyed.

¹⁰ Ka yad be changar nga lanelang ni aram e ka be yan, me sak'iy l'agruw i mo'on nga to'obrad ni ka ron'ew e mad nib wech.

¹¹ Me lungurow, "Gimed e girdi' nu Galile, mang ni kaygum sak'iygad u wur gimed be sap nga

lanelang? Cha'nem i Jesus, ni kan fek romed ngalan e tharmiy e bayi sul ni bod rogon ni kam guyed nike yan nga tharmiy.”

Cha' ni yan nga luwan Judas

¹² Ma aram me chuw fapi apostel ko burey nu *Olive* ngar sulod nga Jerusalem, ni gonap'an e baley e mayel u lan binaw nga orel.

¹³ Miyad yan ngalan yu Jerusalem mranod ngalang ko fare senggil ni yad be par riy, ni aram Peter, nge John, nge James nge Andrew, nge Filip nge Thomas, nge Bartholomew nge Matthew, nge James ni Alfeus e chitamngin, nge Simon nma tiyan' ko nam rok, nge Judas ni James e chitamngin.

¹⁴ Miyad ngongliy reb e ulung ngu'ur meybilgad ni yad e pi'in ni ppin, nge Maria ni chitiningin Jesus, nge pi pumo'on ni walagen Jesus.

¹⁵ In e rran nga tomuren me mu'ulung e pi'in ke mich Jesus u wun'rad, ni gonap'an yad ra'ay nge rliw' u gubin, me sak'iy Peter ngalang ni nge welthin.

¹⁶ Me ga'ar, “Pi walageg, tin ke yog e babyor nib thothup e thangri yib i m'ug nib riyul' ni bod rogon ni yib i yog fare Kan Nthothup u l'ugun David ni yi'ynag murung'agen Judas, ni ir e pow'iy fapi girdi' nra koled Jesus ngar feked.

¹⁷ Judas e reb i girdi'en e ulung rodad, ya ni mel'eg ni nge muruwliy bang ko maruwel rodad.”

(

¹⁸ Salpiy ni yagnag Judas ko ngongol nib kireb e ni chuw'iy bangi binaw ngay, ni aram e gin ni

mul riy u lang nge yim'; me po' e yal rok nge wear gathon nga but'.

¹⁹ Urngin e girdi' ni yad be par u Jerusalem e rrung'aged murung'agen e ren'em, ma aram miyad tunguy fithingan e re gi binaw nem ko thin rorad ni Akeldama, ni fan e re bugithin ney e "Binuwan e Racha'.")

²⁰ "Ya kan yoloy ngalan e babyor ko Psalm ni ga'ar,

'Naun rok e dabi par be' riy,

dab ni pag be' nge par u lan.'

Ma ku bay ni kan yoloy nike ga'ar,

'Nge yin' be' luwan nge maruwel.'

²¹⁻²² "Ere dabisiy ni nge cheag be' nib mo'on ngodad ni be' ni ir reb e mich ko fos ko yam' ni tay Somol Jesus. Thangri yan i aw ni ir bagayad fa pi'inem ni ur moyed rodad u n'umngin nap'an ni ud milekaggad Somol Jesus, ni tabab ko ngiyal' ni i machibnag John murung'agen e tawfe nge yan i mada' ko chirofen nni fek Jesus rodad ngalang ngalan e tharmiy."

²³ Ma aram miyad yog l'agruw i pumo'on, ni aram Josef, ni yima pining Barsabbas ngak (ma ku yima pining Justus ngak), nge Matthias.

²⁴ Miyad meybil ni lungurad, "Somol, ga man-ang laniyan' urngin e girdi'. Ere mu dag ngomad, Somol, ko mini' rok e gali cha'ney e kam duwgiliy

²⁵ ni nge fek e re gaf i maruwel ko apostel ney nike pag Judas ke yan ko gin ni ir e mmil suwon ngay."

²⁶ Tomuren e biney miyad girengiy nochi yang i ban'en ni bay e pow riy ni ir e nge duwgiliy bagayow fa gali ngachal. Ma re ngachal ni yan i

muturug e Matthias, ma aram min uneg ko fare ragag nge ta'reb i apostel.

2

Wub ni tay fare Kan Nthothup

¹ Ma fa'ani taw ko chirofen ni Pentekost, me mu'ulung urngin e pi'in nib mich Jesus u wun'rad nga ta'bang.

² Ma yugu ni gin ma ke yib lingan ban'en u lanelang ni bod lingan bangi nifeng nib gel nike thow, me sugnag fare naun ni polo' ni kar pired riy nga but'.

³ Miyad guy e nifiy ni bod ya'an e yunmon nike wear; ni ra be' u rom ma ke yan i math reb ngak.

⁴ Mi yigo'o sugnagrad e Kan Nthothup miyad tabab ko numon nlungun boch e nam, ni bod rogon nike muruwliyrad fare Kan Nthothup ni ngar nonod.

⁵ Ma bay boch piyu Israel ni yad be par u Jerusalem e ngiyal'nem, ni pumo'on ni yad ma tiyan'rad ko Motochiyel ni karbad u urngin e nam nu fayleng ngaram.

⁶ Fa'an rrung'aged lingan e ren'em, miyad mu'ulung ni yad gubin. Ma yad gubin nra gin gad, ya ra bagayad me rung'ag fa pi'in nib mich Jesus u wun'rad ni yad be welthin nlungun e re nam ni yib riy.

⁷ Miyad yog u fithik' e magin nge balyangan' ni lungurad, "Pi pumo'on ney ni yad be welthin ni aray rogon e yad gubin ni yad piyu Galile!"

⁸ Ere uw rogon ni gadad gubin nra bagadad ma be rung'agrad ni yad be welthin nthin ko birokok' bagadad e nam?

⁹ Ya da bad u Parthia, ngu Media, ngu Elam; ngu Mesopotamia, ngu Judea, ngu Kappadocia; ngu Pontus ngu Asia,

¹⁰ ngu Frygia ngu Pamfylia, ngu Egypt nge yu yang u Libya nib chugur nga Cyrene; ma boch i gadad e yib u Roma,

¹¹ ni piyu Israel nge pi'in gathi yad piyu Israel ni kar uned ko taliw rok piyu Israel; ma boch i gadad e rabad u Krete ngu Arabia — machane gadad gubin ni gadad be rung'ag ni yad be welthin nthin ko nam rodad ni yad be weliy murung'agen e pin'en nib sorok Got nike ngongliy!"

¹² Ma yad gubin nra bagayad ma be fith bagayad ni be ga'ar, "Be mang e ren'ey?" Ya kar ngatgad ma ke balyangan'rad.

¹³ Machane yugu boch e girdi' e ur moninggad ngak fa picha' nike mich Jesus u wun'rad ni be lungurad, "Picha' ney e kar balyanggad ko rrum!"

Peter ni weliy e thin rok Got

¹⁴ Me sak'iy Peter ngalang nge fa ragag nge ta'reb i apostel, me tabab i welthin ngak fapi girdi' ni aram urngin ni ba ga' laman ni be ga'ar; "Gimed piyu Israel, nge gimed urngin e girdi' ni gimed be par u lan yu Jerusalem, mmotoyilgad ngog mi gimed tedan'med ko tin ni nggu weliy.

¹⁵ Pi girdi' ney e gathi kar balyanggad ko rrum, ni bod ni gimed be finey; ya chiney e ka fini mereb e kolok ni kakadbul.

16 Ireray fare n'en ni weliy Joel ni profet murung'agen ni ga'ar:

17 Ke ga'ar Got, Ba'aray e n'en ni bay gu rin' ko tin tomur e rran:

Bay gu pu'og fare Kan Nthothup rog nga daken urngin e girdi';

ma pifakmed ni pumo'on nge ppin e bay ur yi'iygad,

ma pi pagel ni pifakmed e bay ni piliyeg owcherad ngar guyed bogi ban'en ni bayi dag Got ngorad,

ma pi'in pumo'on ni kar pilibthirgad e bay ra lik'ayniged bogi ban'en ni Got e gagiyeagnag.

18 Ni mus ngak e pi'in yad e sib rog, ni pumo'on nge ppin,

ni bay gu pu'og fare Kan Nthothup rog nga dakenrad ko pi rran nem,

ma aram e bay ur yi'iygad.

19 Bay gu ngongliy e maang'ang u lanelang, mu gu ngongliy bogi ban'en u but' ni yira ngat ngay:

Bay yib i m'ug e racha' nge nify nge ath nib dib'ag;

²⁰ ma bayi talumor lan mit e yal',

ma bayi row lan mit e pul nge bod ram'en e racha'

u m'on ndawori taw fare Rran ni ir e ba ga' ma ba th'abi fel', ni Rran rok Somol.

21 Ma aram e cha' nra pining fithingan Somol ni nge ayuweg e ra fos.

22 "Gimed piyu Israel, mu telmed ko pi thin ni ba'aray! I Jesus nu Nazareth e be' ni maruwel rok ni pi' Got e ndag ngomed nrib tamilang u daken e pi maang'ang, nge pin'en nni ngat ngay, nge

pi pow ni ngongliy Got u pa'; gimed ma gimed manang, yu roy u fithik'med e rin' riy.

²³ I Got e manang me ir e turguy ni ngan pi' Jesus nga pa'med; ma kam thanged e fan rok, ya mu ted gimed ngak e girdi' ntadenen ngar richibiyed ko kuruth.

²⁴ Machane me faseg Got ko yam' nge chuweg u fithik' gelngin e yam', ya dariy e n'en nra rin' me yag rok e yam' ni nge kalbusnag.

²⁵ Ya David e weliy murung'agen Jesus ni ga'ar: Ug guy Somol ni bay u p'eowcheg ni gubin ngiyal', ya bay u ba' ni mat'aw rog, ere dab gu rus.

²⁶ Aram fan ni kug felan',
ma ke sug e thin rog ko felfelan';

mi gag ni yugu aray rogon nra gum',
e bay ug par nike pagan'ug u fithik' e l'agan',

²⁷ ya dabiyaq ni ngam nigeq nggu par u tafen e yam';
ya dabiyaq ni ga ra pag e tapigpig rom nib yul'yul' nge mel.

²⁸ Kam dag ngog e kanawo' ni yan ko yafos,
ma bay mfelfelan'nigeq ni bochan e ga bay rog.

²⁹ "Pi walageq: thingar gu weliy ngomed nib tamilang murung'agen e chitamangidad i David. I yim' mi ni k'eyag, ma malangen e bay rodad u roy ke mada' ko bin daba' e rran.

³⁰ I par ni ir reb e profet, ma manang e tin ni yog Got ngak nra rin': i Got e micheq ni bayi ngongliy reb i owchen David nge mang ba pilung, ni bod rogon David.

³¹ I David e guy e n'en ni bayi rin' Got, ma aram me weliy murung'agen e fos ko yam' ni bayi tay fare Messiah ni fa'ani ga'ar:

'Da nn'ag nge par u tafen e yam',
ma downgin e de mel u lane low.'

³² I Got e ke faseg e cha'nem i Jesus ko yam', nre bugithin ney e gamad gubin ni gamad e mich riy.

³³ Kan faseg ke yan i par nga ba' ni mat'aw rok Got ma ke pi' Got fare Kan Nthothup ngak, ni bod rogon ni yog e Chitamngin; ma n'en ni gimed be guy e chiney ma gimed be rung'ag e tow'ath rok nike pu'og nga dakenmad.

³⁴ Ya David e ir ma de yan ngalan e tharmiy; machane weliy ni ga'ar:

'I Somol e ga'ar ngak e Somol rog:

Mpar iray nga ba' ni mat'aw rog,

³⁵ nge yan i mada' ko ngiyal' ni bay gu tay e pi to'ogor rom

nga tan e rifrif u em ni nge mang tagil' e magif ko rifrif u em.'

³⁶ "Ere urngin e girdi' nu Israel ni thingar ra nanged ni cha'nem i Jesus, ni ir e mu richibiyed ko kuruth, e ke tay Got ni ir e Somol nge Messiah!"

³⁷ Fa'ani rung'ag fapi girdi' e re bugithin ney, me ri yib e marus ngorad, me lungurad ngak Peter nge fa tinem e apostel, "Pi walagmad, mang e nggu rin'ed?"

³⁸ Me ga'ar Peter ngorad, "Nge bigimed me pi' keru' ko denen ni be rin', min tawfenag nga fithingan Jesus Kristus, ma aram me n'ag Got fan e denen romed; me yag e tow'ath rok Got ngomed, ni aram fare Kan Nthothup.

³⁹ Ya tow'ath ni micheg Got ni bayi pi', e gimed e nge yag ngomed nge pifakmed, nge ngak urngin e pi'in yad ba mal'af, ni yad urngin e pi'in be piningrad Somol ni Got rodad ngak."

⁴⁰ Me wenig Peter ngorad ma bo'or yu bugithin ni yog ngorad ni be tay ir ngorad ni be ga'ar, "Mu lufed gimed ko gechig ni bay yib ngak e girdi' nib kireb ko biney e mfen!"

⁴¹ Ma bo'or i yad e mich u wan' e thin nike weliy ngorad, ma aram min tawfe nagrad; gonap'an e dalip i biyu' e girdi' ni mun ko re ulung rorad nem e chirofen nem.

⁴² Ma ur pired ni be machib nagrad e pi apostel, ma yad be par nike ta'reban'rad, ma yad be abich ma yad be meybil u ta'bang.

N'en ni rin' e pi'in ke mich Jesus u wun'rad

⁴³ Bo'or e maang'ang nge pin'en ni un ngat ngay ni i ngongliy Got u pa' e pi apostel, ni gin urngin e girdi' ngay.

⁴⁴ Urngin e pi'in ke mich Jesus u wun'rad ni ur pired nib ta'reban'rad, mra bagayad ma tin ni bay rok e farad ni yad gubin.

⁴⁵ Yad ma pi' e binaw nge tin ni bay rorad ni chuway' miyad fek e salpiy riy ngar f'othed rorad, ni be yan u rogon e n'en nra be' ma dabisiy ni nge yag ngak.

⁴⁶ Gubin e rran ni ur mu'ulunggad ngalan e Tempel, ma yad be abich u ta'bang u tabinaw rorad i yan, ni yad be kay e ggan ni bay rorad u fithik' e felfelan' ngu fithik' e sobut'an',

⁴⁷ ma yad be pining e magaer ngak Got, ma yad be par ni yad bfel' u wan' urngin e girdi'. Ma gubin

e rran ni be puthuy Somol ko re ulung rorad nem e pi'in kafin ra thapgad ngak Got.

3

Be' nib mo'on nib mugutgut nni golnag

¹ Reb e rran me yan Peter nge John nga Tempel ko dalip e kolok ni mathig yal', ni aram ngal'an e meybil.

² Ma bay be' nib mo'on nni gargeleg ma bmugutgut, nike par nga but' ko re garog nem ni kan tunguy e "Garog ni Bfel' Yaan" ngay. Gubin e rran ni yima fek i yib ko re garog nem nga nib ntay ngi i man salpiy ngak e girdi' ni be yan ngalan e Tempel.

³ Ma fa'ani guy Peter nge John ni karbow ni ngranow ngalan e Tempel, me man ngorow.

⁴ Miyow sap ngak me ga'ar Peter ngak, "Mu sap ngomow!"

⁵ Ma aram me sap ngorow, ni be finey ni aram e bay ra pi'ew ban'en ngak.

⁶ Me ga'ar Peter ngak, "I gag e dariy e salpiy rog, machane bay gu pi' ngom e n'en ni bay rog: gu be yog ngom u fithingan Jesus Kristus nu Nazareth ni ngam sak'iy ngamman!"

⁷ Ma aram me kol e ba' ni mat'aw i pa' nge sak'iyng. Ka chingiyal' nem me yib gelngin i ay fare mo'on nge ul ul ko rifrif u ay nruw raba';

⁸ me og ngalang nge sak'iy mi i yanyan; me un ngorow ngranod ngalan e Tempel ni be yan ma be og ngalang ma be pining e magaer ngak Got.

⁹ Ma fapi girdi' ni aram urngin e ra guyed ni be yan ma be pining e magaer ngak Got;

¹⁰ ma fa'anra poyed ni ir fa'anem ni i par nga but' u langan e garog ko Tempel ni "Garog ni Bfel' Yaan" fithingan ngi i man ban'en, ma yad gubin nra gin gad ngak miyad ngat ngak ngarogon nike gol.

Machib rok Peter u lan e Tempel

¹¹ Ma nap'an ni be un fare mo'on ngak Peter nge John, ma urngin e girdi' nra ngatgad miyad mil i yan ngorad ngalan e "Beranda rok Solomon," ni aram fithingan e gin'em ko Tempel ni kanog.

¹² Ma fa'ani guy Peter fapi girdi', me ga'ar ngorad, "Gimed e pi'in pumo'on nu Israel, mang ni kam gin gad ko ren'ey, ma mang ni kam lik'athgad ngomow? Gimed be finey ni gelngimow ara fenmow thothup e kug gol nigew e re mo'on ney ngay ke un ko yan?"

¹³ Fare Got rok Abraham, nge Isak, nge Jakob, ni ir e Got rok e pi chitamangidad e ke tayfan e tapigpig rok i Jesus. Gimed e mpi'ed nga pa' e pi'in yad be yog e thin, mi gimed yog u p'eowchen Pilate ni dabumed Jesus, ni mus ko fa ngiyal'nem ni duwgiliy Pilate ni nge pag Jesus.

¹⁴ I ir e be' nib thothup ma bfel', machane mogned ndabumed, mi gimed wenig ngak Pilate ni nge yan nga lanin'med nge pag be' nike thang e pogofan.

¹⁵ Ere kam thanged e pogofan rok e cha' ni ir e tabolngin e yafos. Machane Got e ke faseg ko yam' — ni gamad e mich ko re bugithin ney.

¹⁶ Gelngin i fithingan e ke pi' gelngin e re mo'on ney nib mugutgut. N'en ni kam guyed ma kam nanged e keyag u daken e pagan' nga fithingan;

pagan' ngak Jesus e ir e ke golnag e cha'ney ni aray rogon u p'eowchemed ni gimed gubin.

17 "Pi walageg, gu manang ni n'en ni mu rin'ed e pi'in nma yog e thin romed ngak Jesus e mu rin'ed ni bochan e da mu nanged e n'en ni gimed be rin'.

18 Kab kakrom me weliy Got u l'ugun urngin e pi profet ni Messiah rok e dabisiy ni nge gafgow; me muruwliy nge yib i m'ug nib riyul' ni aray rogon.

19 Ere mu kolgad ngan'med mi gimed pi' keru'med ko denen mi gimed cheal ngak Got, nge yag ni chuweg e denen romed. Fa'anra mu rin'ed ni aray rogon,

20 me yib ngal'an e gel gelngimed ni nge yib rok Somol, ma aram me yag ni pi' Jesus nge yib ngomed, ni ir fare Messiah ni kem'ay i duwgiliy rok Got ni nge yib fan ngomed.

21 Thangri par u lan e tharmiy nge yan i mada' ko ngiyal' ni nge thiliyeg Got urngin ban'en riy nge be'echnag, ni bod rogon nike weliy Got kakrom u l'ugun e pi profet rok nib thothup.

22 Ya Moses e ga'ar, 'I Somol ni ir e Got romed e bayi l'oeg ba profet nge yib ngomed, ni bod rogon ni l'oegeg, ni bay yib u fithik'med. Ma thingar mu telmed nga urngin ban'en nra weliy ngomed.

23 En ni dabi motoyil ko n'en nike weliy e re profet nem e yira chuweg u fithik' e tirok' Got e girdi' ngan thang owchen.'

24 Ma pi profet nib mu'un Samuel ngay nge tin nrabad nga tomuren, ni urngin e pi'in nra weliyed e thin rok Got ngak e girdi', e ku ra weliyed murung'agen e tin daba' e rran.

25 Tin ke yog Got u l'ugun e pi profet rok e fan

ngomed, ma gimed bm'u'un ngalan fare m'ag ni ngongliy Got ngak e pi chitamangimed, ni bod rogon ni yog ngak Abraham ni ga'ar, 'U daken e pi'in bay rabad ni owchem e bay gu fal'eg wa'athan urngin e girdi' nu fayleng riy.'

²⁶ Ma aram me duwgiliy Got ni gimed e som'on ni nge l'oeg e Tapigpig rok nge yib ngomed, nge ayuwegmed ni aram e nge ngongliymed ni gimed gubin ngam pi'ed keru'med ko kireb ni gimed be rin'."

4

Peter nge John u p'eowchen e mu'ulung

¹ Ka be welthin Peter nge John ngak fapi girdi' me yib e pi prist ngorow, nge be' nib tolang ni ir e ma yog e thin rok e pi'in matnagen e Tempel, nge pi Sadduse.

² Kar malalngan'gad ni bochan e fa gali apostel e yow be machibnag ngak e girdi' ni Jesus e kan faseg ko yam', ni aram e mich riy ni yira faseg e yam'.

³ Ma aram miyad fekrow ngar ted yow nga kalbus nge yan i mada' nga reb e rran, ya ke neap'.

⁴ Machane bo'or e girdi' ni rung'ag e thin nrognaw me mich u wun'rad; ma aram me yan urngin e pi girdi' nem nge yan i mada' ko lal i biyu'.

⁵ Me reb e rran riy me mu'ulung e pi'in yad ma yog e thin rok piyu Israel, nge pi'in pi'ilal, nge pi'in tamchib ko Motochiel ngalan yu Jerusalem.

⁶ Ngar puruy'gad Annas ni ir fare Prist ni Th'abi Ga', nge Kaifas, nge John, nge Alexander, nge pi'in girdi'en e tabinaw rok fare Prist ni Th'abi Ga'.

⁷ Miyad sak'iynag fa gali apostel nga p'eowcherad ngar fithed yow ni lungurad, "U rogon ni mu gol nigew e cha'ney? Be mang e re gelngin ni bay romew, ara fithingan mini' e mmaruwelgow ngay?"

⁸ Me Peter, nib sug ko fare Kan Nthothup e fulweg ngorad ni ga'ar, "Gimed e pi'in gimmed be yog e thin rok piyu Israel nge gimmed e pi'in pi'ilal:

⁹ fa'anra kan fithmow e daba' u murung'agen e ngongol ni bfel' ni kan rin' ngak fare mugutgut nge rogon nni golnag,

¹⁰ me ere susun e gimmed gubin ni go' ngam nanged, nge urngin e girdi' nu Israel nsusun e ngar nanged, nre mo'on ni ba'aray nib sak'iy u roy u p'eowchemed e kari gol ni gelngin fithingan Jesus Kristus nu Nazareth e ir e ke golnag — ni ir fa'anem ni mu kuruth niged nge mu' me faseg Got ko yam'.

¹¹ I Jesus fa'anem ni fa'ani be weliy e babyor nib thothup murung'agen ni be ga'ar,

'Fare malang ndariyfan u wun'med e pi'in gimmed
be toy e naun

e yan i aw ni aram e re malang ni ir e ba th'abi
ga' fan.'

¹² Kemus ni Jesus e rayag rok ni nge thapeg e girdi' ngak Got; ya dakuriy yugu reb e ngachal ngabang u roy u fayleng ni pi' Got ngak e girdi', ni ir e rayag rok ni nge thapegdad ngak Got."

¹³ Me gin girdi'en e re ulung nem ngak Peter nge John ngarogon ndarir rusgow, ma ku ra gin gad ngorow ya ra pir'eged ni yow l'agruw ndariy

e sukul rorow. Miyad nang ni yow l'agruw ni' ni ur unew i yan ngak Jesus.

¹⁴ Machane dariy ban'en nrayag ni ngrogged, ya yad be guy fare mo'on ni kan golnag nib sak'iy u rom ni yad Peter nge John.

¹⁵ Ma aram miyad yog ngorow ni ngranow ngar chuwgow u lan fare senggil ni tafen e mu'ulung, ma aram me tabab fa pi'inem ko puruy'.

¹⁶ Miyad fith rorad ni lungurad, "Mang e ngad rin'ed ko gali cha'nem? Ya urngin e girdi' ni be par u roy u Jerusalem e yad manang nre maang'ang ney ndawor ni guy bi'id e yow e kar ngongliyew, ma dabkiyag ni ngad mitheged murung'agen.

¹⁷ Ma fa'anra ngan ayuweg e re bugithin ney ndab ki wear ko girdi' i yan, me ere ngad motochielgad ngorow ndab kur weliyew murung'agen e re ngachal nem ni Jesus ngak be' bayay."

¹⁸ Miyad piningrow nga senggil bayay ngrogged ngorow ndakuriy e ngiyal' ni ngar weliyew fa ra machibgow u fithingan Jesus.

¹⁹ Machane me fulweg Peter nge John ngorad ni lungurow, "Gimed e ngam turguyed ko bin ngan e bmat'aw u p'eowchen Got, ko ngan fol romed ara ngan fol rok Got.

²⁰ Ya dabiyag ni nge dab kug weliyew e n'en ni kug guyew nge n'en ni kug rung'agew."

²¹ Me ri motochiel fare ulung ngorow nike el merin, nge mu' mi ni pagrow. Ya dar pir'eged tapgin ni ngan gechig nagrow, ya urngin e girdi' ni yad be pining e magaer ngak Got ni bochan fa'anem nike gol.

22 Ma re mo'on ni ba'aram nni golnag e ke pag aningeg i ragag e duw yangren, ni rogon nni golnag e reb e maang'ang.

Pi'in ke mich Jesus u wun'rad nra meybilgad ni nge dab kur rusgad

23 Ma yugu nap'an nni pag Peter nge John, miyow sul ko fare ulung rorow mrognew ngorad e n'en ke yog e pi'in pilungen e prist nge pi'in pi'ilal ngorow.

24 Ma fa'an rrung'aged, ma yad gubin nra meybilgad ngak Got ni lungurad, "Masta, ni gur e mu sunumiy e tharmiy, nge but', nge day, nge urngin ban'en ni bay u fithik' e pin'ey!

25 U daken fare Kan Nthothup e mu welthin riy u l'ugun e chitamangimad i David, ni ir e tapigpig rom, ni fa'ani ga'ar:

'Mang nike damumuw e pi'in Gathi yad piyu Israel,

mang ni tay e pi nam e makath nib m'ayfan?

26 Pi pilung nu fayleng e ra fal'eged rogorad, ma pi'in yad be yog e thin e ra mu'ulunggad ngar puruy'gad

nib togopluw ngak Somol nge fare Messiah rok.'

27 Ya riyul' ni Herod nge Pontius Pilate e rabow nga ta'bang u lan e re binaw ney ngar puruy'gad e pi'in Gathi yad piyu Israel nge girdi' nu Israel nib togopluw ngak Jesus, ni ir fare tapigpig rom nib thothup, ni ir fa'anem ni mu tay ni Messiah.

28 Ra mu'ulunggad ni ngar rin'ed urngin e tin kem'ay i duwgiliy rom ni ngan rin', ni gelngim e mu duwgiliy ngay.

²⁹ Somol, mu changar ko tin karogned ni yad ra rin' ngomad, ma ga ayuwegmad e pi tapigpig rom nggu weliyed e thin rom ndab kug rusgad.

³⁰ Mu k'iyag pa'am ngam golnag e girdi' ma gguy rogon nge yag nni ngongliy e pin'en ni yira ngat ngay nge pi maang'ang u daken fithingan Jesus ni ir e tapigpig rom nib thothup."

³¹ Ma fa'anra mu'gad ko meybil, me rur fa gin'en ni kar mu'ulunggad ngay. Ma yad gubin ni yib i suguyrad fare Kan Nthothup miyad tabab i weliy e thin rok Got ngak e girdi' ndaki yib e marus ngorad.

Urngin ban'en ni ta'reb

³² Me yan i par ni pi'in ke mich Jesus u wun'rad e ke ta'reban'rad. Ma dariy bagayad ni be yog ni tin bay rok ban'en e go ir e fen, machane urngin ban'en ni bay rorad e ur ayuweged yad ngay ni yad gubin.

³³ Me ri yib gelngin e pi apostel ngar weliyed murung'agen e fos ko yam' ni tay Somol Jesus, me ri ayuwegrad Got ni yad gubin.

³⁴ Me yan i par e re ulung rorad nem ndakuriy be' riy ni be gafgow u ban'en. Pi'in bay e binaw ntaferad ara naun e bayi n'en miyad pi' ni chuway', mra feked e salpiy riy i yib

³⁵ ngar pi'ed ngak fapi apostel; ma aram min f'oth e re salpiy nem ko girdi' nra be' ma be yan u rogon e tin ndabisiy ni nge yag ngak.

³⁶ Mi Josef, ni ir reb e *Levite* nni gargelnag u Cyprus, mma pining e pi apostel Barnabas ngak (ni fan e re ngachal ney e "Be' nma Pi e Athamgil nga Lanin'uy"),

³⁷ e pi' ni chuway' bangi binaw rok, me fek e salpiy riy i yib nge pi' ngak e pi apostel.

5

Ananias nge Safira

¹ Ma bay be' nib mo'on ni Ananias fithingan, ni Safira fithingan e bpin rok. Re mo'on nem e pi' bangi binaw rorow ni chuway',

² machane me tay bang fare salpiy ni ir e nge fanay, ni manang e bpin rok, me fek e tin ke magey nge pi' ngak e pi apostel.

³ Me ga'ar Peter ngak, "Ananias, mang ni kam pagem ngak Satan kemang ir e ke gagiyegnag lanin'um ke muruwliyem kam lifith l'ugunam ngak fare Kan ni Thothup ni bochan e kam cha'riy bang fare salpiy ni yag ngom ni puluwon fare gi binaw?

⁴ Dawor mpi' e binaw rom ni chuway' me gur e mmil fan ngom, ma fa'ani mpi' ni chuway' nge yib e salpiy riy ma ka gur e fanam. Ere mangfan ni mturguy u lanin'um ni ngam ngongliy e binir e ngongol? Gathi girdi' e kam lifith l'ugunam ngak, ya kam lifith l'ugunam ngak Got!"

⁵ Nap'an ni yigi rung'ag Ananias e re bugithin nem me thig nga but' nike yim'; ma urngin e pi'in nrung'ag murung'agen e ren'em e yib e marus ngorad.

⁶ Me yib e pi'in pagel ngar bachiyed e mad ngak, miyad fek ngranod ra k'eyged.

⁷ Gonap'an e dalip e awa nga tomuren me yib e bpin rok, machane de nang e n'en ni kan rin'.

⁸ Me ga'ar Peter ngak, "Mog, ireray urngin e salpiy ni yag ngomew figirngim ni puluwon fa gi binaw romew?"

Me fulweg ni ga'ar, "Er rogon, kemus urngin i er."

⁹ Me ga'ar Peter ngak, "Mangfan ni mdugliyew figirngim ni ngam sikeng nigew fare Kan Nthothup rok Somol? Fapi pumo'on ni kar k'eyged figirngim e kar tawgad nga langan e mab e chiney, ma ku bay ra feked gur nga waen!"

¹⁰ Ka chingiyal' nem me thig nga but' u to'oben ay Peter me yim'. Me yib fapi pagel miyad guy nike yim', miyad fek nga waen ngar k'eyged nga to'oben e pumo'on rok.

¹¹ Ma urngin girdi'en e galesiya nge urngin e pi'in nrung'aged murung'agen e re bugithin ney ni yib e marus ngorad nib gel.

Pi maang'ang nge pin'en nni ngat ngay

¹² Bo'or e maang'ang nge bogi n'en ni un ngat ngay ni i ngongliy e pi apostel u fithik' e girdi'. Me mu'ulung urngin e pi'in ke mich Jesus u wun'rad ngabang u Tempel ni kan tunguy fithingan ni Beranda rok Solomon.

¹³ Ma dariy be' ni gathi ir girdi'en e re ulung nem ni math' daguwen rok ni nge un ngorad, ni yugu aram rogon ni yad bfel' u l'ugun e girdi'.

¹⁴ Machane i yo'or e girdi' ni i mun ko re ulung nem – ni yu ulung i pumo'on nge ppin ni pi'in ke mich Somol u wun'rad.

¹⁵ Bochan e pin'en ni i ngongliy e pi apostel ma aram min gachowriy e pi'in nib m'ar ngalan e yu pa' i kanawo' ngan tayrad nga daken e bet nge

chob ni fan e nge yan Peter u rom ma gomanga n'en mi yigi aw fon ngak boch i yad.

¹⁶ Me yib e girdi' ni yu ulung ko pi binaw nib liyeg yu Jerusalem, ni kar feked e liliy rorad nge pi'in ke ying e mo'onyan' ngorad; ma yad gubin nni gol nagraad.

Gafgow ntay ngak e pi apostel

¹⁷ Ma aram me ri awan' fare Prist ni Th'abi Ga' nge urngin e pi'in yad nga baraba' ni girdi'en e ulung ko Sadduse u rom ngak e pi apostel; ma aram miyad turguy ni ngar rin'ed ban'en ngorad.

¹⁸ Miyad kol e pi apostel ngron'ed yad ngalan e kalbus nib milfan ngak e am.

¹⁹ Machane re neap' i n'em e yib ba engel rok Somol i bing e pi garog ko kalbus, me pow'iy fapi apostel nga wuru' e kalbus, me ga'ar ngorad,

²⁰ "Mmarod mu sak'iygad ngalan e Tempel ngam weliyed ngak e girdi' urngin ban'en ni murung'agen e biney e pangin nib be'ech."

²¹ Me fol e pi apostel riy, ma nap'an ni be puf e woch miyad yan ngalan e Tempel ngar tababgad ko machib.

Ma fare Prist ni Th'abi Ga' nge pi'in yad nga baraba' e ra ulunguyed urngin e pi'in pi'ilal rok piyu Israel ni ngar mu'ulunggad ngar puruy'gad; miyad pi' e thin nge yan nga kalbus ni ngan fek fapi apostel i yib nga p'eowcherad.

²² Machane fa'ani taw fa pi'in ni knol'oegrad, ma de moy fapi apostel u kalbus; ma aram miyad sul ngar weliyed ngalan e mu'ulung ni lungurad,

²³ "Fa'an gu tawgad nga kalbus ma gamad pir'eg ni kan loknag nib nemow ma urngin e matanag

ni yad be matnagiy fapi garog; machane fa'an gu binged fapi garog ma da gu pir'eged be' u lan fare kalbus!"

²⁴ Ma fa'ani rung'ag e en ni ir e mmil fan e pi'in nmatnagen e Tempel ngak nge pi tolang ko prist, mu ur fithed yad ko n'en nike rin' fapi apostel.

²⁵ Ma aram me yib be' nib mo'on ngalan fare senggil me ga'ar ngorad, "Mu telmed! Fapi pumo'on ni mon'ed yad nga kalbus e yad ba sak'iy u lan e Tempel ni yad be machibnag e girdi'!"

²⁶ Ma aram me yan fa'anem ni ir e bay matnagen e Tempel u tan pa' ni yad e tirok' e girdi' ngranod ra fulweged fapi apostel. Machane dar gel nigned yad ngorad, ni bochan e yad be rus nrichey me malang nagrad e girdi'.

²⁷ Miyad fek fapi apostel i yib ngalan fare senggil marbad ra sak'iy nigned yad nga p'eowchen fare ulung, me fithrad fare Prist ni Th'abi Ga' ni ga'ar,

²⁸ "Kug ted chiylen ngomed ndab kum machib nigned fithingan nge murung'agen e re mo'on nem; machane amuguyed aray e n'en ni kam rin'ed! Kam wereged e tin ni gimed be machibnag u gu bin yang u Jerusalem, ma gimed ba'adag ni ngan leamnag ni gamad e gu warod u murung'agen ngan li' ngem'!"

²⁹ Me fulweg Peter nge fa tin kabay e apostel ni lungurad, "Thingar gu folgad rok Got ko bin ni nggu folgad rok e girdi'.

³⁰ Fare Got rok e pi chitamangidad e faseg Jesus ko yam' u tomuren ni kam thanged e fan rok, ni fa'ani mrichibiyed nga ba kuruth.

³¹ Mi Got e ke tolangnag ke tay nga ba' ni mat'aw rok ni ir e nge yog e thin me ir e ngi i thapeg e girdi'

ngak Got, ma nge pi' e tayim ngak e girdi' nu Israel nu lan e re tayim nem e ngar pi'ed keru'rad ko kireb ni yad be rin' me n'ag Got fan e denen rorad.

³² Gamad e mich ko pin'ey – gamad nge fare Kan Nthothup, ni ir e tow'ath rok Got ngak e pi'in yad be fol rok Got.”

³³ Ma fa'ani rung'ag girdi'en fare ulung e re bugithin ney me ri gel e damumuw ngorad, miyad duwgiliy ni ngan thang e pogofan rok fapi apostel.

³⁴ Machane bay bagayad, ni ir reb e Farise ni Gamaliel fithingan, ni reb e tamchib ko Motochiyel nri urngin e girdi' mma tayfan, ni sak'iy ngalang u lan fare ulung. Me yog ni ngan fek fapi apostel nga waen,

³⁵ ma aram me ga'ar ngak fare ulung, “Piyu Israel, mu ayuwgad u rogon e n'en ni ngam rin'ed ngak e pi pumo'on nem.

³⁶ Dawori n'uw nap'an ni yog Theudas ni ir be' ni ba ga'; ma gonap'an e aningeg mir'ay e girdi' ni un ngak. Machane min li' ngem' me wear urngin fapi girdi' ni i un ngak, me math e tin ni i muruwliy.

³⁷ Tomuren e biney me yib Judas ni be' u Galile ko fa ngiyal'nem nnap'an e matha'eg girdi'; ma ku errogon ir ni bo'or e girdi' ni cheag ngak, machane mu kun li' ngem' me wear urngin e girdi' ni i un ngak.

³⁸ Ere biney e chiney e nggog ngomed ni dab mu rin'ed ban'en nib togopluw ngak e pi cha'ney. Mpaged yad, ya fa'anra tin ni yad be learnag nge tin yad be muruwliy e sum rok e girdi', ma bayi m'ay;

³⁹ machane fa'anra Got e yib rok, ma dabiyaq romed ni ngam gelgad ngorad. Ya gimed ra pir'eg

ni gimed be cham ngak Got!”

Me fol fare ulung ko tin ke yog Gamaliel.

⁴⁰ Miyad pining fapi apostel ngarbad ngalan fare senggil, min toyrad nge mu' mi ni motochiyel ngorad ndab ku ra weliyed murung'agen nge fithingan Jesus bayay; ma aram miyad pagrad ngranod.

⁴¹ Me yan fapi apostel ngar chuwgad ko fare ulung, ni kar felfelan'gad ni bochan e ke tafinay-nag Got ni bay rogorad ni ngar gafgowgad ni fan nga fithingan Jesus.

⁴² Ma aram e urngin e rran nra ul'ulgad ngay ngu'ur filed ngak e girdi' ma yad be machibnag ngak e girdi' fare Thin Ni Bfel' ni murung'agen Jesus, ni ir fare Messiah, ni ur machib niked u lan fare Tempel ngu lan e tabinaw rok e girdi' i yan.

6

Fa medlip i girdi' ni ayuw

¹ Munmun ma aram e be yo'or pi gachalpen Jesus i yan, me yib i malu'ag thin piyu Israel ni pi'in yad ma non ni thin ni Greek nge pi'in nni gargelegrad u Israel. Tin ni ba'aram e girdi' nu Israel ni yad ma non ni Greek e rogned ni tirorad e ppin ni pi'in ke yim' figirngirad e gubin e rran ni yira f'oth ban'en ma yibe pagrad.

² Me ulunguy fa ragag nge l'agruw i apostel urngin pi gachalpen Jesus nga ta'bang me lungurad ngorad, “De mat'aw ni nggu paged i machibnag e thin rok Got ngak e girdi', mu gu tedan'mad ko tin ni nge yag ngak be' nge be'.

³ Ere gimed e pi walagmad u daken Jesus e ngam mel'eged medlip ni' u fithik'med ni gimed manang ni yad ba sug ko fare Kan Nthothup ma yad ba gonop, ma gadad tayrad ni yad e nge milfan e gaf ney e maruwel ngorad.

⁴ Ma gamad par nggu yunuyed e meybil nge maruwel ko machib.”

⁵ Ma urngin gathon fare ulung ni fel' u wun'rad e tin ke yog fapi apostel; ma aram miyad mel'eg Stefen, ni be' nib mo'on nrib mich Jesus u wan' ma ba sug ko fare Kan Nthothup, ma ku erregon Filip, nge Prokorus, nge Nikanor, nge Timon, nge Parmenas, nge Nikolaus ni be' u Antiok, ni gathi ir be' u Israel, machane me pig nge un ko ba' rok yu Israel e taliw.

⁶ Me fekrad fare ulung i yan nga p'eowchen e pi apostel, me tay e pi apostel pa'rad nga dakenrad ngar yibiliyed yad.

⁷ Ma aram mi i wear e thin rok Got i yan. Ma be yo'or pi gachalpen Jesus i yan, ma bo'or e prist ni pig lanin'rad nge mich Jesus u wun'rad.

Stefen nni kol ngan fek

⁸ I Stefen ni be' nib mo'on ni ba ga' e ayuw nike tay Got ngak ma ke pi' Got gelngin e i ngongliy bogi maang'ang ni ba ga' nge bogi n'en ni un ngat ngay u fithik' e girdi' i yan.

⁹ Me togopluw boch e pumo'on ngak ni yad girdi'en fare tafen e mu'ulung rok e pi Pumo'on ni Kar Chuwgad ko Sib* (ni aram fithingrad), ni piyu

---

* **6:9 PUMO'ON NI KAR CHUWGAD KO SIB:** Picha'ney e bogi Jew ni ur sibgad, machane ka ni chuw'iyrad ara ka ni sulwel mat'wunrad ngorad.

Israel nrabad u Cyrene ngu Alexandria e yad bay riy. Yad nge ku boch piyu Israel nrabad u Cilicia ngu Asia e ra tababgad Stefen ko malu'ag thin.

¹⁰ Machane me pi' fare Kan Nthothup e gonop ngak Stefen, ya fa'ani welthin Stefen, ma dakiyag ni ngar togoplwgad ngak.

¹¹ Ma aram miyad pi' puluwon boch e pumo'on ni nge lungurad, "Kug rung'aged Stefen nike welthin nib togopluw ngak Moses nge ngak Got!"

¹² Ireray kanawo'en miyad k'aring e damumuw ngak e girdi', nge pi'in pi'ilal, nge pi tamchib ko Motochiyel. Miyad yib ngak Stefen ngar koled, miyad fek i yan nga p'eowchen fare ulung.

¹³ Miyad fek boch e pumo'on i yib ni ngar tunguyed e thin nga daken Stefen. Me ga'ar fa picha', "Re mo'on ney e gubin ngiyal' ni be welthin nib togopluw ko Tempel rodad nib thothup nge fare Motochiyel rok Moses.

¹⁴ Ya kug rung'aged nike yog ni fa'anem i Jesus nu Nazareth e bayi buthug fare Tempel me thiliyeg urngin fapi yalen nike af rok Moses ngodad!"

¹⁵ Ma urngin e pi'in kar pired nga but' u lan fare ulung nra lik'athgad ngak Stefen, miyad guy owchen nike bod rogon owchen ba engel.

7

Thin ni weliy Stefen

¹ Me fith fare Prist ni Th'abi Ga' Stefen ni ga'ar, "Ri aray rogon e pi thin ney fa danga?"

² Me fulweg Stefen ni ga'ar, "Pi walageg nge pi chitamag! Mmotoyilgad ngog! I Got ni ir e

ba th'abi fla'ab e yib i m'ug ngak e chitamangidada i Abraham ko ngiyal' ni be par u lan yu Mesopotamia u m'on ndawori yan i par ngalan yu Haran,

³ me ga'ar ngak, 'Mpag e girdi' rom nge nam rom ngam man nga reb e nam ni gag e bay fin gu dag ngom.'

⁴ Ma aram me chuw ko nam nu Kaldea nge yan i par ngalan yu Haran. Ma fa'ani yim' e chitamngin Abraham, me pow'iy Got Abraham nge yib ko re nam ney, ni ir e gimed be par riy e chiney.

⁵ Ma de pi' Got bang riy ngak Abraham ni ngari mil suwon ngak, ni mus nga ta'reb e *square foot* e but'; machane yog Got ni bayi pi' ngak nge tafnay nge pi'in owchen ni bay rabad nga tomuren. Ngiyal' i n'en ni ba'aram ni yog Got e re bugithin ney ngak Abraham e dariy e bitir rok Abraham.

⁶ Ba'aray e n'en ni yog Got ngak ni ga'ar: 'Pi'in bay rabad ni owchem e bay ra pired u ba nam ni gathi nam rorad, ma bay ra pired u rom ni yad e sib ma bay un gafgow nagraad ni aningeg mir'ay e duw.

⁷ Machane bay gu gechignag girdi'en e re nam ni ba'aram ni bay ur pigpiggad ngorad, ma tomuren e bay ra chuwgad ko re nam nem ma aram e bay ur pigpiggad ma yad be meybil ngog u roy.'

⁸ Ma aram me weliy Got ngak Abraham rogon e maad'ad ni ngan tay ngak nge urngin e pi'in owchen, ni nge mang ba pow ko fare m'ag rok Got. Nap'an nni gargeleg Isak ma ta'reb e wik nga tomuren me maad'ad Abraham ngak; me maad'ad Isak ngak Jakob ni fak, me maad'ad Jakob ngak fare ragag nge l'agruw i pifak ni pi chitamngin

piyu Israel.

⁹ “Pi chitamngin fapi ganong rok piyu Israel e awan’rad ngak Josef, ngar pi’ed ni chuway’ ngalan yu Egypt ni nge mang sib. Machane bay Got rok ni be un ngak,

¹⁰ me ayuweg nde buch ban’en rok u urngin e gafgow ni pir’eg. Fa’ani yan Josef nga p’eowchen Farao, ni pilung nu Egypt, me fal’eg Got daken Josef ngak me pi’ Got e gonop ngak Josef. Me tay Farao Josef ni nge mang am ko nam rok nge urngin girdi’en e tabinaw rok.

¹¹ Ma aram me yib ba uyongol nga daken yu Egypt ni polo’ nge yu Kanaan, nib gel e gafgow ni tay ngak e girdi’. Ma daki pir’eg pi chitamangidad ban’en ni ngar ked.

¹² Ere fa’ani rung’ag Jakob ni bay e ggan u Egypt, me l’oeg pi chitamangidad ngranod ngaram, ni aram e som’on nranod ngaram.

¹³ Ma yay ni migid nra sulod ngalan yu Egypt e fini yog Josef ir ngak pi walagen, ma aram mfini nang Farao murung’agen e tabinaw rok Josef.

¹⁴ Ma aram me pi’ Josef e thin nge yan ngak Jakob ni chitamngin, ni be yog ngak nge urngin e girdi’ nu tabinaw rorow ni ngarbad nga Egypt, ni yad medlip i ragag nge lal u gubin.

¹⁵ Ma aram me yan Jakob nga Egypt, ni aram e gin ni yim’ riy nge pi chitamangidad.

¹⁶ Min chuweg e yil rorad u rom ngan fek i yib nga Shekem, ni aram e gin ntayrad riy ngalan ba malangen e yam’ ni chuw’iy Abraham rok e girdi’ nu Hamor ni pi’ e salpiy ngay.

¹⁷ “Ma fa’ani chugur ko fare ngiyal’ i n’em ni nge

rin' Got fare bugithin ni yog ngak Abraham ni bay rin' ngak, ma aram e ke yo'or e girdi' rodad ni bay u Egypt.

¹⁸ Me yib yugu reb e pilung, ni be' nde nang Josef, nge mang ir e yib i yog e thin u Egypt.

¹⁹ Mi i bannag e girdi' rodad ma rib kireb e n'en ni i rin' ngak e pi chitamangidad, mi i gelnag e thin ngorad ni ngar ted pifakrad ni kabran nga waen, ni fan e ngarm'ad.

²⁰ Iram e re ngiyal' i n'en nni gargelnag Moses riy, ma bochi madaway nib folunt. Min chuguluy u tafen ndalip e pul,

²¹ ma fa'an nchuweg u tabinaw rok me pof bochi pin ni fak Faraon nge fakay me chuguluy nge mang fak.

²² Ma aram min fil ngak urngin e lloan' rok yu Egypt, me yan i par ni ir be' nib sorok ko welthin nge ngongol ni be rin'.

²³ "Ma fa'ani yan i gaman aningeg i ragag e duw yangren Moses, me turguy u wan' ni nge yan i guy piyu Israel ni aram girdi'en.

²⁴ Me guy bagayad nib kireb e ngongol nike rin' be' u Egypt ngak; ma aram me yan i ayuweg nge li' fa'anem nu Egypt ngem', ni aram e ke fulweg taban e kireb rok ngak. (

²⁵ I finey ni girdi' rok, ni aram piyu Israel, e yad ra nang fan ni Got e nge maruwel ngak nge mang ir e chuweg piyu Israel u tan pa' yu Egypt; machane de nang piyu Israel fan.)

²⁶ Me reb e rran riy me guy l'agruw ni' u Israel ni yow be cham, me yan i guy rogon ni nge fal'eg thilrow. Me ga'ar ngorow, 'Mu telmew, gimew walag; mang ni gimew be gafgow nagmew?'

27 Machane fa'anem rorow ni ir e be gafgownag bagayow e tay e mathur ngak Moses. Me ga'ar ngak Moses, 'I mini' e ke tem ni ngu'um gagiweg nagmad ma ga par ni gur e tapufthin romad?

28 Ga be finey ni ngam li'eg nggum', ni bod rogon ni mu thang e fan rok fa'anem nu Egypt fowap?'

29 Fa'ani rung'ag Moses e re bugithin nem, me mil u Egypt nge yan i par ngalan e nam nu Midian. Me gargeleg leengin l'agruw i pagel ni fak.

30 "Ma nap'an nike yan aningeg i ragag e duw, me m'ug ba engel ngak Moses u fithik' ba daramram u boch ke gek'iy ni be yik' ni bay u daken bangi ted nib chugur ko burey ni Sinai.

31 Me ngat Moses ko ren'em ni guy, me chugur i yan nga to'oben fachi ke gek'iy ni fan e ngari guy nge tamilangan' riy. Ma aram me rung'ag laman Somol ni be ga'ar,

32 I gag fare Got rok pi chitamam, ni fare Got rok Abraham, nge Isak, nge Jakob. Me t'on Moses ko marus ndakiyag ni nge changar.

33 Me ga'ar Somol ngak, 'Mu chuweg e sus u em, ya gin'en ni be'er ni ga be sak'iy riy e bangi but' nib thothup.

34 Kug guy e kireb nge gafgow ni yibe tay ngak e girdi' rog u Egypt. Ya kug rung'ag lamrad ni yad be gel'gel', ere ku gub nga but' ni nggu chuwegrad u tan pa' yu Egypt. Ere nggu l'oegem ngam man nga Egypt.'

35 "Ireray fa'anem i Moses ni dabuy piyu Israel ya fa'ani lungurad ngak, 'I mini' e ke tiyem ni ngu'um gagiweg nagmad ma ga par ni gur e tapuf oloboch romad?' I ir fa'anem ni yib Got i l'oeg nge

yan ni nge gagiweg me chuweg piyu Israel u tan pa' yu Egypt, ni fare engel ni m'ug ngak u fithik' e daramram ko fachi ke gek'iy ni be yik' e ir e nge ayuweg;

³⁶ nge fek e girdi' nu Israel nga wuru' yu Egypt, mi i ngongliy e maang'ang nge bogi n'en ni un ngat ngay u lan yu Egypt ngu lan fa gi day ni *Red Sea*, ngu daken e ted ni aningeg i ragag e duw.

³⁷ I ir fare Moses ni yog ngak piyu Israel ni ga'ar, I Got e bayi pi' ba profet nge yib ngomed, ni be' ni bayi sum romed ni bod rogo ni pi'eg nggub ngomed.

³⁸ I ir fa'anem ni mu'ulung piyu Israel nga daken bangi ted ma bay rorad; immoy u rom ni yad e pi chitamangidad nge fare engel ni fa'ani welthin ngak u daken e burey ni Sinai; ni weliy e thin rok Got ngak ni nge mang ir e fek e re thin rok Got nem nge pi' ngodad, ni aram fare thin ni bay e yafos riy.

³⁹ "Machane pi chitamangidad e ra dabuyed ni ngar folgad rok; miyad pag ndakur motoyilgad ngak miyad finey ni manga yigur sulod nga Egypt.

⁴⁰ Ma aram me lungurad ngak Aron, 'Mu ngongliy boch e got ngomad ni nge mang yad e ra pow'iyed gamad. Ya da gu nanged e n'en ke rin' fa'anem i Moses ni ir e fekdad nga wuru' yu Egypt.'

⁴¹ Ma aram miyad ngongliy ba liyos ni bod ya'an ba pifak e garbaw, miyad li' e gamanman ngar pi'ed ni maligach ngay, miyad tay ba mur ni fan ko fare liyos ni yad e kar ngongliyed.

⁴² Ma aram me pi' Got keru' ngorad, nge pagrad ngu'ur meybilgad ko t'uf u lanelang, ni bod rogon ni bay ni kan yoloy u lan fare babyor rok e pi profet ni fa'ani be ga'ar:

‘Piyu Israel! Gathi gag
 e um li’ed e gamanman ngu’um pi’ed ngog ni
 maligach
 ni aningeg i ragag e duw u daken fa gi ted.

⁴³ Ya tent rok fare got ni Molok e um feked i yan,
 nge fare liyos ni ya’an fare t’uf rok fare got
 romed i Refan;
 yad bogi liyos ni kam ngongliyed ni ngu’um
 meybilgad ngay.

Ere bay gu pi’med ngam marod nga ba’nem yu
 Babylon.’

⁴⁴ “Ma pi chitamangidad e immoy fare *Tent* u
 p’eowchen Got ngorad u rom u daken e gi ted ni
desert nem, ni kan ngongliy ni bod rogon ni yog
 Got ngak Moses ni nge ngongliy, ni bod rogon
 ya’an ni yib i dag Got ngak Moses.

⁴⁵ Pi chitamangidad ni pi’ pi chitamangirad e
 re *tent* nem ngorad, e tomur miyad fek nge un
 ngorad ko fa ngiyal’nem ni fa’anra uned ngak
 Joshua ngar feked fa gi nam ni i par girdi’en bo’or
 e nam u daken me tulufiad Got riy. Me par u rom
 nge mada’ nga nap’an David.

⁴⁶ Me fel’ David u wan’ Got, me wenig David
 ngak Got ni nge pag nge ngongliy ba naun ni nge
 tafnay e Got rok Jakob.

⁴⁷ Machane Solomon e ir e toy e re naun rok Got
 nem.

⁴⁸ “Machane i Got ni ir e ba Th’abi Tolang e der
 ma par u lan e naun ni girdi’ e toy; ni bod rogon ni
 yog e profet ni ga’ar:

⁴⁹ I Somol e be ga’ar, ‘Tharmiy e ir e tagil’ig,
 ma fayleng e tagil’ e magif ko rifrif u eg.

Ere bmit i mang naun e ngam toyed ni nggu tafnay?

Bu uw e gin'en ni ngug gif ngay?

⁵⁰ Gathi gag faram e gu ngongliy urngin e pin'ey?'

⁵¹ "Ri gimed ba gelan'! Lanin'med e bod laniyan' e pi'in ndawor ra nanged Got, ma kam ninged telmed ni nge dab mu rung'aged e thin rok Got nike pi' ni nganib nog ngomed. Ri gimed bod rogon pi chitamangimed: ku erregon gimed ni kafram i yib ni gubin ngiyal' ma gimed be togo-pluw ngak fare Kan Nthothup!

⁵² Gur immoy ta'reb e profet ni pag pi chitamangimed ndar gafgow nigned? Ra thanged e pogofan rok e pi'in nra feked e thin rok Got i yib ngorad ni Got e l'oegrad, ni kab kakrom me weliy Got ngorad murung'agen e wub ni bayi tay e Tapigpig rok ni be' nib mat'aw. Me ere chiney e kam thanged e pogofan rok ni bochan e gimed e kam pi'ed kan li'.

⁵³ Gimed e pi'in nni pi' e motochiyel rok Got ngomed, ni engel rok Got e yib i pi' — machane dawor mfolgad riy!"

Stefen nni malangnag ngem'

⁵⁴ Nap'an ni be motoyil girdi'en fare ulung ngak Stefen me ri gel e damumuwworad ngak ngu'ur wochariyed nguwelrad ngak u fithik' e damumuwwor.

⁵⁵ Machane i Stefen, nib sug ko fare Kan Nthothup, e sap ngalang me guy e fla'ab rok Got, nge Jesus nib sak'iy u ba' ni mat'aw rok Got.

⁵⁶ Me ga'ar, "Mu saggad! Kug guy e tharmiy nike mab ma kug guy fa'anem ni Fak e Girdi' nib sak'iy u ba' ni mat'aw rok Got!"

⁵⁷ Miyad tolul ni ba ga' lamrad miyad ning pa'rad nga telrad, ma yad gubin nra milgad i yan ngak ni ta'ab yay.

⁵⁸ Miyad girengiy i yan nga wuru' e binaw miyad malangnag u rom. Ma fa pi'in nra welthingad nib togopluw ngak Stefen u lan tafen e mu'ulung e ra pi'ed e thal ni wuru' e mad rorad ngak be' nib mo'on ni kab pagel ni Saul fithingan ni ngi i guy.

⁵⁹ Ma aram miyad par ngu'ur malang niked Stefen ko ngiyal' ni ba'aram ni pining Stefen Somol ni ga'ar, "Somol Jesus, mu fekeg!"

⁶⁰ Me ragbug nga but' me non nri ba ga' laman ni ga'ar, "Somol, dab mu tay ngan'um e re denen ney ni nge togopluw ngorad!" I yog e re bugithin ney nge mu' me aw e fan rok.

8

¹ Me fel' u wan' Saul ni kan li' Stefen kem'.

Saul ni i gafgownag girdi'en fare galesiya

Ka chirofen nem min tabab i gafgownag girdi'en fare galesiya u lan yu Jerusalem nrib gel e kireb ni un tay ngorad. Ma urngin e pi'in ke mich Jesus u wun'rad e ra weargad u lan yu Judea i yan ngu Samaria, ma kemus ni fapi apostel e dar uned ko mil.

² Ma boch e girdi' ni yad ba yul'yul' ngak Got e ra k'eyged Stefen ni yad be dololoy'nag.

³ Machane me guy Saul rogon ni nge thang mit fare galesiya, ni be yan u reb e naun nga reb ni be

girengiy e pi'in ke mich Jesus u wun'rad nga waen, ni pumo'on nge ppin, ngi i yin'rad nga kalbus.

Fare Thin Ni Bfel' nni machibnag u lan yu Samaria

⁴ Ma fa picha' nike mich Jesus u wun'rad nni weregrad e ranod nga gubin yang ni yad be machibnag ngak e girdi' fare Thin Ni Bfel' ni yib rok Got.

⁵ Me yan Filip ngalan e binaw nu Samaria nge machibnag murung'agen fare Messiah ngak e girdi' u rom.

⁶ Ma fa yu ulung i girdi' ni aram urngirad e ra uthmed telrad ko n'en ni i weliy Filip ngorad. Yad gubin ni ur motoyilgad ngak ma yad be guy e maang'ang ni be ngongliy.

⁷ Pi kan nib kireb ni kar yinggad ngak bo'or e girdi' e ra tolulgad ngar chuwgad u fithik' fa pi'inem; ma bo'or e girdi' ni dariy gelngin yu yang u dowrad nge pi'in nib mugutgut ni ki gol nagraad.

⁸ Me yib e felfelan' ni ba ga' ngak e girdi' ko binaw nu Samaria.

⁹ Ma bay be' nib mo'on ni Simon fithingan nma par u lan e re binaw nem, ni bay ba ngiyal' ni ngat piyu Samaria ngak ni bochan e pig ni i tay. Ma be yog ni ir e ba sorok,

¹⁰ ma gubin e girdi' u lan fare binaw, nib thilthil tolngirad e ra uthmed telrad ko tin i yog. Me lungurad, "I ir fare n'en ni gelngin Got nike lunguy 'Fare Gelngin nib Th'abi Gel.' "

¹¹ Ke n'uw nap'an ni kar ngatgad ngak ko pig ni i tay, ni aram fan ni kar pired ni kar uthmed telrad ko tin be yog.

12 Machane fa'ani mich u wun'rad e Thin Ni Bfel' ni yog Filip ngorad ni murung'agen e gagiyeg rok Got nge ngachalen Jesus Kristus, ma aram min tawfe nagrad, ni ppin nge pumo'on.

13 Mi Simon e ku erregon ni mich Jesus u wan'; ma fa'an nni mu' i tawfenag me m'ag ir ngak Filip, ma fa'ani guy e pin'en nike ngongliy gelngin Got nge pi maang'ang ni be ngongliy Got u pa' Filip, me ngat ngay.

14 Fapi apostel ni yad bay u Jerusalem e rrunng'aged nike thap e thin rok Got ngak e girdi' nu Samaria; ma aram miyad l'oeg Peter nge John ngranow ngorad.

15 Fa'anra tawgow ngorad, miyad yibilay fa pi'inem nike mich Jesus u wun'rad ni nge pi' Got fare Kan Nthothup ngorad.

16 Ya aram e dawori yib fare Kan Nthothup nga daken bagayad; ya kemus ni kan tawfe nagrad nga fithingan fare Somol ni Jesus.

17 Ma aram me tay Peter nge John pa'row nga dakenrad, me yib fare Kan Nthothup ngorad.

18 Me guy Simon nnap'an ni tay fa gal apostel pa'row nga dakenrad me pi' Got fare Kan Nthothup ngorad. Ma aram me yog Simon ni nge pi' e salpiy ngak Peter nge John,

19 ni ga'ar, "Kum pi'ew e binir e gelngin ngog, ni fan e nggu tay pa'ag nga daken be' me yag fare Kan Nthothup ngak."

20 Machane me fulweg Peter ngak ni ga'ar, "Gur nge salpiy rom e ngam marow nga fithik' e nifiy, ni fan e ga be leamnag nrayag ni ngam chuw'iy e tow'ath rok Got ko salpiy!

21 Dariy mat'wum nge f'oth rom ko maruwel romow ni bochan e leam rom e de mat'aw u mit Got.

22 Ere mpi' keruum ko bin be'er e pa' nib kireb ni kam leamnag, ngam wenig ngak Somol nge n'ag fan rom e binir e pa' ni kam leamnag.

23 Ya kug guy ni gab sug ko awan' ma ke kalbus nigem e denen."

24 Me ga'ar Simon ngak Peter nge John, "Wenig ngomew, mu wenig nigew gag ngak Somol, nge dabi yib ngog reb e pin'en ni be'er ni kamognew."

25 Ma fa'anra mu'gow i pi' e mich rorow u murung'agen e thin rok Got miyow machibnag e thin rok Somol, me sul Peter nge John nga Jerusalem. Ma nap'an ni yow be sul miyow machibnag ngak e girdi' fare Thin Ni Bfel' u lan bo'or e binaw i yan ni bay u lan yu Samaria.

Filip nge be' u Ethiopia nib tolang

26 Me non ba engel rok Somol ngak Filip ni ga'ar, "Mu fal'eg rogom ngam sor ko yimuch* ko fare pa' i kanawo' ni yan u Jerusalem nga Gaza." (Re pa' i kanawo' nem e dakunir yan riy.)†

27-28 Ma aram me fal'eg Filip rogon nge mu' me yan. Ma bay be' u Ethiopia ni be' nib eunuch ni be sul i yan ko binaw rok. Re mo'on nem e be' nib tolang nri ba ga' fan, ya ir e mmil fan e salpiy rok ba *queen* nu Ethiopia ngak. I yib nga Jerusalem ni nge meybil ngak Got, me sul u ba karrow rok ni be girengiy e os. Nap'an ni bay u daken e re karrow

---

* **8:26** yimuch; *ara* misiw. † **8:26** Re pa' i kanawo' nem e dakunir yan riy; *ara* Re kanawo' ney e kanawo' u daken e ted ni desert.

nem ni be sul ma be be'eg e thin ni bay ko fare bak babyor ni yoloy Isaiah ni profet.

²⁹ Me ga'ar fare Kan Nthothup ngak Filip, "Mman nga to'oben e re karrow nem."

³⁰ Me mil Filip i yan me rung'ag ni be be'eg e thin ko fare babyor ni yoloy Isaiah ni profet. Ma aram me fith ngak ni ga'ar, "Mog, ga be nang fan e pi n'ir ni ga be be'eg?"

³¹ Me fulweg fare mo'on nib tolang ni ga'ar, "Uw rogon mu gu nang fan ni fa'anra dabi weliy be' fan ngog?" Me yog ngak Filip ni nge yib ngak ngalang nge par nga to'oben u daken e karrow.

³² Ma gin'en ni bay u lan e babyor nib thothup ni ir e be be'eg e ba'aray ni be ga'ar:

"I ir e bod rogon ba saf nni fek i yan ni ngan li' ngen',

i ir e bod rogon ba fak e saf nde non ko ngiyal' nth'ab bunu'en.

De yog ta'ab bugithin.

³³ Ni tamra'nag ma da ni pi' mat'wun ngak.

Dariy be' nrayag ni nge weliy murung'agen e pi'in owchen,

ya n'umngin nap'an ni nge par u fayleng e ke taw nga nap'an ni nge mus."

³⁴ Me ga'ar fa'anem nib tolang ngak Filip, "Mog ngog ko mini' e cha'ney ni be weliy e profet murung'agen. Ir e be weliy murung'agen ara yugu be' e be weliy murung'agen?"

³⁵ Ma aram me tabab Filip ko welthin; ni tabab ko re gin'ey u lan e babyor nib thothup, nge weliy ngak fa'anem fare Thin Ni Bfel' ni murung'agen Jesus.

³⁶ Ma nap'an ni yow be yan u daken e re pa' i kanawo' nem miyow yib ngabangi ban'en ni bay e ran riy, me ga'ar fa'anem nib tolang, "Ba'aray e ran. Mang ndab ntawfe nigege?"

³⁷ [temp]‡

³⁸ Me yog fa'anem nib tolang ni ngan taleg fare karrow; ma yow l'agruw, ni aram Filip nge fa'anem nib tolang, nra loggow nga but' ngranow nga maran, ma aram me tawfenag Filip fa'anem.

³⁹ Ma fa'an rbow u maran nga talang me fek fare Kan Nthothup rok Somol Filip ngranow. Ma daki guy fa'anem nib tolang Filip bayay, machane me yan ko gin ni be sor ngay ni kari felfelan'.

⁴⁰ Me pir'eg Filip rok nike taw ngalan binaw u Ashdod; ma aram me yan u lan urngin e pi binaw ni bay u rom nge mada' nga Cesarea ni be machibnag ngak e girdi' fare Thin Ni Bfel'.

9

I Saul ni thil nge mich Jesus u wan' (Acts 22:6-16; 26:12-18)

¹ Ma re ngiyal'nem e ka be yan Saul ni be yog ni nge thang e pogofan rok e pi'in gachalpen Somol. Me yan ngak fare Prist ni Th'abi Ga'

² me wenig ngak ni nge pi' e babyor ngak ni nge weliy e re gi babyor nem murung'agen Saul ngak e girdi' u lan e pi tafen e mu'ulung rok piyu Israel ni bay u lan yu Damaskus, ni fan e nge pir'eg u rom e pi'in yad be fol ko fare Kanawo' rok Somol, ma nge

---

‡ **8:37** *Boch e babyor e kan puthuy ngay e verse 37: Me ga'ar Filip ngak, "Rayag ni ngan tawfe nigem ni fa'anra kari mich u wun'um."* Me fulweg ni ga'ar, "Ke mich u wun'ug ni Jesus Kristus e ir fa'anem ni Fak Got."

yib mat'wun ni nge kolrad nge fekrad, ni pumo'on nge ppin, nge fulwegrad nga Jerusalem.

³ Ma nap'an ni bay u daken e kanawo' ni be sor i yan nga Damaskus, ni aram e ke chugur ko re binaw nem, mi yigi mat ban'en u lanelang nga daken.

⁴ Me thay nga but' me rung'ag ba lam ni be ga'ar ngak, "Saul, Saul! Mang ni ga be gafgow nigeq?"

⁵ Me fith ni ga'ar, "Somol, i gur mini?"

Me ga'ar fare lam, "I gag Jesus, ni ir e ga be gafgownag.

⁶ Mu sak'iy ngam man ngalan binaw, ya bay nog ngom u rom e n'en ni ir e thingar mu rin'."

⁷ Ma fapi pumo'on ni yad be milekag Saul e kar talgad, ndariy bagayad ni be yog bbugithin; ya kar rung'aged fare lam machane dar guyed be'.

⁸ Me sak'iy Saul nge pithig owchen, ma dakir guy ban'en. Ma aram miyad kol pa' ngar feked i yan ngalan yu Damaskus.

⁹ Dalip e rran nde yag ni nge guy ban'en, ma aram n'umngin nap'an nde abich ma de garbod.

¹⁰ Ma bay be' ni gachalpen Jesus u lan yu Damaskus ni Ananias fithingan. Mi ni piliyeg e changar rok, me ga'ar Somol ngak, "Ananias!"

Me fulweg ni ga'ar, "Somol, gub aray."

¹¹ Me ga'ar Somol ngak, "Mu fal'eg rogom ngam man ko fare pa' i kanawo' ni Kanawo' nib Kiy fithingan, ma ga yan ko naun rok Judas ngam fith murung'agen be' nib mo'on ni yib u Tarsus ni Saul fithingan. Ya be meybil,

¹² mi ni piliyeg e changar rok Saul nge guy be' nib mo'on ni Ananias fithingan nike yib nga naun

ke yib i tay pa' nga daken, ni fan e nge yag ni guy ban'en bayay."

¹³ Me fulweg Ananias ni ga'ar, "Somol, bo'or e girdi' ni karogned ngog murung'agen e re mo'on nem, ni murung'agen urngin e kireb nike rin' ngak e tirom e girdi' u lan yu Jerusalem.

¹⁴ Ma ke yib nga Damaskus nike pi' e pi tolang ko prist mat'wun ni nge kol urngin e pi'in yad ma meybil ngom ma yad be tayfan fithingam nge fekrad."

¹⁵ Me ga'ar Somol ngak, "Mman, ya kug turguy ni nge pigpig ngog, ni ir e nge fek fithingag i yan ngak e pi'in gathi yad piyu Israel nge pi'in pilung, nge ngak e girdi' nu Israel.

¹⁶ Me gag e bay gu dag ngak urngin e pin'en nthingari gagow riy ni bochag."

¹⁷ Ma aram me yan Ananias, nge yan ngalan fare naun nge yan i tay pa' nga daken Saul. Me ga'ar, "Saul ni walageg, i Somol e ke l'oegeg – ni aram Jesus, ni ir e mu guy u daken e kanawo' ko ngiyal' ni ba'aram ni ga be yib ngaray. Ke l'oegeg ku gub ni fan e ngki yag ni mu guy ban'en me suguyem fare Kan Nthothup."

¹⁸ Ka chingiyal' nem me mul l'agruw yang i ban'en u lan mit Saul ni bod olyen e nig, ma aram me yag ni guy ban'en bayay. Me sak'iy Saul ngalang min tawfenag;

¹⁹ me abich nge mu' me sul gelngin.

Saul ni machib u lan yu Damaskus

Me par Saul rok e pi'in gachalpen Jesus u lan yu Damaskus ni in e rran.

²⁰ Mi i yan u lan tafen e mu'ulung i yan, ni aram e ke tabab i machibnag murung'agen Jesus ni be ga'ar, "I Jesus e ir fa'anem ni Fak Got."

²¹ Ma urngin e girdi' ni rung'ag e n'en ni yog e ra gin gad, miyad fith ni lungurad, "Gathi ireray fare mo'on ni i thang e fan rok e pi'in yad be meybil ma yad be tayfan e re ngachal ney u lan yu Jerusalem? Ma gathi ke yib ngaray ni fan e nge kol e mit i girdi' nem nge fulwegrad ngak e pi tolang ko prist?"

²² Machane machib ni i tay Saul e yib gelngin nike gel, ma rogon ni i micheg ni Jesus e ir fare Messiah e rib gel, ya girdi' nu Israel ni be par u Damaskus e dakiyag ni ngar fulweged lungun.

²³ Ma fa'ani yan bo'or e rran, me mu'ulung piyu Israel ngar puruy' nighed rogon e n'en nra rin' miyad thang e pogofan rok Saul;

²⁴ machane minog ngak e n'en ni kar leam nighed ni ngar rin'ed. Miyad matnagiy e pi garog ni yan ngalan binaw ni rran nge neap' ni fan e ngar thanged e pogofan rok.

²⁵ Machane me reb e neap' me fek e pi'in kar folgad ngak Saul fa'anem i Saul ngar ted ngalan ba dug ngan nguchuruy nga but' u ba winda ko yoror ni malang ko re binaw nem.

Saul u lan yu Jerusalem

²⁶ Me yan Saul nga Jerusalem me guy rogon ni nge cheag ngak e pi'in gachalpen Jesus u rom. Machane de pagan'rad ngak nike mang reb i gachalpen Jesus, ya yad gubin ni yad be tamdag ngak.

²⁷ Ma aram me yib Barnabas i ayuweg nge fek i yan ngak fapi apostel, me weliy ngorad

rogon nike guy Saul Somol u daken e kanawo', ma ke welthin Somol ngak. Miki weliy ngorad rogon nike machib Saul u fithingan Jesus u lan yu Damaskus nda i rus.

²⁸ Ma aram me par Saul rorad me yan u gubin yang u Jerusalem i yan, ni be machib u fithingan Somol nda i rus.

²⁹ Ma ki i welthin ma be malu'ag thin ngak piyu Israel ni pi'in yad ma non nthin ni Greek, machane miyad guy rogon ni ngar thanged e fan rok.

³⁰ Ma fa'ani nang e pi'in walagen ni aram girdi'en Jesus, miyad fek Saul nga Cesarea miyad pi' nge yan nga Tarsus.

³¹ Ma aram mfini pir'eg girdi'en e galesiya e gapas u lan yu Judea ni ga'ngin ngu Galile ngu Samaria. Me ayuweg fare Kan Nthothup girdi'en fare galesiya nge yib gelngirad ma yad be yo'or i yan, nu ur pired ni yad be rin' e tin nib m'agan' Somol ngay ma yad be tayfan.

Peter u lan yu Lydda ngu Joppa

³² Me milekag Peter u gubin yang, ma ba yay e yan nga Lydda nge yan i guy e pi'in girdi'en Got ni be par u rom.

³³ Me pir'eg be' nib mo'on u rom ni Eneas fithingan, ni dariy gelngin yu yang u downgin ma nga meruk e duw ndawori yag ni nge chuw u bet.

³⁴ Me ga'ar Peter ngak, "Eneas, ke gol nigem Jesus Kristus. Mu suwon ngam ngongliy rogon e bet rom." Ka chingiyal' nem me suwon Eneas.

³⁵ Ma urngin e girdi' ni be par u lan yu Lydda ngu Sharon nra guyed e cha'nem, me pig lanin'rad nge mich Somol u wun'rad.

³⁶ Ma bay be' ni bpin u Joppa ni Tabitha fithingan, ni be' nib mich Jesus u wan'. (Mi Dorkas fithingan ko thin ni Greek, ni fan e re ngachal nem e ba gamanman ni dir.) Ma par ni tin ni bfel' e be rin' ma be ayuweg e pi'in gafgow.

³⁷ Me yib e m'ar ngak e re ngiyal'nem nge yim'. Min maluknag nge mu' mi ni yan ntay ngalan ba senggil ko thal ni lang e naun.

³⁸ Ma gin'en nu Joppa nem e de mal'af u Lydda, ma pi'in gachalpen Jesus ni yad bay u Joppa e fa'an rrung'aged ni bay Peter u Lydda, miyad l'oeg l'agruw i pumo'on ngranow rognaw ngak ni nge lungurow, "Wenig ngom, mu gur nigem nga mub ngomad."

³⁹ Ma aram me yib i fal'eg Peter rogon nge mu' me un ngorow ngranod. Ma fa'ani taw mi ni fek i yan ko fare senggil ni bay ko thal ni lang fare naun. Ma urngin fapi ppin nike yim' figirngirad nra mu'ulunggad ngak ni kar cholngobiyed, ni yad be yor ma yad be dag ngak yu wu i kenggin e mad nge yu wu i wuru' e mad ni ngongliy Dorkas ko ngiyal' ni ba'aram ni kabfos.

⁴⁰ Me yog Peter ngorad ni ngranod nga waen ni yad gubin, me ragbug nga but' nge meybil; me cheal nge sap ko fare yam' me ga'ar, "Tabitha, mu suwon!" Me pithig owchen, ma fa'ani guy Tabitha Peter me suwon.

⁴¹ Me kol Peter pa' nge ayuweg nge sak'iy. Ma aram me pining Peter fa pi'inem nib mich Jesus u wun'rad nge fapi ppin nike yim' figirngirad, me pi' fa'anem i Tabitha ngorad nike fos.

⁴² Me wear murung'agen u lan yu Joppa, ma bo'or e girdi' ni mich Somol u wun'rad.

⁴³ Me par Peter rok be' u Joppa ni bo'or e rran, ni be' ni Simon fithingan nma fal'eg rogon keru' e gamanman.

10

Peter nge Kornelius

¹ Immoy be' nib mo'on u lan yu Cesarea ni Kornelius fithingan, ni ir ba pilungen baraba' i salthaw nu Roma ni kan tunguy fithingan ni "Baraba' i Salthaw nu Italy."

² Ir be' nma liyor ngak Got u wan'; me ir nge urngin e girdi' nu tabinaw rok e yad ma meybil ngak Got. Ma ayuweg piyu Israel ni pi'in gafgow, ma yugu ma meybil ngak Got.

³ Gonap'an e dalip e kolok ni mithig yal' mi ni piliyeg e changar rok, nge guy ba engel rok Got nike yib nga naun nge yib i ga'ar ngak, "Kornelius!"

⁴ Me lik'ath ngak fare engel nike tamdag me ga'ar, "Be mang?"

Me fulweg fare engel ni ga'ar, "Got e bfel' u wan' e meybil rom nge maruwel ni kam tay ni ga be ayuweg e pi'in gafgow, ma be leam nigem.

⁵ Ere mol'oeg boch e pumo'on nga Joppa ngranod ra pininged be' nib mo'on ni Simon fithingan, ni ku yima pining Peter ngak.

⁶ Ya ir ba milekag ni be par u tafen be' nma fal'eg rogon keru' e gamanman ni Simon fithingan, ni bay e tabinaw rok u to'oben e day."

⁷ Ma aram me yan fare engel ni yib i non ngak, me pining Kornelius l'agruw i tapigpig rok nge ba salthaw, ni be' nma liyor ngak Got u wan' ni ir bagayad fa pi'in yad ma pigpig ngak Kornelius.

⁸ Me weliy nograd e n'en nike guy nge tin ke rung'ag me l'ograd ngranod nga Joppa.

⁹ Me reb e rran riy, ni aram e kranod ni kar chugurgad i yan nga Joppa, me yan Peter nga daken e chigiy ko fare naun nike misiw' ni fan e nge meybil.

¹⁰ Me yib e bilig ngak, me finey ni manga yigi abich; ma nap'an ni yibe ngongliy rogon e ggan mi ni piliyeg e changar rok.

¹¹ I guy e tharmiy nike mab me guy ban'en ni be yib nga but' ni bod ya'an bangi mad ni ba ga' yang ni kan nguchuruy nga but' u aningeg i tabthungen.

¹² Ma urngin mit e gamanman u daken e binaw ni bay u lan, nge gamanman nma sirgig u but' i yan, nge arche' ni malboch.

¹³ Me ga'ar ba lam ngak, "Peter, mu sak'iy; ngam li' ngam longuy!"

¹⁴ Machane me ga'ar Peter, "Somol, dabiyaq ni nggu rin! Ya dawor gu longuy ban'en nib tagan ni ngan longuy ara de be'ech nrogon ni bay ko Motochiyel."

¹⁵ Miki non fare lam ngak bayay ni ga'ar, "Dariy ban'en ni ngam leamnag nde be'ech ni fa'anra keyog Got nike be'ech."

¹⁶ Ren'em e yodorom ni dalip yay; ma aram mi ni fulweg fare n'em nga tharmiy.

¹⁷ Me par Peter ngi i leamnag fan e ren'em ni kan piliyeg e changar rok ke guy. Ma aram e fapi pumo'on ni l'ograd Kornelius e kar nanged e gin ni bay e naun rok Simon riy, ni aram e kar sak'iygad nga langan e garog riy.

18 Miyad pong ngar fithed ni lungurad, “Bay be’ nib milekag u roy ni Simon Peter fithingan?”

19 Ka be guy Peter rogon ni nge nang fan e ren’em ni kan piliyeg e changar rok ke guy me ga’ar fare Kan Nthothup ngak, “Mu tiyilim! Ke taw dalip i pumo’on ngaray ni yad be guyem.”

20 Ere mfal’eg rogom ngam man nga but’, ma dab mmaruwar ko ngam un ngorad fa danga’, ya gag e kug l’oegrad.”

21 Ma aram me yan Peter nga but’ me ga’ar ngak fapi pumo’on, “I gag fare mo’on ni gimed be gay. Mang ni kambad?”

22 Me lungurad, “I kapten Kornelius e ke l’oegmad. I ir be’ ni bfel’ nma meybil ngak Got mma tay urngin e girdi’ nu Israel fan. Keyog ba engel rok Got ngak ni nge non ngom ngam man nga tabinaw rok, nge yag ni rung’ag e tin bay ni ngamog ngak.”

23 Me yog Peter ngorad ni ngarbad nga naun, miyad par u rom e neap’ nem.

Me reb e rran riy me fal’eg rogon nge un ngorad; ma boch pi walagrad ni girdi’en Jesus u rom u Joppa e ra uned ngorad ngranod.

24 Me yan i reb e rran riy me taw nga Cesarea, ni aram e gin bay Kornelius riy ni be sonnag, ni yad pi girdi’en nge pi’in yad ba pach ni yog ngorad ni ngarbad.

25 Ma nap’an nike yan Peter ni nge chuw nga naun, me yib Kornelius ngak, me yib i pag ir nga but’ u p’ewchen u to’oben e rifrif u ay me siro’ ngak.

26 Machane me sak'iynag Peter Kornelius. Me ga'ar ngak, "Mu sak'iy, ya gag e kemus ni gub girdi'."

27 Be non Peter ngak Kornelius ma be yan i yan ngalan e naun, me pir'eg e girdi' ni pire' ni kar mu'ulunggad ngaram.

28 Me ga'ar ngorad, "Gimed manang faram ni be' u Israel e de mat'aw ko ba' rok e taliw ni nge yan i guy ara i cheag ngak be' ni gathi be' u Israel. Machane Got e ke dag ngog nthingari dab ku ug leamnag be' ni de be'ech ara ba alit ni rogon ni bay ko Motochiyel.

29 Aram fan ni taw e thin rom ngog ni nggub, mu gub nda gu siyeg. Ere nggu fithmed ko mangfan ni mol'oeged e thin nge yib ngog ni nggub."

30 Me ga'ar Kornelius, "Gonap'an e re ngiyal' i n'ey fopringan ni gu be meybil u lan e naun rog ko dalip e kolok ni mithig yal'. Mi yigi yib i sak'iy be' nib mo'on nga p'eowcheg nike yin' e mad ni be galgal ram'en

31 me ga'ar, Kornelius! Ke rung'ag Got e meybil rom, ma manang e maruwel ni kam tay ni ga be ayuweg e pi'in gafgow.

32 Mol'oeg be' nge yan nga Joppa nge pining be' nib mo'on ni Simon fithingan, ma ku yima pining Peter ngak. Ir ba milekag ni be par u tafen Simon ni be' nma fal'eg rogon keru' e gamanman, ni bay e tabinaw rok u to'oben e day.

33 Ere ka chingiyal' nem mu gol'oeg e thin nge yib ngom, ere kam magaer ni ka mub. Chiney e gamad gubin ni gamad ba'aray u p'eowchen Got, ni gamad be son ni nggu rung'aged e tin ke yog

Somol ngom ni ngam weliy.”

Welthin ni tay Peter

³⁴ Me tabab Peter ko welthin ni ga'ar, “Ka fin gu nang e chiney nriyul' ni gubin e girdi' ma ta'reb rogorad u wan' Got.

³⁵ En ni bay madgun Got u wan' ma be rin' e tin nib mat'aw e ra i par ni bfel' u wan' Got ndemturug ko be' u kun nam.

³⁶ Gimed manang e thin ni pi' nge yib ngak e girdi' nu Israel, ni be weliy fare Thin Ni Bfel' ni murung'agen e gapas nrayag ngodad u daken Jesus Kristus, ni ir e Somol rok urngin e girdi'.

³⁷ Gimed manang e n'en ni ka fin nrin' u Judea ni ga'ngin, ni tabab u Galile nga tomuren e tawfe ni i machibnag John.

³⁸ Gimed manang murung'agen Jesus nu Nazareth, ngarogon ni pi' Got fare Kan Nthothup nge gelngin ngak. Me yan nga gubin yang, ni be rin' e tin ni bfel' ma be golnag urngin e pi'in yad bay u tan gelngin e mo'onyan', ni bochan e bay Got rok.

³⁹ Gamad e mich u urngin e tin ni rin' u lan e nam rok piyu Israel ngu lan yu Jerusalem. Ra li'ed ngem' ni rrichibiyed ko kuruth.

⁴⁰ Machane me faseg Got ko yam' ko chirofen ni gaman e dalip ngay, nge muruwliy nge yib i m'ug.

⁴¹ Gathi urngin e girdi' ni guy, ya kemus ni gamad e pi'in ke turguymad Got ni nggu manged mich riy. Gu uned ngak Jesus ko abich nge garbod u tomuren nike faseg Got Jesus ko yam'.

⁴² Me ning chiylen ngomad ni nggu machib nigned ngak e girdi' fare Thin Ni Bfel', ma nggu

weliyed ni ir fa'anem nike turguy Got ni nge pufthinnag e pi'in kabfos nge pi'in ni karm'ad.

⁴³ Urngin e pi profet nra weliyed murung'agen, ni i lungurad e urngin e pi'in nra mich Jesus u wun'rad e ra bagayad mra n'ag Got fan e denen rok u daken gelngin fithingan Jesus."

Pi'in gathi yad piyu Israel ni pi' Got fare Kan Nthothup ngorad

⁴⁴ Ka be non Peter, me yib fare Kan Nthothup nga daken urngin fa pi'inem ni yad be motoyil ko fare thin ni be weliy.

⁴⁵ Ma piyu Israel nib mich Jesus u wun'rad ni karbad u Joppa ni yad Peter e ra gin gad ngay ni ku erregon e pi'in gathi yad piyu Israel nike pu'og Got e tow'ath rok nga dakenrad, ni aram fare Kan Nthothup.

⁴⁶ Ya rrunng'aged fa pi'inem ni yad be welthin nthin nu bang ma yad be pining e magaer ngak Got nga feni sorok. Me non Peter ni ga'ar,

⁴⁷ "Pi girdi' ney e ke pi' Got fare Kan Nthothup ngorad ni ku bod rogon ni pi' ngodad. Ere mini' e ra siyegrad ni nge dab ntawfe nagraad ko ran?"

⁴⁸ Me yog ni ngan tawfe nagraad nga fithingan Jesus Kristus. Ma aram miyad wenig ngak Peter ni nge par rorad ni in e rran.

11

Thin ni yib i weliy Peter ngak girdi'en e galesiya u Jerusalem

¹ Pi apostel nge pi'in walagey ni girdi'en Kristus u gubin yang u Judea e rrunng'aged ni pi'in gathi

yad piyu Israel e ku errogon nike yag ngorad fare Thin rok Got.

² Fa'ani yan Peter nga Jerusalem, me cheal e pi'in nba'aram ni yad ba'adag ni ngkun maad'adnag e pi'in gathi yad piyu Israel ngar thibthib niged Peter ni lungurad,

³ "I gur e mman nga tafen e pi'in ndawor ni maad'ad ngorad ni girdi' ni gathi yad piyu Israel, ma ku mu'un ngorad ko abich!"

⁴ Ma aram me weliy Peter ngorad murung'agen urngin e tin i rin', ni tabab u tabolngin ni ga'ar,

⁵ "Gu be meybil u lan e binaw nu Joppa, mi ni piliyeg e changar rog. Mu gguy ban'en ni be yib u lang i yib nga but' ni bod ya'an bangi mad ni ba ga' yang ni kan nguchuruy u tharmiy nga but' u aningeg i tabthungen, me yib i tal nga to'obeg.

⁶ Mu gu changar ngalan mu gguy e gamanman nib mongmor ni aningeg raba' i ay, nge gamanman ni malboch, nge gamanman nma sirgig u but' i yan, nge arche' ni malboch.

⁷ Mu gu rung'ag ba lam ni be ga'ar ngog, 'Peter, mu sak'iy ngam li' ngam longuy!'

⁸ Machane me lungug, 'Somol, dabiyyag ni nggu rin'! Ya dariy ban'en nike yog e Motochiyel nib tagan ni ngan longuy ara ggan nde be'ech nrogon ni bay ko Motochiyel ni ka'a yan ngalan l'ugunag.'

⁹ Miki non fare lam bayay u tharmiy ni ga'ar, 'Dariy ban'en ni ngam leamnag nde be'ech, ni fa'anra keyog Got nike be'ech.'

¹⁰ Ren'em e yodorom ni dalip yay, ma aram min girengiy fare n'em ngan fulweg nga tharmiy.

¹¹ Ka chingiyal' nem me taw dalip i pumo'on ko fare naun ni gu be par riy ni ka nol'oegrad u

Cesarea ni ngarbad ra guyed gag.

¹² Me yog fare Kan Nthothup ngog ni nge dab ku ug maruwar u wun'ug ko nggu un ngorad fa dangay. Ma nel' i girdi' ni ba'aray ni walagdad ma girdi'en Kristus e ku erregon nra uned ngog nggu warod nga Cesarea, ma gamad gubin ni gu warod ngalan e naun rok Kornelius.

¹³ Me yog Kornelius ngomad rogon nike guy ba engel u naun rok ni yib i par nib sak'iy, me ga'ar ngak Kornelius, 'Mol'oeg be' nga Joppa nge yan i pining be' nib mo'on ni Simon fithingan, ni ku yima pining Peter ngak.

¹⁴ Ya ir e bayi weliy boch e thin ngom ni aram e re thin ni bayi thapegem ngak Got nge urngin e girdi' nu tabinaw rom.'

¹⁵ Ma fa'an gu tabab ko welthin, me yib fare Kan Nthothup nga dakenrad ni bod rogon ni yib nga dakendad ko som'on.

¹⁶ Ma aram me yib ngan'ug fapi thin ni yog Somol ni ga'ar, 'I John e i tawfe ko ran, machane gimed e bay ni tawfe nagmed ko fare Kan Nthothup.'

¹⁷ Ere ke yib i m'ug nib tamilang nike pi' Got ngak e pi'in gathi yad piyu Israel fare tow'ath ni fa'ani pi' ngodad ko fa ngiyal'nem ni fa'ani mich Somol Jesus Kristus u wun'dad; ere gag mini' ni ngug guy rogon ni nggu taleg Got!"

¹⁸ Fa'an rrung'aged e re bugithin ney, miyad tal ndakur thibthib niked Peter miyad pining e magaer nge sorok ngak Got ni be lungurad, "Ere ku erregon nike bing Got e wo' ngak e pi'in gathi yad piyu Israel ni ngar kolgad ngan'rad ngar pi'ed keru'rad ko denen miyad fos!"

Girdi'en e galesiya nu Antiok

¹⁹ Pi'in nib mich Jesus u wun'rad e ra weargad ni bochan fare gafgow ntay ngorad ko fa ngiyal'nem nthang e fan rok Stefen riy. Boch i yad e yan nge mada' nga Fonia nge nga Cyprus, nge nga Antiok, ni kemus ni piyu Israel e yad be weliy murung'agen Jesus ngorad i yan.

²⁰ Machane boch e pi'in ke mich Jesus u wun'rad, ni pi'in pumo'on nrabad u Cyprus ngu Cyrene, e ranod nga Antiok mu ku ra weliyed e Thin rok Got ngak e pi Gentile* ni aram e yad be machibnag ngorad fare Thin Ni Bfel' ni murung'agen Jesus.

²¹ Ma be yodorom ma bay gelngin Somol ni be un ngorad, ma bo'or e girdi' ni mich Jesus u wun'rad ngar piggad ngar manged girdi'en Somol.

²² Me yan murung'agen e re bugithin ney nge mada' ngak girdi'en e galesiya nu Jerusalem, ma aram miyad l'oeg Barnabas nge yan nga Antiok.

²³ Fa'ani taw me guy rogon nike ayuweg Got fapi girdi', me felan' me tay ir ngorad ni yad gubin ni ngu'ur pired ni yad ba yul'yul' ma yad bmuduwgil ngak Somol u polo' i lanin'rad.

²⁴ Ma cha'nem i Barnabas e be' ni bfel' nib sug ko fare Kan Nthothup ma ba pagan' ngak Jesus. Ma bo'or e girdi' nra manged girdi'en Somol.

²⁵ Me yan Barnabas nga Tarsus ni nge changar-nag Saul.

²⁶ Ma fa'ani pir'eg, me fek ngarbow nga Antiok. Ma reb e duw ni ur mu'ulunggad girdi'en e gale-

---

* **11:20** Gentile; *boch e babyor e bay* e Jews-ni ad ma non ni Greek ara Girdi'-nma non ni Greek.

siya u rom ngu'ur machib nigew e girdi' ni pire'. U rom u Antiok e ir e som'on nni pining girdi'en Kristus ngak e pi'in ke mich Jesus u wun'rad.

²⁷ Gonap'an e re ngiyal' i n'em e yan boch e profet u Jerusalem nga Antiok.

²⁸ Ma bay bagayad, ni Agabus fithingan, ni sak'iy ngalang me yi'iynag u gelngin fare Kan Nthothup ni bay ba uyongol ni aram e nge yib nga gubin yang u fayleng. (Me yib e re uyongol nem ko fa ngiyal'nem ni Klaudias e *Emperor* u Roma.)

²⁹ Pi'in gachalpen Jesus e ra turguyed ni nge bagayad me pi' urngin e tin nrayag rok ngar ayuweged e pi'in walagrad ni girdi'en Kristus ni yad be par u Judea.

³⁰ Ma aram miyad rin' ni aram rogon, miyad pi' e re salpiy nem ngak Barnabas nge Saul ngar fekw i yan ngar pi'ew ngak e pi'in pi'ilal ko galesiya.

12

Gafgow nni gelnag ngorad

¹ Gonap'an e re ngiyal' i n'em me tabab Herod ni pilung i gafgownag boch i girdi'en fare galesiya.

² I yog ni ngan thang e fan rok James, ni walagen John nli' ko saydon.

³ Ma fa'ani guy ni bfel' u wan' piyu Israel e ren'em, me ga'ar nga ni yan ni kol Peter ngan fek. (Nrin' e ren'ey ko fa ngiyal'nem ni yibe tay fare madnom ni yima kay e flowa riy nda ntay e is ngay.)

⁴ Nap'an nni yan ni kol Peter mi ni fek ngar tay nga kalbus, minog ni aningeg ulung e salthaw ni nge matanagiy, nra reb e ulung ma aningeg e

salthaw ni bay riy. Ya ke leamnag Herod ni nge m'ay e re madnom nem ni Paluk'af me fek Peter i yib nga p'eowchen piyu Israel.

⁵ Ere ntay Peter u kalbus, machane girdi'en e galesiya e ra pired ni yad be pi' e meybil rok ngak Got.

Peter ni chuw u kalbus

⁶ Re neap' i n'en ni bay ngam'on ko chirofen ni be finey Herod ni nge fek Peter i yib nga p'eowchen e girdi', ma aram e bay Peter nike mol u thilin l'agruw i girdi'en e matnag; ni l'agruw e chen ni ka nin' ngak, ma bay e matnag ni yad be matnagi y e garog ko kalbus.

⁷ Mi yigi yib ba engel rok Somol i sak'iy ngaram, me tamilang u lan fare kalbus. Me tay fare engel pa' nga pon Peter nge rurug, nge pug me ga'ar ngak, "Mu gur nigem ngam sak'iy!" Ka chingiyal' nem me mul fapi chen u pa'.

⁸ Me ga'ar fare engel ngak, "Mu chichi'iy e leed rom ma ga yin' e sus rom." Me rin' Peter ni aram rogon, me ga'ar fare engel ngak, "Mon' wuru' e mad rom nga dakenam ma ga yib nga darow."

⁹ Me lek Peter fare engel ngranow nga wuru' e kalbus. Machane de nang ni n'en ni be rin' e re engel nem e rib riyul'; ya be finey ni kan piliyeg e changar rok be guy.

¹⁰ Miyow yib ngranow u to'oben e bin som'on e tafen e matnag, miyow yan ko bin migid, miyow yib ko fare garog nib wasey ni ir e yira yan riy mi ni yan ngalan binaw. Me mab fare garog ni yigi mab rok, miyow yan riy nga wuru' e yoror.

Miyow yan u ba pa' i kanawo' mi yigi yan fare engel ngabang ni aram e ke pag Peter.

¹¹ Ma aram mfini nang Peter e n'en nike rin', me ga'ar, "Chiney e ka fini gu nang nriyul'! I Somol e ke l'oeg e engel rok, ke yib i ayuwegneg rok gelngin Herod ngu urngin e tin ke leamnag piyu Israel ni ngar rin'ed ngog."

¹² Ma nap'an ni nang e n'en nike rin', me yan nga tabinaw rok Maria, ni chitiningin John Mark. Ma bo'or e girdi' nike mu'ulung ngaram yad be pi' e meybil rok.

¹³ Me tugtuguy Peter mban e garog, me yib ba tapigpig ni be' ni bpin ni Rhoda fithingan ni nge guy e en nike yib.

¹⁴ Me pow rok lungun Peter me ri felfelan' me sul nga naun ni be mil nde bing fare mab, me yib i yog ni bay Peter u waen nib sak'iy.

¹⁵ Me lungurad ngak, "Kam aliliy!" Machane ri be yog nriyul'. Ma aram miyad fulweg ngak ni lungurad, "Ere engel rok."

¹⁶ Ma aram e kayigi par Peter ni yugu be tugtuguy fare mab. Ma aram mfin ra binged fare mab, ma fa'anra guyed Peter miyad gin.

¹⁷ Me fanathin ngorad u pa' ndab rnonod, ma aram me weliy ngorad rogon nike yib Somol i chuweg u kalbus. Me ga'ar, "Mu weliyed e pi thin ney ngak James nge tin ni kabay i walagdad ni girdi'en Jesus;" ma aram me pagrad ngki yan ngabang.

¹⁸ Ma fa'ani kadbul, me balyangan' girdi'en e matnag, ya dar nanged ko mang e ke rin' Peter.

¹⁹ Me pi' Herod e thin ni ngan gay Peter, machane de yag ni ngar pir'eged. Ma aram me pining fapi girdi'en e matnag nge fithrad nge mu' me yog ni ngan li'rad ngarm'ad.

Ma fa'ani mu' me yan Herod u Judea nge yan i par nga Cesarea nib n'uw boch nap'an.

Yam' ni tay Herod

²⁰ Ma kari damumuw Herod ngak e girdi' nu Tyre ngu Sidon; miyad yan ni yad ba ulung ni ngranod ra guyed Herod. Som'on e ra guyed rogon nge fol Blastus ngorad; ni ir e mmil fan e re naun nem ntafen e pilung ngak. Ma aram miyad yan ngak Herod ngar weniggad ngak ni nge aw e gapas u thilrad, ya nam rorad e yad ma fek garad ko nam rok e re pilung nem.

²¹ Me taw nga reb e rran ni kan turguy me yin' Herod madan e pilung nga daken nge yan i par nga but' u tagil' me welthin ngak e girdi'.

²² Miyad tolulnag ni be lungurad, "Cha'ney ni be welthin e gathi ba girdi', ya ba got!"

²³ Ka chingiyal' nem me gad e engel rok Somol pa' ngak Herod, ni bochan e yog e girdi' ni ir ba got ma de talegrad nge mang Got e nog e sorok ngak. Me longuy e fakl'ud Herod nge yim'.

²⁴ Ma aram mi i wear e thin rok Got i yan ma be yo'or e girdi' ni be fol riy.

²⁵ Me mu'nag Barnabas nge Saul e maruwel nnol'oegrow ni ngar muruwliyew, miyow sul u Jerusalem ni kar fekw John Mark ke un ngorow.

13

Barnabas nge Saul nni mel'egrow ngan l'oegrow

¹ Mu fithik' girdi'en e galesiya nu Antiok e bay boch e profet nge tamchib riy, ni aram Barnabas, nge Simeon (ni yima pining Talumor ngak), nge Lucius (ni be' u Cyrene), nge Manaen (ni yow Herod,* ni Governor nni chuguluyrow u ta'bang ngar ilalgow, nge Saul.

² Nap'an ni yad be pigpig ngak Somol ma yad be pag e abich, me ga'ar fare Kan Nthothup ngorad, "Mu faled Barnabas nge Saul ngabang, ni nge mil farow ngog nge mang yow e ra ngongliyew e maruwel ni kug piningrow ni ngar muruwliyew."

³ Miyad par ndakur abichgad ngu'ur meybilgad, miyad tay pa'rad nga dakenrow ngar yibilyed yow ngak Kristus, nge mu' miyad l'oegrow ngranow.

U lan yu Cyprus

⁴ Fare Kan Nthothup e l'oeg Barnabas nge Saul ngranow, miyow yan u rom nga Selucia miyow af nga barkow u rom ngranow ko donguch nu Cyprus.

⁵ Ma fa'anra tawgow nga Salamis, miyow machibnag e Thin rok Got ngak e girdi' u lan e pi tafen e mu'ulung rok piyu Israel i yan. Ma bay John Mark rorow ni be ayuwegrow ko maruwel.

⁶ Miyad th'ab e re donguch nem nga baraba' ngranod nga Pafos, aram e gin nra pir'eged be' riy nib tapig ni BarJesus fithingan, ni ir be' u Israel ni be yog ni ir reb e profet.

⁷ I ir be' ni yow ba pach e en ni ir e am ko re donguch nem, ni aram Sergius Paulus, ni be'

---

* **13:1 HEROD:** Herod Antipas, i ir e ma gagiyeg u Galile (mu guy e Luk 3:1).

nib mo'on nib llowan'. Me pining fa'anem ni am Barnabas nge Saul ngar bow nga p'eowchen, ya ba'adag ni nge rung'ag e thin rok Got.

⁸ Machane me togopluw Elymas ngorow, ni be' nib tapig (ireray fithingan ko thin nu Greece); i guy rogon ni nge pingeg fare am nge dabi mich Jesus u wan'.

⁹ Mi Saul — ni ku yima pining Paul ngak — e ba sug ko fare Kan Nthothup; me changar ngak fa'anem nib tapig

¹⁰ me ga'ar, "Fak e mo'onyan' gur! I gur e to'ogor rok urngin e tin ni bfel' ban'en; gab sug ko urngin mit e sabanban ni kireb, ma gubin ngiyal' ni ga be guy rogon ni ngam pingeg e thin rok Got nib riyul' nge yan i par u wan' e girdi' ni thin ni malifith!

¹¹ Bay yib pa' Somol nga dakenam e chiney; ma bay mmalmit, nge dab kum guy e tamilang ni bay n'umngin nap'an."

Ka chingiyal' nem me thamiy Elymas rok nike ing e lumor owchen me yan ni nge guy rogon ni nge pir'eg be' ni nge kol pa' nge fek i yan ko gin ni nge yan ngay.

¹² Ma fa'ani guy fare am e n'en nike rin' fa'anem, me mich Jesus u wan'; me ri gin ko tin nike rung'ag ni murung'agen Somol.

U Antiok ni bay u lan yu Pisidia

¹³ Ma aram me af Paul nge pi'in yad be un ngak nga barkow u Pafos ngarbad nga Perga ni bay u lan yu Pamfylia; machane me digeyrad John Mark u rom nge sul nga Jerusalem.

14 Miyad yan u Perga nga Antiok ni bay u lan yu Pisidia; me chirofen ni Sabbath miyad yan nga lan tafen e mu'ulung ngranod ra pired nga but'.

15 Ma nap'an nni mu' i be'eg fare Motochiel rok Moses nge tin ni yoloy e pi profet, me l'oeg e pi'in pilungen tafen e mu'ulung e thin nge yan ngorad ni be lungurad, "Pi walagmad: gamad ba'adag ni ngam welthingad ngak e pi girdi' ney ni fa'anra bay bbugithin ni ngam weliyed ngorad ni nge pi' e athamgil nga lanin'rad."

16 Me sak'iy Paul ngalang, me non nga pa' me tabab ko welthin ni ga'ar,

"Gimed e pi'in gadad piyu Israel nge urngin e pi'in gathi yad piyu Israel ni bay u roy ni yad ma meybil ngak Got: Mu telmed ngog!

17 Fare Got rok e girdi' nu Israel e ir e mel'eg e pi chitamangidad, me fal'eg rogorad me yo'ornagrad ko fare ngiyal' i n'em ni ur pired u lan e nam nu Egypt ni gathi nam rorad. Me fekrad Got nga wuru' yu Egypt ni maruwel nga gelngin nib gel,

18 ma aningeg i ragag e duw ni k'adan'† rorad u daken e ted.

19 Me therbeg Got girdi'en medlip e nam ni immoy u daken e nam nu Kanaan, me fek e tirok' e girdi' nge tayrad ngay nge mang yad e mil suwon e gi nam nem ngorad.

20 Gubin e pi n'ey ni rin' u lan gonap'an aningeg mir'ay nge wugem e duw.

"Tomuren e biney me pi' ngorad e pi tapuf oloboch, ni nge mang yad e rogned e thin rorad

---

† 13:18 ni k'adan'; *boch e babyor e bay riy* ni ni ir e ayuw.

nge yan i mada' nga nap'an Samuel ni profet.

²¹ Ma fa'anra weniggad ngak Got ni nge pi' ba pilung ngorad, me pi' Got Saul ngorad, ni be' nib mo'on ni fak Kish, ni yib ko ganong rok Benjamin, me par ni ir e pilung rorad ni aningeg i ragag e duw nap'an.

²² Ma nap'an ni chuweg Got Saul, me fek David nge tay ni ir e nge mang pilung. Ba'aray e n'en ni yog Got ni murung'agen David, 'Kug pir'eg ni David, ni fak Jesse, e ir e cha' ni gub adag, ya ir be' nra rin' urngin e tin ni gub adag ni nge rin'.'

²³ Mi Jesus, ni ir reb i owchen David, e tay Got ni ir e nge thapeg e girdi' nu Israel ngak Got, ni bod rogon ni yog ni bay rin'.

²⁴ Dawori yib Jesus, me machib John ngak urngin e girdi' nu Israel ni ngar pi'ed keru'rad ko denen ni yad be rin' ngan tawfe nagrad.

²⁵ Ma nap'an nike chugur ni nge mu'nag John e maruwel nni pi' ngak ni nge muruwliy, me ga'ar ngak e girdi', 'Gimed be finey me gag mini'? Ya gathi gag fa'anem ni gimed be sonnag. Machane mu saggad! I ir e bay yib u tomureg, me gag e ri gub sobut' ndab gu bung ni nggu luf e sus u ay.'

²⁶ "Pi walageg, ni gimed owchen Abraham, nge gimed urngin e pi'in gathi gimed piyu Israel ni gimed bay u roy ni gimed ma meybil ngak Got: re thin rok Got ney ni murung'agen rogon min thap ngak Got e gadad e kan pi' ke yib ngodad!

²⁷ Ya girdi' ni be par u Jerusalem, nge pi'in yad be yog e thin rorad, e da ur nanged ni ir fa'anem ni nge thapeg e girdi' ngak Got, ma ku da ur nanged fan e thin rok e pi profet ni yima be'eg ngorad ni

gubin e Sabbath. Machane kar riyul'niged e thin ni yog e pi profet ni bochan e ra turguyed ni ngan li' Jesus ngem'.

²⁸ Yugu aram rogon ndar pir'eged ban'en ni ir e nge mang tapgin ni nganog ni ngan li' ngem', machane miyad wenig ngak Pilate ni ngan li' ngem'.

²⁹ Ma nap'an nra mu'gad i rin' urngin e tin ni kem'ay i weliy rok e babyor nib thothup ni murung'agen, miyad luweg nga but' u kuruth ngar ted ngalan ba low ko yam'.

³⁰ Machane me faseg Got Jesus ko yam',

³¹ ma bo'or e rran ni i m'ug ngak e pi'in nra uned ngak ko milekag u Galile nga Jerusalem. Yad e chiney e yad be weliy murung'agen Jesus ngak e girdi' nu Israel.

³²⁻³³ Ma gamad e kugbad ngaray ni nggu faked i yib ngomed e re Bugithin ney Ni Bfel' ni murung'agen: tin ni yog Got ngak e pi chitamangidad ni bay rin' e ke rin' e chiney ni fan ngodad e pi'in owcherad, ni fan e ke faseg Jesus ko yam'. Ni bod rogon ni kan yoloy ko bin l'agruw e Psalm ni be ga'ar:

'I gur Fakag;

daba' e kug mang Chitamam.'

³⁴ Ma ba'aray e n'en ni yog Got ni murung'agen ni bayi faseg ko yam', ma dabi pag nge mel u lane low:

'Bay gu rin' ni fan ngomed fare n'en nrib fel' ma ba thothup

ni gu micheg ngak David ni bay gu rin'.'

³⁵ Ni bod rogon ni kari yog u bang u lan e babyor nib thothup nike ga'ar,

‘Dabiyag ni ngam pag e tapigpig rom nib yul’yul’
nge mel u lane low.’

³⁶ Ya David e i ngongliy e tin ni learnag Got ko birok’ e tayim, nge mu’ me yim’, mi ni k’eyag nga to’oben pi chitamngin, me mel u lane low.

³⁷ Machane en ni Got e faseg ko yam’ e de mel.

³⁸⁻³⁹ Pi walageg, gimed urngin ni ngar mu nanged nu daken Jesus e ke yag ni ngan machibnag riy ngomed murung’agen e denen nrayag ni nge n’ag Got fan; ma ngam nanged ni urngin e girdi’ nra mich Jesus u wun’rad e kan n’ag fan urngin e denen rorad ndabiyag ni nge n’ag fare Motochiyel rok Moses fan.

⁴⁰ Ere mu ayuwgad, ya fare n’en nike yog fapi profet e nge dabi buch romed ni lungurad:‡

⁴¹ ‘Mu sapgad e pi tamoning!
Mu ngatgad mi gimed yim’!

Ya maruwel ni gu be ngongliy ko tiromed e rran e ban’en ni gathi bayi mich u wun’med,
ni mus ni fa’anra weliy be’ fan ngomed!’ ”

⁴² Nap’an ni be n’en Paul nge Barnabas ni ngranow ngar chuwgow u lan tafen fare ulung, me yog fapi girdi’ ngorow ni ngku ra bow ko bin ni bay yib e Sabbath ngku ra weliyew ngorad murung’agen e pin’em.

⁴³ Ma fa’ani wear e girdi’ ko fare mu’ulung, ma bo’or piyu Israel nge pi’in gathi yad piyu Israel ni kar piggad kar uned ko ba’ rok piyu Israel e taliw nra uned ngak Paul nge Barnabas. Me welthin fa gal apostel ngorad ni yow be pi’ e athamgil nga

---

‡ **13:40** Boch e babyor e dariy e re bugithin ni ba’aray ni romed.

lanin'rad ni ngu'ur pired ni yad be toer ko runguy rok Got ngorad.

⁴⁴ Me taw ko fare rran ni Sabbath ma gonap'an e urngin e girdi' u lan fare binaw nrabad ngar motoyilgad ko thin rok Somol.

⁴⁵ Ma fa'ani guy piyu Israel fapi girdi' ni aram urngirad, me yib e awan' ngorad; miyad non nib togopluw ko thin ni be yog Paul miyad yog e thin nib kireb ngak.

⁴⁶ Machane fin aram e welthin Paul nge Barnabas ndar rusgow ni be lungurow, "Ri dabisiy ni gimmed e som'on ni ngan weliy e thin rok Got ngomed. Machane fa'anra kam n'iged, ma damur fineyed ni bay rogomed ni nge yag e yafos ndariy n'umngin nap'an ngomed, ma bay gu pagew gimmed nggu warow ngak e pi'in gathi yad piyu Israel.

⁴⁷ Ya ba'aray e thin ni pi' Somol ngodad ni fa'ani ga'ar:

'Kug tiyem ni ngam mang tamilang ngak e pi'in gathi yad piyu Israel,
me gur e ngam mang kanawo' ni ngan thap riy ngak Got ni fan ngak urngin e girdi' nu fayleng.' "

⁴⁸ Ma fa'ani rung'ag e pi'in gathi yad piyu Israel e re bugithin ney miyad felfelan' ngrogged ni bfel' e re thin rok Somol nem; ma pi'in ke mel'egrad Got ni nge yag e yafos ndariy n'umngin nap'an ngorad e mich Jesus u wun'rad.

⁴⁹ Me wear e thin rok Somol nga urngin yang u rom.

⁵⁰ Machane me pingeg piyu Israel laniyan' e pumo'on ni be tay murung'agen e re binaw nem

nge pi'in ni ppin ni tolang ni gathi yad piyu Israel ma yad ma meybil ngak Got, ngar tababgad i gafgownag Paul nge Barnabas, miyad therbegrow ko nug rorad.

⁵¹ Me rurug fa gali apostel e fiyath u ayrow nib togopluw ngorad miyow yan u rom nga Ikonium.

⁵² Ma pi'in gachalpen Jesus ni yad bay u Antiok e ra suggad ko felfelan' nge fare Kan Nthothup.

14

U lan yu Ikonium

¹ Ma ku aray rogon e n'en nrin' u lan yu Ikonium: yan Paul nge Barnabas nga tafen e mu'ulung rok piyu Israel ngar welthingow, ma bo'or piyu Israel nge pi'in gathi yad piyu Israel nra piggad nge mich Jesus u wun'rad.

² Machane pi'in nu Israel ndaburad ni nge mich Jesus u wun'rad e ra nonod ngak e pi'in gathi yad piyu Israel ngar pired ni kar damumuwgad ngak e pi'in walagey ni girdi'en Kristus.

³ Me par fa gal apostel u rom nib n'uw nap'an. Mu ur weliyew murung'agen Somol nda ur rusgow, me Somol e micheg ni thin ni yow be weliy ni murung'agen e runguy rok Somol ngak e girdi' e ba riyul' ni fan e pi' gelngirow ngu'ur ngongliyew bogi maang'ang nge bogi ban'en ni un ngat ngay.

⁴ Ma fapi girdi' ni aram urngin u lan e re binaw nem e rruw raba'gad; ni boch i yad e ra folgad ngak piyu Israel, ma boch i yad e ra folgad ngak fa gal apostel.

⁵ Ma aram me turguy e pi'in gathi yad piyu Israel nge piyu Israel nge pi'in yad ma yog e thin

rorad ni ngar gafgow niged fa gal apostel miyad malangnagrow.

⁶ Ma fa'ani nang fa gali apostel murung'agen, miyow mil nga Lystra nge nga Derbe, ni l'agruw i binaw ni bay u lan yu Lykaonia, nge yungi n'en ni ir e bmidig ngaram.

⁷ Ma aram miyow machibnag u rom fare Thin Ni Bfel' ni murung'agen Jesus.

U lan yu Lystra ngu Derbe

⁸ Ma bay be' nib mo'on u Lystra nib mugutgut ay nruw raba'; nni gargelnag ma aram rogon ma dawori un ko yan bi'id.

⁹ Me motoyil ko thin ni be weliy Paul. Me guy Paul nike mich Jesus u wan' nrayag ni ngan golnag ko m'ar rok, ma aram me changar Paul ngak

¹⁰ me non ni ba ga' laman ni ga'ar, "Mu sak'iy ngalang!" Me og fare mo'on ngalang ngi i yanyan.

¹¹ Ma fa'ani guy fapi girdi' ni aram urngirad e n'en nike rin' Paul, miyad tabab ko tolul nthin rorad nu Lykaonia ni lungurad, "Pi kan e kar boded e girdi' karbad ngodad nga but'!"

¹² Miyad tunguy ngachalen Barnabas ni Zeus, mi Paul e ra tunguyed ni Hermes, ni bochan e ir e en ni i welthin.

¹³ Ma fare prist rok fare kan ni Zeus, ni bay e Tempel rok u wuru' e re binaw nem, e fek boch e garbaw ni kabfos nge floras i yib nga langan e garog. Ye ir nge fapi girdi' ni aram urngirad e yad ba'adag ni ngar pi'ed e maligach ngak fa gali apostel.

¹⁴ Ma fa'ani rung'ag Barnabas nge Paul murung'agen e n'en ni nge rin' e pi cha'nem, miyow

guchthuy e mad rorow ngar milgow i yan nga fithik' fapi girdi' ni aram urngirad, ni yow be non ni ba ga' lamrow ni be lungurow,

¹⁵ “Pi cha', mang ni ngam rin'ed e biney e pa'? Ya gamow l'agruw i girdi' ni gamow bod gimed! Kug bow ngaray ni nggu weliyew ngak e girdi' fare Thin Ni Bfel' ni murung'agen Jesus, ma gamow pingegmed ngam pi'ed keru'med ko tin ndariyfan ngambad ngak fare Got ni be par nib fos, ni ir e ngongliy e tharmiy, nge fayleng, nge day, nge urngin ban'en ni bay u fithik' e pin'ey.

¹⁶ Kakrom e pag urngin e girdi' ko pi nam i yan ngu'ur rin'ed e tin ni yad be finey.

¹⁷ Machane gubin ngiyal' ni be micheg ir u daken urngin e tin ni bfel' ni be rin', ya ma pi' e n'uw ngomed u lang nge galwog u ngal'an; me ir e ma pi' e ggan ngomed mma fal'eg lanin'med.”

¹⁸ Mus ko pi thin ney ni weliy fa gal apostel ngorad ma ku be mo'maw' rogon ni ngar talegew fapi girdi' ni aram urngirad ni nge dab ra pi'ed e maligach ngorow.

¹⁹ Ma boch piyu Israel nrabad u Antiok ni bay u Pisidia nge boch piyu Israel nrabad u Ikonium, e ra pingeged laniyan' fapi girdi' ni aram urngin ngar folgad ngorad ngar malang niked Paul, nge mu' miyad girengiy i yan nga wuru' e binaw, ni kar fineyed ni kem'.

²⁰ Machane fa'ani mu'ulung e pi'in ke mich Jesus u wun'rad ngak, me sak'iy nge sul ngalan fare binaw. Me reb e rran riy miyow yan Barnabas nga Derbe.

Sul nga Antiok ni bay u lan yu Syria

21 Me machibnag Paul nge Barnabas ngak e girdi' u lan yu Derbe fare Thin Ni Bfel' ni murung'agen Jesus, ma bo'or e girdi' ni mich u wun'rad ngar manged pi gachalpen Jesus. Ma aram miyow sul nga Lystra ngranow u rom nga Ikonium, miyow yan u Ikonium nga Antiok ni bay u lan yu Pisidia.

22 Miyow ayuweg e pi'in ke mich Jesus u wun'rad ngar pi'ew e athangil nga lanin'rad ni ngu'ur pired ni yad ba yul'yul' ko en ni ir e ke mich u wun'rad. Miyow fil ngorad ni lungurow, "Thingar darod u fithik' bo'or e gafgow ma gadad yan ko gin nsuwon Got."

23 Mra reb e galesiya miyow turguy e pi'in pi'ilal riy ni yad e ngu'ur ayuweged girdi'en e galesiya riy; miyow par ni kar pagew e abich ngar pi'ew yad ngak Somol u fithik' e meybil, ni fare Somol ni ir e ke pagan'rad ngak.

24 Ma nap'an nra mu'gow ko milekag u lan yu Pisidia, miyow yib nga Pamfyllia.

25 Miyow machibnag e thin rok Got u lan yu Perga nge mu' miyow yan nga Attalia,

26 miyow af nga barkow u rom ngar sulow nga Antiok, ni aram e gin nni pi'row riy nga pa' Got ni nge ayuwegrow ko fare maruwel ni ba'aram ni ir e kar mu'nigew e chiney.

27 Ma fa'anra tawgow nga Antiok miyow ulunguy girdi'en fare galesiya ngar weliyew ngorad urngin e tin nike rin' Got u pa'row, nge rogon nike bing e kanawo' ngak e pi'in gathi yad piyu Israel ni nge mich Jesus u wun'rad.

28 Miyow par u rom rok e pi'in ke mich Jesus u

wun'rad nib n'uw nap'an.

15

Mu'ulung ntay u Jerusalem

¹ Me yib boch e pumo'on u Judea nga Antiok miyad tabab i machibnag ngak e pi'in girdi'en Kristus ni be lungurad, "Fa'anra dab ni maad'ad nagmed ni bod rogon nike yog e Motochiyel rok Moses ma dabiyag ni ngam thapgad ngak Got."

² Me baraba' Paul nge Barnabas ngar lulu'aged e pi cha'nem e thin nib gel u murung'agen e re bugithin ney, miyad be puluwnag urngin ban'en ni nge yan i m'ug e bin ni ir; ma aram min turguy ni Paul nge Barnabas nge boch fa pi'inem ni yad bay u Antiok e ngranod nga Jerusalem ngar guyed e pi apostel nge pi'in pi'ilal u murung'agen e re bugithin ney.

³ Miyad yan ni girdi'en e galesiya e ke l'oegrad, ma nap'an nranod u lan yu Fonia nge yu Samaria miyad weliy ngak girdi'en e galesiya ko gali yang i nug nem rogon nike thap e pi'in gathi yad piyu Israel ngak Got; ma re bugithin ney e ba ga' ba felfelan' ni pi' ngak urngin e tin ni ba'aram i girdi'en Kristus ni kar rung'aged.

⁴ Ma nap'an nra tawgad nga Jerusalem me felfelan' girdi'en e galesiya ngorad ni karbad, ma ku errogon e pi apostel nge pi'in pi'ilal ko galesiya, ni ireray e picha' nrogned ngorad murung'agen urngin ban'en ni ngongliy Got u pa'rad.

⁵ Ma boch e Farise ni kar piggad ke mich Jesus u wun'rad e ra sak'iygad nge lungurad, nganog ngak e pi cha'nem ndabisiy ni ngan maad'ad ni bod ni

yog e motochiyel rok Moses ma nganog ngorad ni ngar folgad ko Motochiyel rok Moses.

⁶ Fapi apostel nge pi'in pi'ilal ko galesiya e ra mu'ulunggad ngar puruy'niged murung'agen e re bugithin ney.

⁷ Ba n'uw nap'an nra puruy'gad me sak'iy Peter me ga'ar, "Gimed pi walageg, gimed manang ni turguyeg Got u fithik'med ko som'on ni nggu machibnag ngak e pi'in gathi yad piyu Israel e Thin Ni Bfel' ni yib rok Got, ni fan e ngar rung'aged me mich u wun'rad.

⁸ Mi Got, ni ir e manang laniyan' urngin e girdi' e dag ni bfel' e pi'in gathi yad piyu Israel u wan', ni fan e pi' e Kan Nthothup rok ngorad, ni bod rogon nike pi' ngodad.

⁹ De taydad ni gadad ba thil rorad; ya n'ag fan e denen rorad ni fan e mich Jesus u wun'rad.

¹⁰ Ere mang ni gimed be finey ni ngam sikeng niged e gumaen' rok Got e chiney ni fan e kam fineyed ni ngam ted ban'en nib tomal nga daken keru' e pi'in ke mich Jesus Kristus u wun'rad, ni ban'en ni mus ngak e pi chitamangidad nge gadad ma de taw rodad.

¹¹ Danga'! I mich Jesus u wun'dad Me thapegdad Somol Jesus ngak Got ni bochan e be runguydad, ni bod rogon e tin ni ba'aram e girdi' ni gathi yad piyu Israel."

¹² Me par girdi'en fare ulung ndaki non be' nnap'an ni yad be motoyil ngak Barnabas nge Paul, ni aram e yow be weliy urngin e pin'en nni ngat ngay nge pi maang'ang ni ngongliy Got u pa'row u fithik' e pi'in gathi yad piyu Israel.

¹³ Ma fa'anra mu'gow ko numon, me non James ni ga'ar, "Pi walageg, mmotoyilgad ngog!

¹⁴ I Simon e ka fini mu' i weliy rok murung'agen rogon nike dag Got nib t'uf rok e pi'in gathi yad piyu Israel, ni fan e ke fek e girdi' u fithik'rad ni ngar manged girdi'en, ni ireram e som'on riy.

¹⁵ Thin rok e pi profet e kari ta'reb ko re bugithin ney. Ni bod rogon ni be weliy e babyor nib thothup ni be ga'ar:

¹⁶ 'I ga'ar Somol: Tomuren e biney e bay gu sul, nggu toy e naun rok David nike puth; ma tin nike kireb riy e bay gu fulweg ngarogon mu ku gu toy bayay.

¹⁷ Ma aram e urngin e tin ni kabay e girdi' e bay ur gayed Somol, ni urngin e pi nam ni kug piningrad ni ngar manged girdi'eg.

¹⁸ Ireray rogon nike yog Somol, ni ir e ke gagiye-nag e re bugithin ney kan nang ni kakrom.'

¹⁹ Me ga'ar James, "Tafinay rog e dab kud magawonniged e pi'in gathi yad piyu Israel ni yad be yib ngak Got.

²⁰ Machane ngad pi'ed e babyor nge yan ngorad, ni nga dogned ngorad ndab ra ked e ggan nde klin ni fan e kan pi' ni maligach ko liyos nma meybil boch e girdi' ngay; ma ngar ayuweged yad nge dab ra pired be' ni gathi mabgol rorad; ma dab ra longuyed e gamanman nni uchuluy k'angan nge yim', ara ra ked e racha'.

²¹ Ya Motochiyel rok Moses e ke n'uw nap'an ni kan be'eg u lan tafen e mu'ulung i yan ni gubin

e Sabbath, ma thin rok e kan machibnag u lan urngin e binaw.”

Babyor nni pi' nge yan ngak e pi'in gathiyad piyu Israel nike mich Jesus u wun'rad

²² Ma aram me cheag e pi apostel nge pi'in pi'ilal ko galesiya, nge girdi'en e galesiya ni polo' miyad turguy ngar mel'eged boch e girdi' rorad ngar l'oeged yad ngranod nga Antiok ni yad Paul nge Barnabas. Miyad duwgiliy Judas, ni ku yima pining ni Barsabbas, nge Silas ni l'agruw ni' nma tay urngin girdi'en Kristus farow.

²³ Miyad pi' e babyor ngorad ngar feked ni ba'aray e thin riy.

“Gamad e pi apostel nge pi'in pi'ilal, ni er walagmed, e be lungumad e nge felan' Got ngak urngin pi walagmad ni pi'in nni gargelegrad ma gathi yad piyu Israel, ni yad be par u lan yu Antiok ngu Syria, ngu Cilicia.

²⁴ Kug rung'aged ni bay boch e girdi' ko biromad e ulung ni karbad e nger yad be magawonnagmed ma yad be pi' e magafan' nga lanin'med ko thin ni yad be yog; machane da gogned ngorad ni ngar rin'ed e re bugithin nir.

²⁵ Ere kug puruy'gad ma gamad gubin nike ta'reban'mad ni nggu dugliyed boch e girdi' u fithik'mad ni nga nol'oegrad ngarbad ngomed ni ngar feked e thin romad i yib ngomed, ni bay ra uned ngak e tafager rodad nib t'uf rodad ni er Barnabas nge Paul ngarbad,

²⁶ ni kar dowgow ko pogofan rorow ko pigpig ni yow be tay ngak e Somol rodad i Jesus Kristus.

27 Ere kug l'oeged Judas nge Silas ngomed, ni yow e ku bay ra weliyew ngomed e pin'en ni ba'aray ni kug yoloyed nga babyor.

28 Ya fare Kan Nthothup nge gamad e ke ta'reban'mad ndab kun tay ban'en nib tomal nga dakenmed nge cheag ko tin ni ba'aray e motochiyel ni bay,

29 ni aram e dab mu ked e ggan ni kan pi' ni maligach ko liyos nma meybil boch e girdi' ngay; ma dab mu ked e racha'; ma dab mu longuyed e gamanman nni uchuluy k'angan nge yim'; mi gimed ayuwegmed ndab mu pired be' ni gathi mabgol romed. Gimed ra rin' e tin nib mat'aw ni fa'an gimed ra par ni dab mu rin'ed e pin'ey. Ere kefel'."

30 Mi nol'oeg fa pi'inem ngranod nga Antiok, mranod ra kunuyed urngin e pi'in ke mich Jesus u wun'rad nge mu' miyad pi' fare gi babyor ngorad.

31 Ma fa'ani poy fapi girdi' fare gi babyor, miyad felfelan' ko thin ni bay riy ni be pi' e athamgil nga lanin'rad.

32 Mi Judas nge Silas, ni yow l'agruw ma profet, e ba n'uw nap'an nra welthingow ngak e pi cha'nem ni ku yad boch e walag ni girdi'en Kristus, ni yow be pi' e athamgil nga lanin'rad ma yow be pi' gelngirad.

33 Miyow par boch u rom, miyad fangich e tin ni bay u rom e walag ni girdi'en Kristus, nge mu' miyow sul ngak e pi'in nra l'oeged yow.

34 [temp]*

---

* **15:34** *Boch e babyor e ka ni puthuy ngay e verse 34: Machane me turguy Silas ni nge par u rom.*

³⁵ Mi Paul nge Barnabas e ra pirew boch u Antiok. Miyow cheag ngak bo'or e girdi', ngu'ur filed ko girdi' ma yad be machibnag e thin rok Somol ngorad.

Dar ni tay Paul nge Barnabas

³⁶ Me yan in e rran nga tomuren me ga'ar Paul ngak Barnabas, "Ngad sulow ngad guyew pi walagdow ni girdi'en Kristus u lan urngin e binaw nda machib nigew e thin rok Somol riy, ngad nangew rogorad."

³⁷ Ma ba'adag Barnabas ni ngar fekew Mark nge un ngorow,

³⁸ machane de finey Paul nib mat'aw ni ngar fekew nge un ngorow, ni fan e de par rorow ngar mu' niged e tin nnol'oegrad ni ngar rin'ed u yugu ba yay e milekag, ni bochan e pagrow u Pamfylia nge sul.

³⁹ Miyow lu'ag nib el merin murung'agen e re bugithin ney, ma aram miyow dar ni milekag. Me fek Barnabas Mark ngar afgow nga barkow ngar milekaggow nga Cyprus,

⁴⁰ me duwgiliy Paul Silas ni nge un ngak, ma pi walagrow ni aram girdi'en Kristus e ra yibiliyed yow ngak Got ni nge ayuwegrow nge mu' miyow yan.

⁴¹ Miyow yan u lan yu Syria ngu Cilicia, ni be pi' Paul e athamgil nga laniyan' girdi'en e pi galesiya ni bay riy.

16

Timothy ni un ngak Paul nge Silas ko milekag

¹ Me milekag Paul nga Derbe nge nga Lystra. Ma bay be' nib mich Jesus u wan', ni Timothy fithingan nma par u rom; ma ku errogen e chitiningin ni ku ir be' nib mich Jesus u wan' ni ku be' u Israel, machane chitamngin Timothy e be' u Greece.

² Ma urngin e walag ni girdi'en Kristus ni yad ma par u lan yu Lystra ngu lan yu Ikonium e ra weliyed murung'agen Timothy ni be' ni bfel'.

³ Ma ba'adag Paul ni nge fek Timothy nge un ngak, ma aram me maad'adnag. I rin' ni aram rogon ni bochan e urngin piyu Israel ni yad ma par ko yungi n'em i yan e yad manang ni chitamngin Timothy e be' u Greece.

⁴ Ma nap'an nranod u lan fapi binaw miyad weliy ngak e pi'in ke mich Jesus u wun'rad fapi motochiyel nike turguy e pi apostel nge pi'in pi'ilal ko galesiya u Jerusalem, miyad yog ngorad ni ngu'ur folgad ko pi motochiyel nem.

⁵ Ma aram mi i gel i yan e michan' rok girdi'en e galesiya ma yad be yo'or i yan ni gubin e rran.

U lan yu Troas nge n'en nni piliyeg e changar rok Paul nge guy

⁶ Miyad milekag u lan yu Frygia nge yu Galatia; ya de pagrad fare Kan Nthothup ni ngar machibgad u lan e nug nu Asia.

⁷ Ma fa'anra tawgad ko mathil u Mysia, miyad guy rogon ni ngranod ngalan e nug nu Bithynia, machane de pagrad e Kan Nthothup ni ngranod ngaram.

⁸ Ma aram miyad yan u rom nga Mysia miyad log u rom nga Troas.

⁹ Mi ni piliyeg e changar rok Paul e re neap' i n'em nge guy be' nib mo'on u Macedonia nib sak'iy ni be wenig ngak Paul ni be ga'ar, "Moy nga Macedonia ngam ayuwegmad!"

¹⁰ Nap'an nni piliyeg e changar rok Paul, nge guy e ren'em ma gamad fal'eg rogomad ni nggu warod nga Macedonia, ya ke muturug u wun'mad nike piningmad Got ni nggu machib nigned fare Thin Ni Bfel' ngak e girdi' ko gin'em.

U lan yu Filippi, nge Lydia ni pig laniyan' nge mich Jesus Kristus u wan'

¹¹ Ma gamad af nga barkow u Troas nggu warod nga Samothrace, me reb e rran riy ma gamad yan nga Neapolis.

¹² Ma gamad yan u rom nga Filippi, ni ireram e binaw ni ba ga' ko gin nsom'on e nug nu Macedonia; ma ku errogon ni ku reb e kolonia rok yu Roma. Ma gamad par u lan e re binaw nem nri in e rran.

¹³ Me chirofen ni Sabbath ma gamad yan nga wuru' e re binaw nem nga to'oben e lul', ko gin ni kug fineyed ni ra moy bang riy nma mu'ulung piyu Israel ngay ngu'ur meybilgad. Ma gamad yan gu pired nga but' ngu'ug welthingad ngak bogi ppin ni kar mu'ulunggad ngaram.

¹⁴ Ma bagayad e pi cha'nem ni i motoyil ko thin ni gamad be yog e Lydia ni yib u Thyatira, nma folchuway' ko mad nib purple ram'en. I ir be' ni bpin nma meybil mma liyor ngak Got, me tamilangnag Somol laniyan' ni nge uthum tel ko n'en ni be weliy Paul.

¹⁵ Ma aram min tawfenag e re pin nem nge girdi' nu tabinaw rok. Me yog ngomad ni nggu warod nga tabinaw rok ni ga'ar, "Ngambad ngam pired u tabinaw rog, ni fa'anra ke muturug u wun'med nike mich u wun'ug Somol." Me wenig ngomad ni nggu warod.

U lan e kalbus u Filippi

¹⁶ Bay reb e rran ni gamad be yan ko gin ni yima meybil riy, ma gamad mada'nag be' ni bpin ni ir reb e sib ni keb i ying ba mo'onyan' ngak nma yog e tin ni bay yib ban'en, ni bo'or e salpiy ni be yagnag ni fan ngak e pi'in nib milfan ngorad, ni bochan e ma yog ko girdi' e tin ni bay yib ban'en,

¹⁷ ni be lek tomuren Paul nge gamad, ni be tolul ni be ga'ar, "Pi cha'ney e tapigpig rok Got Nth'abi Tolang, ni yad be weliy ngomed rogon mi gimed thap ngak Got!"

¹⁸ Bo'or e rran ni i yodorom. Ma daki yag ni nge k'adan' Paul, me cheal nga wuryal me ga'ar ngak fare mo'onyan' nike ying ngak fare pin, "Gu be non ngom u fithingan Jesus Kristus ni ngam chuw rok e cha'nir!" Ma ka ngiyal'nem me chuw fare mo'onyan' rok fare pin.

¹⁹ Ma nap'an ni nang fa picha' nib milfan fare pin ngorad ndakuriy e gin ku ra yib e salpiy riy ngorad, miyad kol Paul nge Silas ngar girngiyed yow i yan ngabang ni yima mu'ulung ngay nga p'eowchen e pi'in yad be yog e thin.

²⁰ Miyad fekrow i yib nga p'eowchen boch e tolang nu Roma me lungurad, "Gali cha'ney e l'agruw ni' u Israel ni yow be k'aring e wagey u lan e binaw rodad.

21 Ma yow be yog boch e yalen nib togopluw ko motochiyel rodad, ma gadad yu Roma e dabiyaq ni ngad folgad ko tinem e yalen!”

22 Miki togopluw fapi girdi’ ni yo’or ngorow; me guchthuy fapi tolang e mad u daken Paul nge Silas, ma rogned ni ngan toyrow ko dumow.

23 Ma nap’an nra mu’gad i toyrow nib el merin mi nin’row nga kalbus, minog ngak e en ni pilungen e kalbus ni nge loknag e mab ngorow ni bfel’ rogon.

24 Ma fa’an nog e re bugithin nem ngak, me yin’row ngalan reb e senggil nib kan nga lukngun e kalbus me tay ayrow nga daken ba gek’iy nib dib’ag ni ka ni ker luwan ayiy riy, nge mu’ me tay bang nga daken faginem e gek’iy me loknag.

25 Ma gonap’an e ke lukngun e neap’ mi i meybil Paul nge Silas ma yow be yin’ e tang ni yow be pining e sorok ngak Got, ma be motoyil e pi’in kalbus ngorow.

26 Mi yigi yib ba durru’ nrib gel, nge rurug fare kalbus nge mada’ ko def riy. Ma ka chingiyal’ nem me mab urngin e mab, me mul e chen u downgin urngin e kalbus.

27 Ma nap’an ni od facha’ ni pilungen e kalbus, me guy nike mab urngin e mab ko kalbus, me girengiy e saydon rok nge yan ni nge li’ ir ngay; ya ke finey nike mil urngin fapi kalbus.

28 Machane me tolul Paul ni ga’ar, “Dab mmaad’ad ngom; ya gamad gubin ni ka gamad ba’aray.”

29 Me pong fa en ni pilungen e kalbus ni nga ni fek e nifiy i yan ngak, me yan ngalan e kalbus ni

be mil, me yan i pag ir nga but' u to'oben ay Paul nge Silas ni be da'da'.

³⁰ Me fekrow nga waen me fith ngorow ni ga'ar, "Mang e thingar gu rin' me yag ni gu thap ngak Got?"

³¹ Me lungurow ngak, "Nge mich u wun'um Somol Jesus, ma aram e kam thap ngak Got – ni gur nge girdi' nu tabinaw rom."

³² Miyow machibnag e thin rok Somol ngak nge ngak gubin e girdi' ni immoy u lan e naun rok.

³³ Ka re ngiyal'nem nneap' me fekrow fa'anem ni pilungen e kalbus nge luknag e yu yang nike maad'ad u dowrow; nge mu' min tawfenag ni ka chingiyal' nem ni ir nge urngin e girdi' nu tabinaw rok.

³⁴ Me ere fek Paul nge Silas ngalan e naun rok nge pi' e ggan ngorow. Me ri felfelan' girdi'en e tabinaw rok nge ir, ni fan e ke mich Got u wun'rad.

³⁵ Me reb e rran riy ni kadbul me pi' e pi'in nib tolang nu Roma e thin nge yan ngak e pi'in pilungen e polis ni be lungurad, "Mpaged fa gali cha' ngranow."

³⁶ Me yog fa en ni pilungen e kalbus fapi thin ngak Paul ni ga'ar, "Ke pi' fapi tolang e thin ke yib ni ngan pagmew Silas, ere rayag ni ngam marow u fithik' e gapas."

³⁷ Me ga'ar Paul ngak fapi pilungen e polis, "Kar toyed gamow u fithik' e girdi' ni yo'or, nda ni pufthin nagmow ma gamow girdi'en yu Roma! Ma ka ron'ed gamow nga kalbus. Ere ngar paged gamow e chiney nib mith? Danga! Pi tolang rok yu Roma e thingar rabad ngaray ngar paged gamow."

³⁸ Me fulweg fapi pilungen e polis e pi thin ney ngak fapi tolang nu Roma, ma fa'an rrung'aged ni Paul nge Silas e yow girdi'en yu Roma miyad rus.

³⁹ Ma aram marbad ra weniggad ngorow; miyad fekrow nga wuru' e kalbus miyad wenig ngorow ni ngranow ngar chuwigow u lan e re binaw nem.

⁴⁰ Me chuw Paul nge Silas u kalbus miyow yan nga tafen Lydia. Miyow mada'nag e pi walag ni girdi'en Kristus u rom, miyow welthin ngorad, ni aram e yow be pi' e athamgil nga lanin'rad, nge mu' miyow yan.

17

U lan yu Thessalonika

¹ Miyow milekag ngranow u lan e binaw nu Amfipolis ngu Apolonia, miyow yib ko binaw nu Thessalonika, ni aram e gin ni bay ba tafen e mu'ulung rok piyu Israel riy.

² Me yan Paul ngalan tafen e mu'ulung nrogon ni ka ma rin'. Ma dalip e rran ni Sabbath ni i welthin ngak e girdi' u lan e babyor nib thothup,

³ ni be weliy fan ngorad ma be dag ngorad u lan e babyor nib thothup ni fare Messiah e thangri gafgow nge mu' min faseg ko yam'. Miki ga'ar ngorad, "Aney i Jesus ni ir e kug weliy murung'agen ngomed, e ir e re Messiah nem."

⁴ Me mich u wan' boch i yad ngar uned ngak Paul nge Silas; ma aram e n'en ni rin' bo'or e girdi' nu Greece, ni pi'in yad ma meybil ma yad ma liyor ngak Got, ma ku bo'or e ppin ni pi'in ba ga' lungurad u rom.

⁵ Me awan' piyu Israel ngorow, miyad kunuy boch e girdi' u kanawo' ni girdi' ni yugu ma yan ndariy e maruwel rorad ni ngar mu'ulunggad ngar wageygad. Miyad wagey u lan fare binaw ni polo', miyad yan ni cham nga tafen Jason, ni yad be guy rogon ni ngar pir'eged Paul nge Silas ngar feked yow nga waen i yib ngak e girdi'.

⁶ Ma nap'an ndar pir'eged yow, miyad girengiy Jason nge ku boch i walagey ni girdi'en Kristus i yan ngak e pi'in yad be yog e thin u lan binaw, miyad non ni ba ga' lungurad ni be lungurad, "Pi girdi' ney e kar k'aringed e wagey u gubin yang! Ma chiney e karbad ko binaw rodad,

⁷ ma ke tayrad Jason u lan e naun rok. Yad gubin ni yad be th'ab e motochiyel rok e *Emperor* nu Roma, ni fan e yad be yog ni kabay reb e pilung ngabang ni Jesus fithingan."

⁸ Pi thin ney e rogned me ri gel e wagey ko fapi girdi' ni kar mu'ulunggad nge pi'in yad be yog e thin u lan binaw.

⁹ Ma pi'in yad be yog e thin u lan binaw e ra gel niged e thin ngak Jason nge boch i girdi'en Jesus ngar pi'ed urngin e salpiy ni kanog ngorad ni yad ra pi' min pagrad, miyad pi' nge mu' min pagrad.

U lan yu Berea

¹⁰ Ma nap'an ni yigi neap', ma pi walag ni aram girdi'en Kristus e ra l'oeged Paul nge Silas ngranow nga Berea. Ma fa'anra tawgow, miyow yan ngalan tafen e mu'ulung rok piyu Israel.

¹¹ Ma girdi' nu rom e de manan'rad ni bod e girdi' nu Thessalonika nib manan'rad. Miyad motoyil ko thin rok Got ni kar uthmed telrad ngay,

ma gubin e rran ni ur gayed u lan e babyor nib thothup ni ngar guyed ko rriyul' e tin ke yog Paul fa.

¹² Ma bo'or i yad ni mich Jesus u wun'rad; ma bo'or e ppin nu Greece ni ppin nib tolang nge ku bo'or e pumo'on nu Greece ni ki mich Jesus u wun'rad.

¹³ Ma fa'ani rung'ag piyu Israel ni yad ma par u Thessalonika murung'agen Paul ni ki machibnag e thin rok Got ko girdi' u lan e binaw nu Berea, miyad yib ngaram ngar tababgad i nonnon ngak e girdi', ni yad be guy rogon ni nge togopluw e girdi' ni pire' ngak Paul nge Silas.

¹⁴ Ka chingiyal' nem me l'oeg e pi walag ni girdi'en Kristus Paul nge yan ko gin nib chugur ko day, machane me par Silas nge Timothy u Berea.

¹⁵ Ma pi'in pumo'on nra uned ngak Paul ni yad be pow'iy e ra uned ngak ngar tawgad nga Athens. Ma aram miyad sul nga Berea ni kar feked e thin rok Paul i yib ni nge guy Silas nge Timothy rogon ngranow ngak nib gur.

U lan yu Athens

¹⁶ Ma nap'an ni be sonnag Paul Silas nge Timothy u lan yu Athens, ma dakiyag ni nge k'adan' ni bochan e guy lan e re binaw nem nib sug ko liyos nma meybil boch e girdi' ngay.

¹⁷ Mu ur lu'aged piyu Israel e thin u lan tafen e mu'ulung nge pi'in gathi yad piyu Israel ni yad ma meybil ma yad ma liyor ngak Got, ma ku erregon ni gubin e rran ni ur lu'aged e girdi' e thin ni pi'in yad be yib ngabangi n'en nma mu'ulung e girdi' ngay.

18 Ma boch e tamchib ni yad girdi'en e Epikurean nge Stoik e ku ra welthingad ni yad be guy e en ni ir e ba sorok ko tin ni be yog. Me ga'ar boch i yad, "Cha'ney nde nang ban'en ma ba ufanthin e mang e be guy rogon ni nge yog?"

Me ga'ar boch e girdi', "Gowa be weliy murung'agen yugu boch e got u boch e nam." Rogned e re bugithin ney ni bochan e be machibnag Paul murung'agen Jesus nge murung'agen e fos ko yam' nike tay Jesus.

19 Ma aram miyad fek Paul i yib ngalan e mu'ulung u tafen e pufthin ni Areopagus fithingan, me lungurad ngak, "Gamad ba'adag ni nggung'aged e bin be'er e machib nib be'ech ni ga be weliy.

20 Ya bay boch ban'en ni kug rung'aged ni ga be yog ndawor gu rung'aged bi'id, ere gamad ba'adag ni nggung'aged fan." (

21 Ya urngin e girdi' nu Athens nge girdi' nu bang nma par u rom e yad ba'adag ni ngar paged urngin ban'en ngu'ur weliyed ma yad be rung'ag murung'agen e tin nib be'ech ban'en.)

22 Me sak'iy Paul ngalang u p'eowchen fare ulung rok e Areopagus me ga'ar, "Gimed e pumo'on nu Athens! Kug guy nri gimed be tayfan boch e got.

23 Ya kug wan u lan binaw romed ma kug guy e yungi n'en ni gimed be meybil riy, ma ku kug pir'eg ba altar ni kan yoloy e re bugithin ni ba'aray nga daken nike ga'ar, 'Ngak ba got nda nnang!' Re got nem nda mu nanged ma gimed be meybil ngak e ireram fare Got ni nggu weliy murung'agen e chiney ngomed.

²⁴ I Got ni ir e sunumiy e fayleng nge urngin ban'en ni bay riy, e ir e Somol u tharmiy ngu but', ma der ma par u lan e Tempel ni girdi' e toy.

²⁵ Ma ku dariy ban'en ni nge muruwliy e girdi' nge pi' ngak; ye ir e ke pi' e yafos nge pogofan nge urngin ban'en ngak e girdi'. Ere dariy ban'en ni nge yagnag e girdi' ngak.

²⁶ Ri ta'reb e pumo'on ni sunumiy, me sum rok e re mo'on nem girdi'en urngin e nam, me tayrad ni ngar pired u daken e re fayleng ney ni polo'. I ir e turguy ko tabolngin e re ngiyal' i n'en nge yungi n'en ni ngar pired riy!

²⁷ I rin' e ren'ey ni fan e ngar gayed ir, ma sana miyad pir'eg ko ngiyal' ni yad be gayiy. Machane bin riyul' riy e dariy bagadad nib mal'af Got rok nga orel;

²⁸ ya be e ga'ar,

'Fithik' Got e gadad be par riy ma gadad be mithmith riy ma gadad bay riy.'

Ni bod rogon nike yog boch e girdi' romed ni pi'in yad ma ngongliy e morong'ag nike lungurad,

'Ku errogon gadad ni gadad pifak.'

²⁹ Ere fa'anra gadad pifak, ma dab da tafinay niked ni Got e bod e liyos ni kan ngongliy ko gol ara silber ara malang, ni bod rogon nike leamnag e pi'in yad ba salap i ngongliy ban'en kar ngongliyed.

³⁰ I Got e ke n'ag fan u wan' e yu ngiyal' ni ba'aram nde nang e girdi' murung'agen riy, machane chiney e be yog ngak e girdi' u gubin yang ni ngar pi'ed keru'rad ko kireb ni yad be rin'.

³¹ Ya ke turguy reb e rran ni ir e nge pufthinnag riy e fayleng ni polo' nrogon nib mat'aw, ni nge rin' u

daken be' nib mo'on ni ir e ke duwgiliy; nike dag e mich ko re bugithin ney ngak urngin e girdi', ni fan e ke faseg e re mo'on nem ko yam'!"

³² Ma nap'an nrung'aged e n'en ke weliy Paul ni murung'agen e fos ko yam', me moning boch i yad ngak, machane boch i yad e ga'ar, "Gamad ba'adag ni ngam weliy ngomad murung'agen e ren'ey bayay."

³³ Ma aram me chuw Paul u lan fare mu'ulung nge yan.

³⁴ Me un boch e girdi' ngak me mich Kristus u wun'rad; ni Dionysius bagayad, ni ir reb e girdi'en fare ulung ni Areopagus fithingan, nge be' ni bpin ni Damaris fithingan, nge ku boch e girdi'.

18

U lan yu Korinth

¹ Tomuren e biney, me chuw Paul u Athens nge yan nga Korinth.

² Me pir'eg be' u Israel u rom, ni Aquila fithingan, nni gargeleg u Pontus, ni be' ni ka fini yib u Italy ni yow e bpin rok ni Priscilla, ni bochan e ke pi' Klaudius ni *Emperor* nu Roma e thin ni nge chuw urngin piyu Israel u Roma. Me yan Paul i guyrow,

³ me par rorow ma be un ngorow ko maruwel, ya ma yag e salpiy ngak ni nge abich riy ko mon-gongol *tent*, ni bod yow.

⁴ Ma gubin e Sabbath ni yad ma lulu'ag e girdi' e thin u lan tafen e mu'ulung, ni aram e be guy rogon ni nge mich e tin be yog u wan' piyu Israel nge piyu Greece.

⁵ Ma fa'ani sul Silas nge Timothy u Macedonia, me pag Paul urngin ban'en me par ni yigo'o thin rok Got e be machibnag ko girdi', ma be weliy ngak piyu Israel ni Jesus e ir fare Messiah.

⁶ Ma fa'anra togopluwgad ngak miyad yog e thin nib kireb ni murung'agen, me rurug e fiyath ko mad rok ni aram e ke togopluw ngorad ma be ga'ar ngorad, "Fa'an gimed ra malog, ma gimed e kireb romed! Me gag e dariy rogon ngog. Chiney i yan ngaram e bay gu wan ngak e pi'in gathi yad piyu Israel."

⁷ Ma aram me pagrad nge yan i par nga tabinaw rok be' ni gathi be' u Israel ni Titius Justus fithingan, nma meybil mma liyor ngak Got; nib migid tafen nga tafen e mu'ulung.

⁸ Mi Krispus, ni ir e ma yog e thin u lan tafen e mu'ulung, e mich Somol u wan', ni ir nge urngin e girdi' u tabinaw rok; ma bo'or e girdi' u lan yu Korinth ni rung'ag e re thin nem ni murung'agen Jesus, me mich Jesus u wun'rad min tawfe nagraad.

⁹ Me reb e neap' mi ni piliyeg e changar rok Paul me ga'ar Somol ngak, "Dab mu tamdag, ma dab mu tal ko machib ma dab mu pag,

¹⁰ ya gu be un ngom. Dariy be' nrayag rok ni nge rin' ban'en ngom, ya bo'or e girdi' u lan e re binaw ney ni yad e tirog e girdi'."

¹¹ Ma aram me par Paul u rom ni reb e duw nge baley, ni be machibnag e thin rok Got ngak e girdi'.

¹² Ma nap'an nturguy Gallio ni nge governor nu Roma u Greece, me mu'ulung piyu Israel ngar koled Paul ngar feked i yan ngalan tafen e pufthin.

¹³ Me lungurad, "Re mo'on ney e be guy rogon ni nge towasor ngak e girdi' ngar meybilgad miyad

liyor ngak Got u reb e kanawo' nib togopluw ko motochiyel!

¹⁴ Ke yan ni nge welthin Paul me ga'ar Gallio ngak piyu Israel, "Fa'an mang e ban'en nib kireb e ren'ey ara ban'en nrib gel e kireb riy ni kan ngongliy ma bay rogon ni nggu gum'an' nige nggu motoyil ngomed piyu Israel.

¹⁵ Machane bochan e kemus ni yu bugithin nge bogi ngachal nge motochiyel romed e gimed be lu'ag murung'agen, ma aram e gimed romed e ngam pithiged. Ye gag e dab gu pithig e tinir e thin!"

¹⁶ Me tulufрад ngar chuwgad u lan tafen e pufthin.

¹⁷ Ma yad gubin nra koled Sosthenes, ni ir e ma yog e thin u lan tafen e mu'ulung ngar pirdi'iyed u mit tagil' e pufthin. Machane dariyfan u wan' Gallio.

I Paul ni Sul nga Antiok

¹⁸ Bo'or e rran ni par Paul rok e pi walag ni aram girdi'en Kristus u Korinth, me pagrad nge af nga barkow nge yan nga Syria ni yad Priscilla nge Aquila. Machane u m'on ndawori af nga barkow u Kenkrea, min th'ab piyan lolugen ni urngin, ni fan e keyog bbugithin ni nge rin' ni fan ngak Got.*

¹⁹ Miyad taw nga Efesus, me pag Paul Priscilla nge Aquila. Me yan nga tafen e mu'ulung ngar lu'aged piyu Israel e thin.

---

* **18:18 KEYOG BBUGITHIN NI NGE RIN'**: Rogon yalen piyu Israel e en nike micheg ban'en ngak Got ni nge rin' e ngan th'ab piyan lolugen ni urngin ni 30 e rran u m'on ni nge pi' u Tempel fare n'en nike micheg ngak Got.

²⁰ Miyad wenig ngak ni nge par rorad nib n'uw nap'an, machane de yog e kefel' ngay.

²¹ Ya nap'an ni pig ni nge yan me ga'ar ngo-rad, "Fa'anra mm'agan' Got ngay ma gu ra sul ngomed." Ma aram me af nga barkow nge chuw u Efesus.

²² Ma fa'ani taw nga Cesarea me yan nga Jerusalem nge fingichiy girdi'en e galesiya riy, me yan u rom nga Antiok.

²³ Me par boch u rom me yan. Me yan u lan e nug nu Galatia ngu Frygia, ni be pi' e athamgil nga laniyan' e pi'in ke mich Jesus u wun'rad.

Apollos u lan yu Efesus ngu Korinth

²⁴ Be' u Israel ni Apollos fithingan, nni gargeleg u lan yu Alexandria, e yib nga Efesus, ni ir be' ni bfel' l'ugun ko welthin ma ba tamilangan' ko thin ni bay u lan e babyor nib thothup.

²⁵ Ka ni sukulnag ko biro' Somol e Kanawo', me weliy u fithik' e pasigan' e tin riyul' ni murung'agen Jesus. Machane kemus ni manang nge mada' ko tawfe ni i tay John.

²⁶ Me tabab ko machib u lan tafen e mu'ulung nde tamdag. Ma fa'ani rung'ag Priscilla nge Aquila e thin rok, miyow fek nga tabinaw rorow ngar weliyew ngak murung'agen Kanawo'en Got nib puluw.

²⁷ Me turguy Apollos ni nge yan nga Greece, ma pi'in ke mich u wun'rad Jesus ni yad bay u Efesus e ra ayuweged ni aram e ra yoloyed bangi babyor nge yan ngak e pi walagrad ni bay u Greece ni aram girdi'en Kristus, ni yad be wenig ngorad ni nge yan ngorad ma ngar ayuweged u rom. Ma

fa'ani taw, ma ri ba ga' e ayuw ni pi' ngak e pi'in ke mich Jesus u wun'rad u daken e runguy nge ayuw rok Got ngorad.

²⁸ Miyad ma lu'ag thin piyu Israel u fithik' e girdi' ni yo'or nib el merin me gel ngorad, ni aram e be micheg ngorad u lan fare babyor nib thothup ni Jesus e ir fare Messiah.

19

Paul u lan yu Efesus

¹ Nap'an ni bay Apollos u Korinth, me milekag Paul u lan e gi nug nem nge yib nga Efesus. Me pir'eg boch i gachalpen Jesus u rom,

² Me fithrad ni ga'ar, "Ke yag ngomed fare Kan Nthothup ko ngiyal' ni mich Jesus Kristus riy u wun'med fa danga?"

Miyad fulweg ni lungurad, "Mus nga murung'agen e Kan Nthothup ni bay ma dawor gu rung'aged."

³ Me fithrad Paul ni ga'ar, "Mang mit i tawfe e ntay ngomed?"

Miyad fulweg ni lungurad, "Tawfe rok John."

⁴ Me ga'ar Paul, "John e i tawfenag e pi'in kar paged e kireb ni yad be ngongliy; me ir e weliy ngak e girdi' nu Israel ni nge mich u wun'rad e en ni bay yib u tomuren ni aram e Jesus e nge mich u wun'rad."

⁵ Ma fa'an rrung'aged e re bugithin ney, min tawfe nagrad nga fithingan Somol Jesus.

⁶ Me tay Paul pa' nga dakenrad, me yib fare Kan Nthothup ngorad; miyad welthin ni thin nu bang ma ku yad weliy e thin rok Got.

⁷ Gonap'an e yad ragag nge l'agruw e pumo'on u gubin.

⁸ Me yan Paul ngalan tafen e mu'ulung, ma dalip e pul ni par ni be welthin ngak e girdi' nder tamdag, ni be malu'ag thin ngorad ni be guy rogon ni nge mich u wun'rad rogon e gagiyeg rok Got.

⁹ Machane boch i yad e ba gelan', ma aram e de mich u wun'rad, miyad yog e thin nib kireb ni murung'agen rogon e Kanawo' rok Somol nrogned u p'eowchen fare ulung ni polo'. Ma aram me pagrad Paul me fek fa pi'in gachalpen Jesus ngar uned ngak; ma gubin e rran ni ur weliyed e girdi' murung'agen e pin'ey u lan tafen e mu'ulung rok Tyrannus.

¹⁰ L'agruw e duw ni ur yodoroygad, ma aram ma urngin e girdi' nma par u lan e nug nu Asia ni piyu Israel nge pi'in gathi yad piyu Israel, ni rrung'aged e thin rok Somol.

Pumo'on ni pifak Skeva

¹¹ Ma aram e i ngongliy Got bogi maang'ang u pa' Paul ndawor ni guy bi'id,

¹² ni mus ko hangkach nge yungi mad ni yima m'ag nga daken e mad ni fan ko maruwel nike maruwel Paul ngay nni fek i yan ngak e pi'in nib m'ar, me chuw e liliy rorad, ma ku errogon e mo'onyan' nike ying ngorad nra chuwgad rorad.

¹³ Ma boch piyu Israel ni ur milekaggad i yan ngu'ur tulufed e mo'onyan' rok e girdi' e ku ra guyed rogon ni ngar maruwelgad nga fithingan Somol Jesus ngar tulufed e mo'onyan'. I lungurad

ngak e pi mo'onyan', "Gu be non ngomed u fithingan Jesus ni ir e be machibnag Paul murung'agen, ni ngam chuwgad."

¹⁴ Fa medlip i pagel ni fak fare Prist ni Th'abi Ga' u Israel ni Skeva fithingan e rrin'ed ni aram rogon.

¹⁵ Machane me ga'ar fare mo'onyan' ngorad, "Gu manang Jesus ma gu manang murung'agen Paul, ma gimed e gimed chon mini?"

¹⁶ Ma fare mo'on nike ying fare mo'onyan' ngak e og ngorad nge pirdi'iyrad ni yad gubin nib el merin, ma yad gubin nra milgad u tabinaw rok ni kar maad'adgad ma ke mogchoth i mogchoth e mad rorad.

¹⁷ Ma urngin piyu Israel nge pi'in gathi yad piyu Israel ni yad be par u Efesus e rrun'aged murung'agen e ren'ey; ma yad gubin nra tamdaggad, ma aram me ri ga' fan fithingan Somol Jesus u wan' e girdi'.

¹⁸ Bo'or e pi'in ke mich Jesus u wun'rad nrabad ngrogged u fithik' e girdi' ni yo'or e tin nib kireb ni ur rin'ed.

¹⁹ Ma bo'or e pi'in yad ma pig nra kunuyed e babyor rorad nga ta'bang ngar urfiyed u p'eowchen urngin e girdi'. Miyad puthuy puluwon fapi babyor me yan i gaman wugem e biyu' e salpiy ni wasey nib silber.

²⁰ Ireray kanawo'en mi i wear e thin rok Somol ni be gel i yan.

Wagey ntay u lan yu Efesus

²¹ Ma tomuren nike m'ug e tiney, me turguy Paul u wan' ni nge yan u lan yu Macedonia nge yu Greece me yan u rom nga Jerusalem. Me ga'ar, "Ra

gu taw ngaram ma ku errogon ni thingar ku gguy yu Roma.”

²² Ma aram me l’oeg Timothy nge Erastus ni l’agruw ni’ ni yow ma ayuweg ngranow nga Macedonia, me par nib n’uw nap’an boch u lan e nug nu Asia.

²³ Ireram e re ngiyal’ i n’en nib gel e wagey ntay u lan yu Efesus ni bochan e birook’ Somol e Kanawo’.

²⁴ Ya bay be’ nma rannag e wagey ni silber ni Demetrius fithingan, nma ngongliy ya’an e Tempel ko silber, ni Tempel rok fare got ni ppin ni Artemis fithingan, ma re siyobay rok nem e ba ga’ e salpiy ni be yib riy ngak girdi’en e maruwel rok.

²⁵ Ma aram me kunuyrad ni yad gubin, nge ku boch e girdi’ ni ku aram e maruwel rorad, me ga’ar ngorad, “Gimed manang ni fel’ rogon ni kad ted e ke yib ko re maruwel ney.

²⁶ Kam guyed ma kam rung’aged e n’en ni be rin’ facha’ i Paul. Be weliy ni liyos nike ngongliy e girdi’ karogned e got ngay e gathi bogi got e pin’em, ma ke yo’or e girdi’ nike riyul’ u wan’ e tin ke yog, ni girdi’ nu roy u Efesus nge gonap’an e urngin e girdi’ ni bay u lan e nug nu Asia.

²⁷ Mrayag ni nge kireb murung’agen e re siyobay rodad ney. Gathi kemus ara’, ya ku errogon nra m’ayfan e Tempel ko fare got ni ppin ni Artemis u wan’ e girdi’, ma murung’agen nib lingagil e ra m’ay – ni fare got ni gubin e girdi’ nu Asia ni yad be meybil ma yad be liyor ngay nge re fayleng ney ni polo’!”

²⁸ Ma fa’ani rung’ag fapi girdi’ ni aram urngirad e pi thin ney, me ri gel e damumuw ngorad, miyad

tabab ko tolul ni be lungurad, “Ba sorok Artemis nu Efesus!”

²⁹ Me wear e re wagey nem u lan fare binaw ni polo'. Me kol fapi girdi' ni yad be wagey Gayus nge Aristarkus, ni l'agruw ni' u Macedonia, ni yad Paul ni yad be milekag, miyad fekrow nib gur nga tafen e gosgos.

³⁰ Me finey Paul ni nge yan nga p'eowchen e pi girdi' nem ni aram urngin, machane pi'in ke mich Jesus u wun'rad e dar paged ni nge yan.

³¹ Ma boch e girdi' ni ba ga' lungurad ko gi nug nem, ni yad e fager rok Paul, e ku ra pi'ed e thin nge yan ngak ni yad be wenig ngak ni dabi yan i m'ug ngaram nga tafen e gosgos.

³² Ma aram e be wagagey e girdi' u lan fare ulung ni polo', ni boch e girdi' e yad be tolulnag reb e ban'en, ma boch e girdi' e yugu reb e ban'en e yad be tolulnag, ya oren i yad e mus nga fan ni kar mu'ulunggad ngaram ma dar nanged.

³³ Me tafinaynag boch fapi girdi' ni Alexander e bay rogon ko re mu'ulung nem, ni bochan e piyu Israel e tuwesriy ni ir e nge yan nga p'eowchen fapi girdi' ni aram urngin. Me fanathin Alexander nga pa' ni be guy rogon ni nge welthin nge tamilangnag e girdi'.

³⁴ Ma fa'anra poyed ni be' u Israel, ma yad gubin ni ur tolul niked ta'ab ban'en ni l'agruw e awa ni be lungurad, “Ba sorok Artemis nu Efesus!”

³⁵ Me munmun me yag ni nge gapasnag e en ntayol ko fare binaw fapi girdi' ni aram urngin. Me ga'ar ngorad, “Gimed e girdi' nu Efesus! Gubin e girdi' ma manang nre binaw nu Efesus ney e ir e be ayuweg e Tempel rok Artemis nib sorok nge

fare malang nib thothup ni fa'ani mul u tharmiy nga but'.

³⁶ Dariy be' nrayag ni nge yog nde riyul' e pi thin ney. Ere thingar mu gapasgad nge siy mu ngongliyed ban'en nga fithik' e balyang.

³⁷ Kam girngiyed e gali pumo'on ney i yib ngaray, ni dawor ra iringew ban'en u lan e pi Tempel ara karognew ban'en nib kireb ni murung'agen fare got rodad ni ppin.

³⁸ Fa'anra bay ban'en u wan' Demetrius nge chon e maruwel rok nib togopluw ngak be', ma bay e pi rran ni kan duwgiliy ni fan ko puf oloboch ma bay e pi'in yad ma puf oloboch; rayag ni nge bagayad me togopluw ngak bagayad u rom.

³⁹ Ma fa'anra bay ban'en ni gimed be finey mu lan e mu'ulung nib mat'aw ko motochiyel e ir e yira turguy riy.

⁴⁰ Ya rayag ni ngan togopluw ngodad ni bochan e wagey ni kad ngongliyed e daba'. Ma dariy e tawey rodad ngabyang ni fan ko re wagey ney ni kan tay, ma dariy reb e tapgin ni bfel' ni gadad ra pi' ni aram fan ni kan rin'."

⁴¹ Ma fa'ani mu' i yog rok e re bugithin ney, me ga'ar nga ni wear.

20

Yan nga Macedonia nge nga Greece

¹ Ma fa'ani gapas fare wagey, me kunuy Paul e pi'in ke mich Jesus u wun'rad me pi' e athamgil nga lanin'rad nge mu' me fingichiyrad. Ma aram me chuw u rom me yan nga Macedonia.

² Me yan u lan fa yungi nug i yan ngi i pi' e athamgil nga laniyan' e girdi' ni aram e bo'or e thin rok Got ni be weliy ngorad. Ma aram me yib nga Greece,

³ me par riy ni dalip e pul. Nap'an ni be fal'eg rogon ni nge yan nga Syria me nang nike ngongliy piyu Israel e makath nib togopluw ngak; ma aram me turguy ni nge sul nge yan u lan yu Macedonia.

⁴ Mi Sopater nib pagel ni fak Pyrrhus ni be' u Berea e un ngak Paul ngranow; ma ku er i tay Aristarkus nge Sekundus nrabow u Thessalonika; nge Gayus, ni yib u Derbe; nge Timothy; nge Tykikus nge Trofimus nrabad ko nug nu Asia.

⁵ Miyad m'on ngranod ra son niked gamow nga Troas.

⁶ Ma gamow af nga barkow u Filippi u tomuren ni kem'ay fare madnom ni yima kay e flowa ndariy e is riy, ma lal e rran nga tomuren ma gamow taw ngorad nga Troas, ma gamad par u rom nreb e wik.

Yayntomur ni yan Paul nga Troas

⁷ Me chirofen ni sabado* nneap' ma gamad mu'ulung nggu t'ared e flowa nggu wed nggu leam niked Somol. Me welthin Paul ngak fapi girdi' nge yan i mada' ko lukngun e neap', ni bochan e reb e rran riy e nge yan.

⁸ Ma bpire' e magal ni bay ko re senggil ni ba'aram ni gu mu'ulunggad ngay ko thal nlang e naun.

⁹ Ma be' ni kab pagel ni Eutykus fithingan e ke par nga langan e winda ngalang; ma nap'an ni be welthin Paul, ma be gel e chuchuw ngak Eutykus,

---

* **20:7** sabado; *ara* madnom.

me munmun me ri mol, me mul ko thal ndalip thal e naun nga but'. Ma fa'an ranod ra feked u but', ma ke aw e fan rok.

¹⁰ Me yan Paul nga but' me yan i paraw nga daken nge dibey, me ga'ar, "Dab mu rusgad, ya kabay e pogofan rok!"

¹¹ Me sul Paul ko thal nlang e naun, nge yan i t'ar e flowa, nge kay. Me welthin Paul ngorad nib n'uw nap'an nge tamilang, me pagrad Paul nge yan.

¹² Miyad fek fare pagel nga tafen nike fos, ma kefel' e tafinay rorad.

U Troas nga Miletus

¹³ Ma gamad m'on rok nga barkow ma gamad yan u barkow nga Assos, ni aram e gin ni nggu feked Paul riy nga barkow. Ya yog ngomad ni nggu rin'ed ni aray rogon, ya nge yan u arow ngaram.

¹⁴ Ma fa'an gu mada'gad u Assos, ma gamad fek nga barkow nggu warod nga Mitylene.

¹⁵ Ma gamad yan u barkow ma reb e rran riy ma gamad taw nga puluwon yu Kios. Ma reb e rran riy ma gamad yib nga Samos, me yan i reb e rran riy ma gamad taw nga Miletus.

¹⁶ Ma ke turguy Paul ni nggu warod u barkow ni dab gu talgad nga Efesus, ni fan e dab gu mitgad u lan e nug nu Asia. Ya be gur ni nge thap nga Jerusalem ni fa'an rayag ko chirofen ni rran ko Pentekost.

Paul ni fingichiy e pi'in pi'ilal ko galesiya nu Efesus

¹⁷ Me pi' Paul e thin u Miletus nge yan nga Efesus, ni be wenig ngak e pi'in pi'ilal ko galesiya ni ngarbad ngar mada'gad.

18 Ma fa'anra tawgad me ga'ar ngorad, "Gimed manang rogon e maruwel ni gu tay u n'umngin nap'an ni gu par romed, ko chirofen ni som'on ni gu taw ko nug nu Asia.

19 U fithik' e gafgow ni yib ngog ni bochan e makath ni tay piyu Israel e gu ngongliy e maruwel rog u fithik' nrogon e tapigpig rok Somol, ni gu rin' u fithik' e sobut'an' nge lu'.

20 Gimed manang ndariy ban'en ni gu tel romed ni gomanga ban'en nra ayuwegmed nnap'an ni gu be machib nagmed ma gu be sukul nagmed u fithik' e girdi' ni yo'or ngu lan e tabinaw romed i yan.

21 Ma ri ta'reb rogon piyu Israel nge pi'in gathi yad piyu Israel nri gu ta'chiylen ngorad ni ngar pi'ed keru'rad ko denen ni yad be ngongliy ngar saggad ngak Got, me mich e Somol rodad ni Jesus u wun'rad.

22 Ma chiney e gu be yan nga Jerusalem, ni Kan Nthothup e kug fol rok, nda gu nang e n'en ni bay nrin' ngog u rom.

23 Kemus ni n'en ni gu manang e urngin e binaw nra gu taw ngay ma be yog fare Kan Nthothup ngog ni be son nigeg e kalbus nge gafgow ni bay ntay ngog.

24 Machane kug finey ni pogofan rog e dariy rogon ngog, ni fan e nge yag ni gu mu'nag e maruwel ni kan pag fan ngog mu gu mu'nag e maruwel ni Somol Jesus e ke pi' ngog ni nggu rin', ni aram e nggu weliy ngan nang fare Thin Ni Bfel' ni murung'agen feni t'uf e girdi' rok Got.

25 "Kug wan u fithik'med i yan kug machibnag ngomed rogon e gagiyeg rok Got. Me ere chiney e

kug nang ndakuriy bigimed ni bay ki guyeg bayay.

²⁶ Ere ri gu be yog ngomed e daba': Fa'anra malog bigimed, me gag e dariy rogon ngog.

²⁷ Ya da gu tal nda gog ngomed e tin ni kem'ay i leamnag rok Got ni fan ngomed.

²⁸ Mu ayuweged gimed nge fare ulung i saf ni fare Kan Nthothup e ke taymed ni ngu'um ayuweged. Gimed e ngam pired ko galesiya rok Got ni bod e pi'in nma ayuweg e saf, ya girdi'en e galesiya rok Got e rmanged girdi'en Got u daken e yam' ni tay Fak.

²⁹ Ya gu manang nra gu pagmed me yib e wolf nib damumuw nga fithik'med, ma dab rrunguyed fare ulung i saf.

³⁰ Ma bayi taw ngabangiyal' me ban boch e girdi' ko biromed e ulung ngrogged e tin nde riyul' ngar pow'iyed e pi'in ke mich Jesus u wun'rad ngabang ngar uned gorad.

³¹ Ere mu ayuwgad ma dab mpaged talin ni ug machib nagmed u fithik' e lu' ni rran nge neap' ni dalip e duw.

³² "Ma chiney e nggu pag famed ngak Got nge thin rok ni murung'agen feni t'uf e girdi' rok. Ya rayag rok ni nge yal'uweg pangimed i yan ma be gel nagmed me pi' ngomed e f'oth romed ko tin be cha'riy ni fan ngak urngin e girdi' rok.

³³ Dagur chogownag e silber ara gol ara mad rok be'.

³⁴ Gimed manang ni gal raba' i n'en ni pa'ag ney e ug maruwel ngay nggu yagnag urngin ban'en ndabisiy ni nge yag ngomad e pi'in yad be un ngog.

³⁵ Kug dag ngomed u fithik' urngin ban'en nra un maruwel nib gel ni aray rogon ma thingar

da ayuweged e pi'in yad ba waer, ma ngan tay ngan'uy fapi thin ni Somol Jesus e yog ni ga'ar, 'Ba gel e felfelan' nma yib ko ngan pi' ban'en ngak be' ko bin ni be' e nge pi' ban'en ngom.' "

³⁶ Ma fa'ani mu' Paul ko welthin, me un ngorad ngar ragbuggad ni yad gubin me meybil.

³⁷ Yad gubin ni yad be yor ma yad be gumuch-much ngak Paul ma yad be faray owchen ni yad be fingichiy.

³⁸ Ya kari kireban'rad ko pi thin ni ba'aram nike yog ndab ku ra mada'gad bayay. Ma aram miyad un ngak ngranod ra ted nga barkow.

21

Paul ni yan nga Jerusalem

¹ Ma gamad fingichiyrad nge mu' ma gamad yan. Ma gamad yan u barkow nib k'iy kanawo'mad, ma gamad yib nga Kos; ma reb e rran riy ma gamad taw nga Rhodes, ma gamad yan u rom nga Patara.

² Ma gamad pir'eg ba barkow u rom ni nge yan nga Fonia; ma aram ma gamad yan nga daken nggu warod.

³ Ma gamad taw ngabyang nrayag ni ngan guy yu Cyprus riy, ma gamad yan u lan e yimuch riy nggu warod nga Syria. Ma gamad tal nga Tyre, ni aram e gin ngan fek e chugum nu barkow riy nga daken e binaw.

⁴ Mu gu pir'eged boch e girdi' u rom nike mich Jesus u wun'rad, ma gamad par rorad ni reb e wik. Miyad yog ngak Paul u gelngin fare Kan Nthothup ndabki yan Paul nga Jerusalem.

⁵ Ma fa'ani taw nga nap'an ni nggu paged yad, ma gamad yan. Ma yad gubin, ni cheag e ppin rorad nge pifakrad ngorad ngar uned ngomad i yib nga wuru' e re binaw nem. Ma gamad ragbug nga but' u daken e yan' u dap'el'ay ni gamad gubin nggu meybilgad.

⁶ Ma gamad fangich, nge mu' ma gamad af nga barkow miyad sul nga taferad.

⁷ Ma gamad ul ul ko milekag romad, ni aram e gu warod u barkow u Tyre nga Ptolemais, ma gamad fingichiy e pi walag ni girdi'en Kristus u rom ma gamad par rorad nreb e rran.

⁸ Me reb e rran riy ma gamad chuw ma gamad taw nga Cesarea. Mu rom e gu warod riy nga tafen be' nma wereg e fare Thin Ni Bfel' ni Filip fithingan, ma gamad par rok, ni ir reb fa medlip i girdi' nturguyrad u Jerusalem ni ngar ayuweged e maruwel ko galesiya.

⁹ Ma aningeg e ppin ni fak ni bay ndawor ra uned ko mabgol ni yad ma machibnag e thin rok Got.

¹⁰ In e rran ni kug pired u rom me taw ba profet u Judea ngaram ni Agabus fithingan.

¹¹ Me yib ngomad, me fek e leed rok Paul, me m'ag ay nge pa' ngay, me ga'ar, "N'en nike yog fare Kan Nthothup e ray nike ga'ar, 'Cha' ni fen e gi leed ney e ireray rogon ni piyu Israel e ngar m'aged u Jerusalem, miyad pi' nga pa' e pi'in gathi yad piyu Israel.' "

¹² Fa'an gu rung'aged e re bugithin ney, ma gamad nge girdi' u rom e gu weniggad ngak Paul ndabki yan nga Jerusalem.

13 Machane me fulweg ni ga'ar, "Mang e kam rin'ed ni gimed be yor gimed be kirebnag an'ug? Kug fal'eg rogog ni gathi kemus ni ngan m'ageg u Jerusalem machane mus ni nggum' ni fan ngak Somol Jesus."

14 Ma de yag ni gu t'ared laniyan'. Ma aram ma gamad pag me lungumad, "Tin nib m'agan' Somol ngay e ngan rin'."

15 Ma gamad par boch u rom, ma gamad fal'eg rogon e chugum romad ma gamad yan nga Jerusalem.

16 Me un boch pi gachalpen Jesus ngomad ni yad ma par u Cesarea nggu warod, miyad fekmad nga tafen be' nib mo'on ni ir e nggu pired rok, ni aram Mnason, ni be' u Cyprus, ni ir be' nib mich Jesus u wan' ko tin ni ba'aram e rran ni som'on.

I Paul ni yan i fingichiy James

17 Fa'an gu tawgad nga Jerusalem me ri felfelan' e pi walag ni girdi'en Kristus ni kugbad.

18 Me reb e rran riy ma gamad yan Paul ngguyed James; ma urngin e pi'in pi'ilal ko galesiya ni yad bay.

19 Me fingichiyrad Paul ma aram me weliy ngo-rad urngin e tin ke rin' Got u fithik' e pi'in gathi yad piyu Israel, ni rin' u daken e maruwel ni tay Paul.

20 Fa'anra motoyilgad ngak nge mu' miyad pin-ing e sorok ngak Got ni yad gubin. Ma aram me lungurad ngak Paul, "Walagmad, ga manang ni bo'or i biyu' e girdi' nu Israel nike mich Jesus u wun'rad, ma yad gubin ni yad be tiyan'rad ko fare Motochiyel.

²¹ Ka ni weliy ngorad murung'agem ni ga be machibnag ngak urngin piyu Israel ni yad be par ko pi nam rok e pi'in gathi yad piyu Israel ni ngar paged e Motochiyel rok Moses, ma ga be weliy ngorad ndab kun maad'ad ngak pifakrad ni pumo'on ara rfolgad u yalen piyu Israel.

²² Rib muduwgil ni bay rrung'aged ni kam taw. Ere mang e ngan rin'?

²³ Mu rin' e tin gamad be yog ngom. Bay aningeg i girdi' u roy ni kar og niged bbugithin u mit Got ni ngar rin'ed.

²⁴ Mu un ngorad ngabangbangen e be'ech nige y ma ga pi' e salpiy ni pa'rad; me yag ni ngar th'abed piyan lolugrad. Ireray rogon me nang urngin e girdi' nde riyul' e pin'en ni kanog ngorad ni murung'agem, ma ka ga be fol ko Motochiyel rok Moses.

²⁵ Machane pi'in gathi yad piyu Israel nike mich Jesus u wun'rad, e kug pi'ed bangi babyor ke yan ngorad ni gamad be yog ngorad riy ni kug turguyed nthingari dab ra ked e ggan nni pi' ni maligach ko liyos nma meybil boch e girdi' ngay, ara ra ked e racha' nge gamanman nni uchuluy k'angan nge yim', ma ngar ayuweged yad ndab ra pired be' ni gathi mabgol rorad."

²⁶ Me un Paul ngak fapi pumo'on me reb e rran riy me un ngorad ko bangbangen e be'ech nige y. Me yan ngalan e Tempel nge yog ngorad ko in e rran me taw ko chirofen ni kem'ay e rran ko be'ech nige y rorad riy, ni ireram e chirofen nra bagayad ma nga ni pi' e biro k' e maligach ni aram e gamanman.

Paul nni kol u lan e Tempel

²⁷ Fa'ani chuchugur ni nge gaman fa medlip i rran, me guy boch piyu Israel nrad ko nug nu Asia Paul u lan e Tempel. Miyad nonnon ngak fapi girdi' ni urngin ngar pingeged e wagey miyad kol Paul.

²⁸ Miyad tolul ni lungurad, "Gimed piyu Israel, mu ayuweged gamad! Ireray fare mo'on ni be machibnag urngin e girdi' i yan ni be machib nib togopluw ngak e girdi' nu Israel, nge fare Motochiel rok Moses, nge re Tempel ney. Ma chiney e mus ngak boch e girdi' ni gathi yad piyu Israel nike fekrad i yib ngalan e Tempel ke alitnag e re gin'ey nib thothup!" (

²⁹ Rogned e re bugithin ney ni bochan e kar guyed Trofimus ni be' u Efesus ni yow Paul u lan binaw, ma kar fineyed nike fek Paul e cha'nem i yib ngalan e Tempel.)

³⁰ Me wagey e girdi' u lan fare binaw ni polo' ni kar balyanggad, me mil e girdi' ni gubin i yan ngar koled Paul ngar girngiyed u Tempel nga waen. Ka chingiyal' nem min ning fapi mab ko Tempel.

³¹ Ma fapi girdi' ni yad be wagey e ra guyed rogon ni ngar thanged e fan rok Paul mi nol'oeg e thin nge yan ngak fare pilungen e salthaw nu Roma, ni gubin e girdi' nu Jerusalem ni be wagey.

³² Ka chingiyal' nem me fek fare pilungen e salthaw nu Roma boch e pi tolang ko salthaw nge boch e salthaw ngar milgad i yan ngak fapi girdi' ni aram urngin. Ma fa'ani guy fapi girdi' fa'anem ni karbad e salthaw, miyad tal ndakur li'ed Paul.

³³ Me yan fare pilungen e salthaw ngak Paul, nge fek me yog ni nga nin' e chen ngak ni l'agruw. Ma aram me fith ni ga'ar, "I mini' e re mo'on ney,

ma mang e ke rin'?"

³⁴ Ma boch e girdi' u fithik' fapi girdi' ni aram urngin e yad be tolunag reb e ban'en ma boch i yad e yugu reb e ban'en e yad be tolunag. Ma yibe wagagey ndabiyag ni nge nang fare pilungen nge salthaw e n'en ni ir e ke buch; me yog ngak e salthaw rok ni ngar feked Paul i yan nga tafen e salthaw.

³⁵ Miyad un ngak ngar mada'gad ko tawo', me chibiy e salthaw Paul ngar feked ni fan e kari gel e damumuw rok fapi girdi' ni aram urngin ni be wagey.

³⁶ Ya yad urngin ni karbad ni yad be lek ma yad be tolul ni be lungurad, "Mu li'ed ngem'!"

I Paul ni ayuweg Ir ko thin

³⁷ Ma nap'an ni yad be n'en ni ngar feked Paul i yan nga tafen e salthaw, me yog ngak fare pilungen e salthaw nu Roma ni ga'ar, "Rayag ni gu weliy bbugithin ngom?"

Me fith fare pilungen e salthaw nu Roma ngak ni ga'ar, "Ga manang e thin ni Greek?"

³⁸ Ere gathi gur fa'anem nu Egypt ndawori n'uw nap'an ni fek baraba' i girdi' ngar togopluwgad ko am me fek aningeg i biyu' i girdi' ni kar feked talin e cham ma yad be cham ngranod nga daken e ted ni *desert*?"

³⁹ Me fulweg Paul ni ga'ar, "I gag be' u Israel, nni gargel nigeg u Tarsus u lan yu Cilicia, ni gag girdi'en reb e binaw ni ba ga' fan. Wenig ngom, mpageg nggu welthin ngak e pi girdi' nem."

⁴⁰ Me pi' fare pilungen e salthaw mat'wun Paul ni nge non, ma aram me sak'iy Paul nga daken e tawo' me non ngak fapi girdi' u pa'. Ma fa'anra

th'abed gulungrad, me non Paul ngorad nthin ni Hebrew ni ga'ar:

22

¹ “Gimed e girdi' ni walag nge matam, mmotoyilgad ngog nggu weliy murung'ageg u p'eowchemed ngam nanged!”

² Fa'an rrung'aged ni be non ngorad nthin ni Hebrew, miyad par ni kar th'abed gulungrad; me non Paul ni ga'ar,

³ “Gu be' u Israel, nni gargel nigege u Tarsus u lan yu Cilicia, machane min chuguliyeg u roy u Jerusalem, me gag reb e bitir ni sukul nigege Gamaliel. Rib gel e sukul ntay ngog u murung'agen fare Motochiel rok e pi chitamangidad, ma ri ug liyor ngak Got ni bod gimed e pi'in gimed bay u roy e daba'.

⁴ Ug gafgownag e girdi' ni ur folgad ko biney e Kanawo' ni mus ko pogofan rorad ni ug thang. Ug kol e pumo'on nge ppin nggon'rad nga kalbus.

⁵ Fare Prist ni Th'abi Ga' nge girdi'en e re ulung nem ni polo' e rayag ni ngar micheged ni gu be yog e tin riyul'. Ra yoloyed e babyor ngar pi'ed ngog ni nggu fek i yan ngak piyu Israel ni yad boch pi walagdad ni yad be par u lan e binaw nu Damaskus, ma aram mu gu wan ngaram ni nggu kol e pi'in girdi'en Jesus nggu m'ag e chen ngorad nggu fekrad i yib nga Jerusalem ngan gechig ngrad.”

*I Paul ni weliy rogon ni thil nge mich Jesus u wan'
(Acts 9:1-19; 26:12-18)*

⁶ “Ma nap’an ni gu be yan ni kug chugur nga Damaskus ni gonap’an e ke misiw’ mi yigi mat ban’en u lanelang nib gel ram’en nga dakenag nge nga to’obeg u but’ nib liyegneg.

⁷ Mu gu thay nga but’ mu gu rung’ag ba lam ni be ga’ar ngog, ‘Saul, Saul! Mang ni ga be gafgow nige?’

⁸ Mu gu fith ni lungug, ‘Somol, i gur mini?’ Me ga’ar ngog, ‘I gag Jesus nu Nazareth, ni ir e ga be gafgownag.’

⁹ Ma fapi pumo’on ni yad be un ngog e ra guyed ram’en e ren’em, machane dar rung’aged laman e cha’ ni be non ngog.

¹⁰ Mu gu fith ni lungug, ‘Ere mang e nggu rin’, Somol?’ Me ga’ar Somol ngog, ‘Mu sak’iy ngam man ngalan yu Damaskus, yu rom e bay nog ngom riy urngin ban’en nike turguy Got ni ngam rin.’

¹¹ Ma kug malmit ni bochan gelngin ram’en fare n’em ni mat, ma aram me kol e picha’ ni gamad nem pa’ag ngar feked gag i yan ngalan yu Damaskus.

¹² “Ma bay be’ nib mo’on u rom ni Ananias fithingan, ni be’ nma liyor ngak Got mma fol ko Motochiyel rodad, ma urngin piyu Israel ni yad ma par u lan yu Damaskus ni yad ma tayfan.

¹³ Me yib ngog nge yib i sak’iy nga to’obeg me ga’ar, ‘Saul ni walageg, mu guy ban’en bayay!’ Ka chingiyal’ nem mu gguy ban’en bayay mu gu sap ngak.

¹⁴ Me ga’ar, ‘Fare Got rok pi chitamangidad e ke turguyem ni gur e ngam nang e tin be finey, ma gguy e Tapigpig rok nib mat’aw, ma ga rung’ag lungun ni be non.

15 Ya gur e ngam mang mich rok ngamog ngak urngin e girdi' e tin kam guy nge tin kam rung'ag.

16 Ere mang ni ka ga be son e chiney? Mu sak'iy ngan tawfe nigem ma ga wenig nigem nga fithingan nge chuweg e denen rom.'

Paul nni pining ni nge machibnag e pi'in gathi yad piyu Israel

17 "Mu gu sul nga Jerusalem, ma nap'an ni gu be meybil u lan e Tempel min piliyeg e changar rog,

18 mu gguy Somol ni be ga'ar ngog, 'Mu gur nigem ngam chuw u Jerusalem ni papey, ya girdi' u roy e dabi riyul' u wun'rad e tin ni murung'ageg ni ga ra weliy ngorad.'

19 Mu gu fulweg ni lungug, Somol, rib tamilangan'rad riy ni ug wan u lan tafen e mu'ulung i yan ngu'ug kol ma gu be li' e pi'in kam mich u wun'rad.

20 Ma fa ngiyal'nem nthang e fan ku Stefen riy ni ir e i weliy murung'agem, e ug moy u rom, ni bfel' u wun'ug ni kan thang e pogofan rok mi gag e ug ayuweg wuru' e mad rok e pi'in nra thanged e fan rok.

21 Me ga'ar Somol ngog, 'Mman, ya nggu pi'em ngam man nga pal'af ngak e pi'in gathi yad piyu Israel.' "

22 Me motoyil e girdi' ngak Paul nge yan i mada' ko ngiyal' ni yog e re bugithin ney; ma aram miyad tabab ko tolul ni kemus mam'ungun i lamrad ni be lungurad, "Mu thanged e fan rok, mu li'ed ngem! Ya dariy rogon ni nge par!"

23 Yad be tolul ma yad be chichingeg e mad rorad ma yad be yin' e ab ngalang.

24 Me yog fa'anem ni pilungen e salthaw nu Roma ngak e salthaw rok ni ngar feked Paul ngalan tafen e salthaw, me yog ngorad ni ngar toyed ngar gayed fan ni be tolul piyu Israel ni aram rogon nib togopluw ngak.

25 Machane nap'an ni kar m'aged ni ngar toyed, me ga'ar Paul ngak reb e tolang ko salthaw nib sak'iy u rom, "A mog, bmat'aw ko motochiyel ni ngam toyed be' ni girdi'en yu Roma ni be' ni mus ko oloboch rok ma dawor ni pithig?"

26 Ma fa'ani rung'ag fa'anem nib tolang ko salthaw e re bugithin ney, me yan ngak fa'anem ni ir e pilungen e salthaw nu Roma me fith ngak ni ga'ar, "Mang e kam rin'? Ya fare mo'on e girdi'en yu Roma!"

27 Ma aram me yan fa'anem ni pilungen e salthaw i fith Paul ni ga'ar, "Mog, i gur girdi'en yu Roma?"

Me fulweg Paul ni ga'ar, "Er rogon."

28 Me ga'ar fa'anem ni pilungen e salthaw, "I gag e gu pi' e salpiy ni pire' mu gu mang be' u Roma."

Me fulweg Paul ni ga'ar, "Ni gargel nigege me gag reb e girdi' nu Roma."

29 Ma fapi pumo'on ni yad be n'en ni ngar fithed Paul e ka chingiyal' nem miyad pag ndakur fithed; ma fa'ani nang fa'anem ni pilungen e salthaw ni Paul reb e girdi' nu Roma ma ke yin' e chen ngak, me yib e marus ngak.

Paul u p'ewchen fare ulung

30 Ma ri ba'adag fare pilungen e salthaw ni nge pir'eg e n'en ni be yog piyu Israel ni ir e ke bucheg Paul; ma aram me reb e rran riy me yog ngan luf

e chen rok Paul me pi' e thin ni nge mu'ulung e pi tolang ko prist nge urngin girdi'en fare ulung. Ma aram me fek Paul, nge sak'iy nag nga p'eowcherad.

23

¹ Me changar Paul ngak girdi'en fare ulung me ga'ar, "Pi walageg! Rogon e ngongol rog u p'eowchen Got ke mada' ko bin daba' e rran e dariy ban'en riy ni be magawonnag lanin'ug."

² Me non Ananias, ni ir fare Prist ni Th'abi Ga' ngak e pi'in yad ba sak'iy u to'oben Paul ni ngar bat niged l'ugun Paul.

³ Me ga'ar Paul ngak, "I Got e rib muduwgil ni bayi bat nigem – i gur e gi rungrung nir ni kan achey ko wech! Kam par nga but' u wur ni ngam pufthin nigeq nrogon ko Motochiel, machane kam th'ab e Motochiel ya kamog ngorad ni ngar bat niged gag!"

⁴ Ma fapi pumo'on ni yad ba chugur ngak Paul e lungurad ngak, "Ga be yog e thin nib tagan ngak fare Prist ni Th'abi Ga' ni prist rok Got!"

⁵ Me fulweg Paul ni ga'ar, "Pi walageg, da gu nang ni ir e Prist ni Th'abi Ga'; ya gu manang nike ga'ar e babyor nib thothup, 'Thingar dabmog ban'en nib kireb ngak be' ni ir e be tay murung'agen e girdi' ko nam rom.' "

⁶ Ma fa'ani guy Paul ni boch i yad e re ulung nem e Sadduse ma boch i yad e Farise, me welthin u lan fare ulung ni ga'ar, "Pi walageg! I gag reb e Farise, ni gag be' ni fak e Farise gag. Ma ngan pufthin nigeq u roy ni bochan e be l'agan'ug ngay ni yira faseq e yam'."

⁷ Ma nap'an ni yog e re bugithin ney, me tabab e pi Farise nge pi Sadduse ko malu'ag thin, me ruw raba' fare ulung. (

⁸ Ni fan e be ga'ar e pi Sadduse e dab ni faseg e girdi' ko yam', ma dariy e pi engel ara pi kan — machane pi Farise e mmich u wun'rad e dalip i n'em ni gubin.)

⁹ Ma aram me yan lamrad ngalang, ma boch e pi tamchib ko Motochiel ni girdi'en e ba' rok e pi Farise e ra sak'iygad ngalang ngar nonod nib gel nib togopluw ngak e pi Sadduse ni be lungurad, "Dawor gu pir'eged ban'en nike bucheg e re mo'on ney! Sana riyul' nike non ba kan fa ba engel ngak!"

¹⁰ Me ri elmerin e malu'ag thin ni yad be tay me rusnag fare pilungen e salthaw Paul ni bay ra popfed. Me yog ngak e salthaw rok ni ngranod ngalan fare ulung ngar feked Paul ngar chuweged rorad, miyad fek nga tafen e salthaw.

¹¹ Me reb e neap' riy me sak'iy Somol nga to'oben Paul me ga'ar, "Dab mu rus! Kam weliy murung'ageg u roy u Jerusalem, ma thingar kum rin' u Roma ni aray rogon."

I Paul nni makathnag ni ngan thang e fan rok

¹² Me reb e rran riy ni kakadbul me mu'ulung piyu Israel ngar turguyed e n'en ni ngar rin'ed. Miyad ognag u mit Got ndab ra ked ban'en ara ra garbodgad nge mada' ko ngiyal' ni kar thanged e fan rok Paul.

¹³ Ma pi'in nra puruy' niged e re bugithin ney e yad ba pag e aningeg i ragag.

¹⁴ Ma aram miyad yan ngak e pi tolang ko prist nge pi'in pi'ilal ko galesiya me lungurad, "Kug og

niged u mit Got ndab gu wed ban'en nge mada' ko ngiyal' ni gamad ra thang e fan rok Paul riy.

15 Ere gimed nge girdi'en e mu'ulung e nga mol'iged e thin nge yan ngak fare pilungen e salthaw nu Roma nge fek Paul i yib ngomed nga pe'ning, ni susun e gimed be guy rogon ni ngar mu nanged e tin riyul' ni murung'agen. Machane bay gu fal'eged rogomad ni nggu thanged e pogofan rok ndawori taw ngaray."

16 Machane me rung'ag ba pagel ni fak be' ni bpin ni walagen Paul e re makath nem; ma aram me yan nga tafen e salthaw nge weliy ngak Paul.

17 Me pining Paul reb fapi tolang ko salthaw me ga'ar ngak, "Mu fek e re pagel ney i yan ngak e en ni pilungen e salthaw; ya bay ban'en ni nge weliy ngak."

18 Me fek fa'anem nib tolang ko salthaw fare pagel i yan ngak fare pilungen e salthaw me ga'ar ngak, "Fare kalbus i Paul e ke piningeg ke wenig ngog ni nggu fek e re pagel ney i yib ngom, ya bay ban'en ni nge weliy ngom."

19 Me kol fare pilungen e salthaw pa' nge fek i yan nga orel me fith ngak ni ga'ar, "Be mang e ngamog ngog?"

20 Me ga'ar, "Piyu Israel e kar turguyed ni ngar weniggad ngom gabul ngam fek Paul i yan ngalan e mu'ulung rorad, nsusun e yad be guy rogon ni ngar nanged e tin nib riyul' ni murung'agen Paul.

21 Machane dab mu telim ngorad, ya ba pag e aningeg i ragag e pumo'on ni bay ra mithgad ngu'ur son niged, ya kar og niged u mit Got ndab ra ked ban'en ara ra garbodgad nge mada' ko ngiyal'

ni kar thanged e fan rok riy. Chiney e kar fal'eged rogorad ni ngar rin'ed, ma yad be sonnag e n'en ni bay mu turguy."

²² Me ga'ar fare pilungen e salthaw, "Dabmog ngak be' ni kamog e re bugithin nir ngog." Ma aram me yog ngak fare pagel ni nge sul.

Paul nni pi' nge yan ngak Felix ni Governor

²³ Me pining fare pilungen e salthaw l'agruw ni' ni yow ba tolang ko salthaw rok me ga'ar ngorow, "Mu fal'egew rogon l'agruw mir'ay e salthaw ni ngranod nga Cesarea, nge medlip i ragag e salthaw ni girdi'en e os nge l'agruw mir'ay girdi'en e mun sarey, mi gimed fal'eg rogomed nge mereb e kolok e neap' ney mi gimed yan.

²⁴ Mi gimed pi' in e os ngak Paul nge af nga daken, mi gimed guy rogon nge thap ngak Felix ni Governor ni dabi buch ban'en rok."

²⁵ Ma aram me yoloy fare pilungen e salthaw bangi babyor ni ba'aray rogon e thin riy:

²⁶ "Pi' Klaudius Lysias ni nge yan ngak Felix ni Governor.

²⁷ Piyu Israel e ra koled e re mo'on ney ngranod ni ngar li'ed ngem'. Ma kug pir'eg ni ir be' u Roma, ma aram mu gu un ngak e salthaw rog nggu warod gu feked u pa'rad.

²⁸ Gub adag ni nggu nang e n'en ni karogned nike rin' nib kireb, ma aram mu gu fek i yan nga p'ening ngalan e mu'ulung rorad.

²⁹ Mu gu pir'eg ndawori ngongliy ban'en ni gomanga ke yib tapgin riy ni ngan li' ngem' ara ntay nga kalbus; ya n'en nib togopluw ngak e bay murung'agen ko motochiyel rorad.

³⁰ Ma nap'an nnib nog ngog nike ngongliy piyu Israel e makath nib togopluw ngak, mu gu turguy ni nggu pi' ngeb ngom. Ma kugog ngak e pi'in yad be togopluw ngak ni ngarbad nga p'eowchem ngrognd e tin ke kirebnag."

³¹ Me rin' fapi salthaw e tin ni kanog ngorad. Miyad fek Paul i yan e re neap' i n'em ngar mada'gad nga Antipatris.

³² Me reb e rran riy me sul e tin ba'aram e salthaw ni yad be yan u but' ko fa gin bay tafen e salthaw riy, miyad pag e salthaw nma yan u os ni ngar uned ngak Paul ngranod.

³³ Miyad fek Paul i yan nga Cesarea, miyad pi' fa gi babyor ngak fare governor miyad pi' Paul nga pa'.

³⁴ Me be'eg fare governor fa gi babyor me fith ngak Paul e re gi nug ni be' riy. Ma fa'ani pir'eg ni yib u Cilicia,

³⁵ me ga'ar, "Bay gu rung'ag e tin ngamog ko ngiyal' ni bayi taw e pi'in ngar togopluw gad ngom." Ma aram me yog e thin ni ngan matnagiy Paul u tafen Herod ni Pilung.

24

Piyu Israel nrognd nib kireb Paul

¹ Lal e rran nga tomuren me yan Ananias ni fare Prist ni Th'abi Ga' nga Cesarea, ni yad boch e pi'in pi'ilal nge be' nma ayuweg e girdi' u lan e puf oloboch ni Tertullus fithingan. Miyad yan ngak governor Felix ngar welthingad ngak nib togopluw ngak Paul.

² Mi ni pining Tertullus me yib i welthin nib togopluw ngak Paul ni ga'ar:

“Felix ni Pilung! Rogon fanam gonop ni ga be gagiyegnag e girdi' e ke n'uw nap'an nike pi' e gapas ngomad, ma ke yo'or ban'en ni bfel' ni kam rin' ni fan ko nam romad.

³ Ren'ey e gubin yang ni yi ba'adag riy, ni gamad gubin ma gamad be pining e magaer ngom u lanin'mad.

⁴ Ma dabug ni nggu fek e tayim rom ni bo'or, machane gu be wenig ngom ni nga yugum motoyil ko tin nggogned nib goch.

⁵ Kug pir'eged e re mo'on ney ni be magawonnag e girdi'; ke k'aring e wagey u fithik' piyu Israel i yan u gubin yang u fayleng, me ir e be yog e thin ko fare raba' i girdi' ni *Nazarene*.

⁶ Ma ku erregon ni guy rogon ni nge rin' u Tempel e tin ndab nrin', ma gamad kol nggu feked.

⁷ [temp]*

⁸ Fa'an ga ra fith e re mo'on nir, ma ga ra nang rok urngin e pin'en ni gamad be yog nike kirebnag.”

⁹ Ma piyu Israel e ku erregon e thin ni karogned ya ke lungurad e ba riyul' e pi thin ney ni urngin.

I Paul ni ayuweg ir u p'eowchen Felix

¹⁰ Ma aram me fanathin fare governor ngak Paul ni nge non, me ga'ar Paul:

---

* **24:7** *Boch e babyor e kan puthuy ngay e verse 6b-8a:* Ni gu fineyed ni ngan turguy e gechig rok ni bod rogon ni bay ko Motochiyel romad, 7 machane me yib Lysias ni pilungen e salthaw nge yib i fek romad u fithik' e yargal. 8 Me pi' Lysias e thin ni pi'in yad be togopluw ngak e cha'nir e ngarbad nga p'eowchem.

“Kug nang ni ga be par ni gur e tapuf oloboch ko re nam ney nike yo’or e duw, ere kug felan’ ngay ni nggu ayuwegnag u p’eowchem.

¹¹ I gur rom mrayag ni ngam gay ngam pir’eg ndawori pag ragag nge l’agruw e rran nap’an ni gu wan nga Jerusalem ni nggu meybil ngak Got.

¹² Ma piyu Israel e dar pir’eged gag u Tempel ni gu be tugthin ngak be’, ara ra pir’eged gag ni gu be k’aring e wagey ngak e girdi’ u lan tafen e mu’ulung rorad ara u bang u lan binaw.

¹³ Ara ra daged e mich ko tin be’er ni karogned e chiney nib togopluw ngog.

¹⁴ Ba’aray e tin ni ir: Gu ma meybil ngak fare Got rok e chitamangimad ni kakrom ni gu be fol ko fare Kanawo’ ni be lungurad e de riyul’. Machane ku errogon gag nib mich u wun’ug urngin ban’en ni kan yoloy ngalan e pi Motochiyel rok Moses nge pi babyor rok e pi profet.

¹⁵ Ma ta’reb rogon e l’agan’ ni gu be tay ngak Got ko l’agan’ ni be tay e pi cha’ney ngak, ni aram e be l’agan’mad ngak Got ni bayi faseg urngin e girdi’ ko yam’, ni tin ni bfel’ nge tin nib kireb.

¹⁶ Ere gu ma guy rogon ni gubin ngiyal’ ni ngu’ug par u p’eowchen Got nge girdi’ ndariy ban’en ni be magawonnag lanin’ug u puluwog.

¹⁷ “Nga tomuren in e duw ni ug milekag i yan nda gu moy u Jerusalem, mu gu sul nga Jerusalem ni kug fek bogi salpiy ni nggu pi’ ngak e girdi’ ko nam rog ni girdi’en Kristus mu gu pi’ bogi maligach.

¹⁸ Ere nap’an ni gu be rin’ e ren’ey miyad pir’eged u lan e Tempel ni aram e kug mu’ i

ngongliy bangbengen e be'ech nigey ni yima tay ni bod nike yog e Motochiel. Ma da immoy e girdi' ni pire' rog u rom, ma danir wagey.

¹⁹ Machane immoy boch piyu Israel u rom nrabad ko nug nu Asia; ni ere yad e susun e ngarbad nga p'eowchem ngrogged ngom e tin yad be leamnag nib togopluw ngog, ni fa'anra ba' ban'en u wun'rad nib togopluw ngog.

²⁰ Ara mog ngak e pi cha'ney ngrogged ko mang e n'en nra pir'eged ni ir e kug bucheg ko ngiyal' ni ba'aram ni gu wan gu sak'iy nga p'eowchen fare ulung rorad —

²¹ kemus nta'a ban'en e gog ko ngiyal' ni ba'aram ni gu sak'iy riy u p'eowcherad ni lungug: 'Daba' e kam pufthin niked gag ni bochan e bmich u wun'ug ni pi'in karm'ad e yira fasegrad ko yam.' "

²² Me Felix ni be' nri manang murung'agen e re Kanawo' nem, e yog ni ngan taleg e welthin. Me ga'ar ngorad, "Bayi taw Lysias ni pilungen e salthaw mu gu turguy e n'en ni ngan rin' ko re pa' i n'ey."

²³ Me yog ngak e cha' ni ba'aram ni reb e tolang ko salthaw, ni ir e ke milfan Paul ngak ni ngu'un matanagiy Paul, machane ngu'un pag e pi tafager rok ngu'urbad ra pi'ed ngak e tin nge yag ngak.

Paul nni fek i yan nga p'eowchen Felix nge Drusilla

²⁴ Me in e rran nga tomuren me yib Felix ni yow e bpin rok ni Drusilla, ni be' u Israel. Me loeg e thin ni nge yib Paul ngak me motoyil ngak Paul ni be weliy murung'agen rogon ni nge mich Kristus Jesus u wun'uy.

²⁵ Machane nap'an ni ul ul Paul ngay nge weliy murung'agen rogon ni ngan par ni yi ba mat'aw, nge rogon ni ngan t'ar lanin'uy ko tin nde mat'aw, nge murung'agen e Chirofen ni ba'aram ni bayi pufthinnag Got e girdi' riy, me yib e marus ngak Felix me ga'ar, "Mman e chiney, ma bay puf rogog bangiyal' mu kugog nga mub."

²⁶ Ma aram rogon ma be finey ni bay pi' Paul boch e salpiy ngak; ireray fan ni bayi n'en me l'oeg e thin nge yan ngak Paul nge yib ngar nonow.

²⁷ Ma nap'an ni chuw l'agruw e duw, me yib Porkius Festus nga luwan Felix nge mang governor. Ma ba'adag Felix ni nge adag piyu Israel daken, ma aram me tay Paul ngi i par u kalbus.

25

I Paul ni wenignag ir ni nge yan ngak e Emperor nu Roma

¹ Dalip e rran nap'an nike taw Festus ko gi nug nem me yan u Cesarea nga Jerusalem.

² Ma pi tolang ko prist nge pi'in yad ma yog e thin rok piyu Israel e rabad ra welthingad ngak nib togopluw ngak Paul. Miyad wenig ngak Festus

³ ni nge ayuwegrad nge fek Paul i yib nga Jerusalem, ya kar makath niged Paul ni ngan li' ngem' u kanawo'.

⁴ Me fulweg Festus ni ga'ar, "I Paul e kan tay u Cesarea nib kalbus, ma dabi n'uw nap'an mu gu sul ngaram.

⁵ Ere mpaged e pi'in yad ma yog e thin romed ngar uned ngog nga Cesarea nge mang yad e ra weliyed e tin nib kireb nike rin', ni fa'anra ke rin' ban'en nib kireb."

⁶ Me par Festus rorad ni meruk ara ragag e rran, me sul nga Cesarea. Me reb e rran riy me yan i par nga tagil' u tafen e puf oloboch me yog ni ngan fek Paul i yib.

⁷ Ma fa'ani taw Paul, me cholngobiy fa picha' nu Israel nabad u Jerusalem miyad tabab i weliy bo'or bogi ban'en nib kireb nib togopluw ngak Paul, ni yu bugithin ndabiyag rorad ni ngar daged e mich riy.

⁸ Machane me ayuweg Paul ir ni ga'ar, "Dariy ban'en nib kireb ni kug rin' nib togopluw ko Motochiyel rok piyu Israel, ara Tempel, ara *Emperor* nu Roma."

⁹ Ma ba'adag Festus ni nge adag piyu Israel daken, ma aram me mang ir e fith Paul ni ga'ar, "Mog, gab adag ni ga ra yan nga Jerusalem ngan pufthinnigem u rom u p'eowcheg ko pin'en ni ba'aray ni kanog nib togopluw ngom?"

¹⁰ Me ga'ar Paul, "Gub sak'iy e chiney u gil' e puf oloboch rok e en ni *Emperor* nu Roma, ni aray e gin ni yalen ni ngan pufthinnigeg riy. Dariy ban'en nib kireb ni kug ngongliy ngak yu Israel, ni gur ma rib tamilangan'um riy.

¹¹ Fa'anra kug th'ab e motochiyel ni kug rin' ban'en nike yib tapgin ni ngan thang e fan rog ni bochan, ma dab gu wenignigeg ni nge dab nrin' ngog. Machane fa'anra de riyul' e pin'en ni karogned nib togopluw ngog, ma dariy be' nrayag rok ni nge pi'eg nga pa'rad. Ere gu be wenig ni ngan pi' e re pa' i oloboch ney nge yan ngak e cha' ni ir e *Emperor* nu Roma."

¹² Ma fa'ani mu' Festus nge pi'in yad ma fonow-nag Festus ko puruy', me fulweg Festus ni ga'ar,

“Kam wenignigem ni ngan pi’ e re pa’ i oloboch ney ngak e cha’ ni *Emperor* nu Roma, ere bay ni pi’em ngam man ngak e pilung nu Roma.”

I Paul ni sak’iy u p’eowchen Agrippa nge Bernice

¹³ Me yan i ba ngiyal’ me yib Agrippa ni Pilung nge Bernice nga Cesarea ni ngar guyew Festus.

¹⁴ In e rran nga tomuren nap’an ni kar pirew u rom, me weliy Festus murung’agen Paul ngak fare pilung ni ga’ar, “Bay be’ nib mo’on u roy ni Felix e tay nga kalbus, ma ke yan Felix;

¹⁵ ma ngiyal’ ni ba’aram ni gu wan riy nga Jerusalem, e yib e pi tolang ko prist nu Israel nge pi’in pi’ilal rogned ngog e thin nib togopluw ngak miyad wenig ngog ni nggog ngan thang e fan rok.

¹⁶ Machane kugog ngorad ni piyu Roma e darir pi’ed be’ ngan li’ u m’on riy ndawor ra sabolgad e pi’in yad e kar egniged, ma kan pi’ mat’wun ni nge ayuweg ir ni aram e nge togopluw ko tin ni kanog nib togopluw ngak.

¹⁷ Nap’an nrabad ngaray ni yad gubin, ma da gu son, ya yigi reb e rran riy mu gu wan gu par nga tagil’ e tapuf oloboch u tafen e pufthin mu gog ni ngan fek e re mo’on nem i yib.

¹⁸ Me sak’iy e pi’in yad be togopluw ngak, machane dar togopluw gad ngak u ba pa’ fa yu pa’ i oloboch ni ir e ug finey ni yad ra rin’.

¹⁹ Kemus ni murung’agen e taliw rorad e ir e ur lu’aged murung’agen, nge murung’agen be’ ni kem’ ni Jesus fithingan; ya be yog Paul ni cha’nem e ke fos ko yam’.

²⁰ Ma da gu nang rogon mu gu pir’eg murung’agen e pin’em, ma aram mu gu fith Paul ko

ba'adag nra yan nga Jerusalem ngan pufthinnag u rom ko pi thin nem ni kanog nib togopluw ngak.

²¹ Machane me wenignag Paul ir, ni wenig ni ngan tay ni bay e matanag rok me mang *Emperor* nu Roma e turguy e n'en ni ngan rin' ko re pa' i oloboch nem. Ma aram mu gog ni ngan matanagi y nge mada' ko ngiyal' nrayag ni gu pi' riy nge yan ngak e en ni *Emperor* nu Roma."

²² Me ga'ar Agrippa ngak Festus, "Gub adag ni nge non e re mo'on nem nggu rung'ag."

Me fulweg Festus ni ga'ar, "Gabul e bayi welthin ngam rung'ag."

²³ Me reb e rran riy me yib Agrippa nge Bernice ni kar ngongliyew rogorow, miyow yib ngalan e gin ni ngan mu'ulung ngay nike un e pi'in tolang ko salthaw ngorow nge pi'in yad ma yog e thin ko re binaw nem, ni aram e yibe tay farow. Me yog Festus ni ngan fek Paul i yib, min rin' ni aram rogon.

²⁴ Me ga'ar Festus, "Agrippa ni Pilung nge urngin e pi'in yad bay rodad u roy: Re mo'on ney ni gimed be guy e urngin piyu Israel ni tin ni yad bay u roy nge tin ni yad bay u Jerusalem e karbad rogned boch e thin ngog nib togopluw ngak. Ma yad be tolulnag ni ngan thang e pogofan rok.

²⁵ Machane dawor gu pir'eg ban'en nike rin' ni ir e ke yib tapgin riy nrayag ni nganog ni ngan li' ngem'. Me ere bochan e ir e ke wenignag ir ni ngan pi' nge yan ngak e en ni *Emperor* nu Roma ma aram e kug turguy ni nggu pi' nge yan ngak.

²⁶ Machane dariy ban'en nike muturug murung'agen nrayag ni gu tay nga babyor nggu pi' nge yan ngak e en ni *Emperor* nu Roma. Ere kug

fek e cha'ney i yib ngaray nga p'eowchemed – nri gur Agrippa ni Pilung e kug fek nga p'eowchem! – ni fan e nge yag ni gu tay ban'en nga babyor ni murung'agen u tomuren ni kan mu' i gayiy tapgin e re pa' i oloboch rok ney.

²⁷ Ya gu be finey ni gathi yalen ni ngan pi' ba kalbus nge yan ndariy bbugithin nib tamilang ni kan tay nga babyor ni ir e ba togopluw ngak.”

26

I Paul ni ayuweg ir u p'eowchen Agrippa

¹ Me ga'ar Agrippa ngak Paul, “Kan pi' mat'wum ni ngam welthin ni aram e ngam ayuwegnem.” Me k'iyag Paul pa' ngalang me welthin ni aram e nge n'uf ir ni be ga'ar:

² “Agrippa ni Pilung! Kari fel' wa'athag e bin daba' e rran ni nggu welthin u p'eowchem ni aram e nggu ayuwegneg rok urngin e tin nike weliy piyu Israel nib togopluw ngog.

³ Re bugin ney e ba riyul' yi gur ma rib tamilangan'um u yalen nge tin nder ta'reban' piyu Israel riy. Ere gu be wenig ngom ni ngam gum'an'nigem ngam motoyil ngog.

⁴ “Urngin piyu Israel ma yad manang rogo ni ug par ko ngiyal' ni ku gub bitir ke mada' ko chiney. Yad manang rogon ni ug par u lan e nam rognug lan yu Jerusalem ni ku gub bitir kug pi'ilal.

⁵ Gubin ngiyal' ma yad manang, ni fa'anra yad ba'adag ni ngar weliyed ni aram rogon, ni som'on i yib ke mada' ko chiney e ug par ni gag reb i girdi'en fare raba' i girdi' ko ba' romad e taliw, ni aram

e Farise fithingrad, ni yad be par ni yad be fol u urngin e motochiyel.

⁶ Ere chiney e kug sak'iy u roy ni ngan pufthin-nigeg ni fan e be lagan'ug ko thin ni yog Got ngak pi chitamangidad ni bay rin' —

⁷ nre n'en ni ba'aram ni yog Got nra pi' ngak piyu Israel ni ir e be sonnag fare ragag nge l'agruw i ganong rok e tirorad e girdi', ir e be l'agan'rad ngay ni bayi pi' Got ngorad, ma yad be par ni yad be meybil ma yad be liyor ngak Got ni rran nge neap'. Ere bochan e re Pagan' ney, i gur pilung, ma aram fan nike togopluw piyu Israel ngog!

⁸ Mang ni gimed be finey, piyu Israel ndabiyag ni nge mich u wun'med nra faseg Got e yam'?

⁹ "I gag ma gu tafinaynag nthingar gu rin' urngin e tin nrayag rog nib togopluw nga fithingan Jesus nu Nazareth.

¹⁰ Ba'aray e n'en ni gu rin' u lan yu Jerusalem. I pi' e pi tolang ko pi prist mat'wug nggon' bo'or e tirok' Got e girdi' nga kalbus; ma nap'an nturguy ni ngan thang e fan rorad, ma kug un i towaliy ni ngan rin'.

¹¹ Bo'or yay ni gog ni ngan gechig nagrad u gubin lan tafen e mu'ulung, mu gguy rogon ni ngug gelnigeg ngorad ngrogned nde mich Jesus u wun'rad. Ug wan ko pi binaw i yan ni bay nga wuru' yu Israel ni fan e ngug gafgow nagrad ni bochan e kar gu damumuw ngorad.

*I Paul ni weliy rogon ni pig nge mich Jesus u wan'
(Acts 9:1-19; 22:6-16)*

12 “Ireray tapgin ni gu wan nga Damaskus, nike pi’ e pi tolang ko prist mat’wug ma karogned e tin ni nggu rin’.

13 Pilung, gu bay u kanawo’ nike yan i misiw’ mu gguy ram’en ban’en ni kab gel ram’en nga ram’en e yal’ ni mat ram’en u lanelang nga dakenag nge pi pumo’on ni gamad be milekag.

14 Gamad gubin ni gu thaygad riy nga but’, mu gu rung’ag ba lam ni be non ngog ni thin ni Hebrew ni be ga’ar, ‘Saul, Saul! Mangfan ni ga be gafgownigeg? I gur e ga ra maad’ad ngom ni fa’anra mu cheal ngam togopluw ngog, ni bod rogon ba garbaw ni falig nga ba ley i gek’iy nma fek e cha’ ni ir e fak fare garbaw.’

15 Mu gu fith ni lungug, ‘Somol, i gur mini?’ Me yog Somol ni ga’ar, ‘I gag Jesus, ni ir e ga be gafgownag.

16 Machane mu suwon ngam sak’iy, ya kug m’ug ngom ni kug turguyem ni ngam mang reb e tapig-pig rog; ma ngamog ngak yugu boch e girdi’ rogon ni kam guyeg e daba’, nge n’en ni bay gu dag ngom ba ngiyal’.

17 Ma bay gu ayuwegnem rok piyu Israel nge pi’in gathi yad piyu Israel, ni yad e bay gu pi’em ngam man ngorad.

18 Me gur e ngam pithig owcherad ngam pingegrad ngar pi’ed keru’rad ko lumor miyad sap ko tamilang, ma ga pingegrad ngar pi’ed keru’rad nga gelngin Satan miyad pigicheal ngak Got, yu daken e michan’ rorad ngog e bayi n’ag Got fan e denen rorad riy me yag ngorad tagil’rad u fithik’ e pi’in ke mel’egrad Got ni ngar manged girdi’en.’

Paul ni weliy murung'agen e maruwel rok

19 “Agrippa ni Pilung, gathi da gu fol ko tin ni gguy ni yib u tharmiy.

20 Som'on e lan yu Damaskus ngu lan yu Jerusalem, ngu lan e nug nu Judea ni polo' ngu fithik' e pi'in gathi yad piyu Israel, e gu machibnag riy nthingar ra kalgad ngan'rad ngar pi'ed keru'rad ko denen ni yad be rin' ngar pigichealgad ngak Got, ngar ngongliyed e pin'en ni ir e ra m'ug riy ni kar pi'ed keru'rad ko denen ni yad be rin'.

21 Ireray tapgin ni koleg piyu Israel ko ngiyal' ni ba'aram ni gu bay riy u Tempel, miyad guy rogon ni ngar thanged e fan rog.

22 Machane ke yib i mada' ko bin daba' e rran ni i ayuwegneg Got, ere kug sak'iy u roy ni gu be weliy e pin'ey ngomed ni gimed gubin, ni ta'reb rogon e pi'in nsobut' nge pi'in nib tolang. N'en ni gu be yog e ireray fare n'en ni yog e pi profet nge Moses ni bay yib i m'ug ni lungurad:

23 fare Messiah e thangri gafgow me ir e cha' ni som'on ni nge fos ko yam', me tamilangnag piyu Israel nge pi'in gathi yad piyu Israel u rogon me thap e girdi' ngak Got.”

24 Nap'an ni be welthin Paul ni aray rogon ni aram e be ayuweg ir, me tolul Festus ngak ni ga'ar, “Paul, kam aliliy! Kayigi gel e sukul ni kam tay ke aliliynigem!”

25 Me fulweg Paul ni ga'ar, “Festus ni Pilung, dawor gu aliliy! Pi thin ney ni gu be weliy e ba riyul' ma gathi kug thum' ngay.

26 Agrippa ni Pilung! Rayag ni gu welthin ngom ndab gu tamdag, ni fan e ga manang murung'agen

e pin'ey. Bmuduwgil u wun'ug ni go' ga manang fan e pin'ey nreb nge reb, ya pin'ey e gathi bogi n'en ni yib i m'ug mi ni mithag.

²⁷ Agrippa ni Pilung, bmich u wun'um fapi profet fa danga'? Gu manang nib mich u wun'um!"

²⁸ Me ga'ar Agrippa ngak Paul, "Ga be finey nrayag ni ngam pingegeg nggu mang reb i girdi'en Kristus u lan e chingiyal' i n'ey nib ngoch?"

²⁹ Me fulweg Paul ni ga'ar, "Demturug ko ba ngoch nap'an ara ba n'uw nap'an, ma meybil rog ngak Got e gur nge gimed urngin e pi'in gimed be motoyil ngog e daba' e manga yugu mboded gag — kemus ni pi chen ney e dabug ni nga ni m'ag ngomed!"

³⁰ Ma fare pilung, nge fare am, nge Bernice, nge urngin e girdi' e ra sak'iygad,

³¹ ma nap'an ni ka ranod miyad yog rorad ni be lungurad, "Re mo'on nem e dawori ngongliy ban'en ni gomanga ke yib tapgin riy ni ngan thang e pogofan rok ara ntay nga kalbus."

³² Me ga'ar Agrippa ngak Festus, "Re mo'on nem e fa'an mang e dawori wenignag ir ni ngan pi' e oloboch nge yan ngak e en ni *Emperor* nu Roma nge mang ir e pufthinnag, ma kan pag e chiney."

27

Paul ni un u barkow nga Roma

¹ Nap'an nturguy ni nggu warod u barkow nga Italy, miyad pi' Paul nge boch e kalbus ngak Julius, ni ir reb e tolang u baraba' e salthaw rok piyu Roma, ni kanog fithingrad ni "Fare Raba' i Salthaw rok fare *Emperor* nu Roma."

² Ma gamad af nga daken reb e barkow ni yib u Adramyttium, ni be n'en ni nge yan ko pi binaw nma tal e barkow riy ko nug nu Asia, ma aram ma gamad yan. Mi Aristarkus, ni be' u Macedonia ni yib u Thessalonika, e immoy romad.

³ Me yan i reb e rran riy ma gamad taw nga Sidon. Me pag Julius Paul nge yan Paul i guy e pi tafager rok ngar pi'ed ngak e tin ni nge yag ngak, ni yodorom ni fan e ba gol Julius ngak Paul.

⁴ Ma gamad chur u rom, nggu warod, ma bochan e gamad be yan nga mit e nifeng ma gamad liyeg u fon e binaw ko nam nu Cyprus.

⁵ Ma gamad th'ab lan e day nu Cilicia ngu Pamfyllia, ma gamad yib nga Myra, ni bay u lan yu Lycia.

⁶ Mu rom e pir'eg fa en ni pilungen e salthaw reb e barkow riy ni yib u Alexandria ni nge yan u rom nga Italy, ma aram me taymad nga daken.

⁷ Ma gamad yan ni gamad ba sowath ni in e rran, nrib mo'maw', machane me munmun ma gamad taw ngabang nib chugur ko binaw nu Knidus. Ma dakiyag ni gu warod i yan ko gin ni gamad be sor ngay ni bochan e nifeng, ma aram ma gamad sor ko ba' nib mocha' ko nam nu Krete, ma gamad yan u to'oben yu Cape Salmone.

⁸ Mu ug warod i yan ni gamad ba chugur nga dap'e l'ay, ma gamad athamgil ngabangi ban'en ni kanog yu "Dubchol ni Bfel' " ngay, nde mal'af ko binaw nu Lasea.

⁹ Ma gamad par u rom nib n'uw nap'an, nge yan i mada' ko ngiyal' nike wogwog ni nggu warod, ya ke ma' Yaran e Bayul, ni aram e ke tabab ngal'an

ni nge gel e day. Me pi' Paul e re fonow ni ba'aray ngorad ni ga'ar:

¹⁰ “Pi cha', kug guy nre milekag rodad ney u roy i yan ngam'on e bay e wogwog riy; ya ba gel e mogoth nra tay e chugum nge barkow ma ku erregon e girdi' nra yim'.”

¹¹ Machane fa'anem nib tolang ko salthaw e ke pagan' ko tin nike yog gabitey nge en ni ir e suwon e barkow, ma de pagan' ko tin nike yog Paul.

¹² Ya re dubchol nem e gathi reb e dubchol ni bfel' ni ngan par riy u ngal'an e garbeb; ere oren e girdi' e yad ba'adag ni nge yan e barkow nga ni guy rogon ngan thap nga Fenix, ni fa'anra yag; ni reb e dubchol ni bay u lan yu Krete nib pig ngalan e yimuch ni ngal nge ngalan e lel'och ni ngal, ya rayag ni ngar pired u rom u ngal'an e garbeb.

Yoko' u maday

¹³ Me yib e nifeng u lan e yimuch nib waer, me finey fapi pumo'on nrayag ni nga ni yan ni bod rogon ni kar leam niked; ma aram miyad girengiy e angkar ngalang me yan fare barkow ni kan chugurnag nga dap'e l'ay u Krete nrogon nrayag.

¹⁴ Machane de n'uw nap'an me yib e nifeng nrib gel u daken fare donguch – ni fare nifeng nike lunguy e nifingin e lel'och ni ngek – ni be thow u daken e binaw.

¹⁵ Me aw ko barkow, ma dabiyag ni ngan cheleg e barkow nge sap ko gin ni be yib e nifeng riy, ma da kug athamgilgad ma gamad pag nge un ko nifeng.

16 Ma gamad ling boch ko nifeng ko ngiyal' ni gu warod u maday u ba' ni yimuch ko donguch nu Kauda. Ireram e gin ni gu athamgiliyed riy nggu m'aged gafan e bowoch ko barkow nge par nike muduwgil.

17 Miyad fek fare bowoch nga daken e barkow, nge mu' miyad yin' boch e tal u baraba' e barkow ngan fek u t'ay e barkow nge yan nga baraba', nge mu' min longobiy nga downgin e barkow nga ni m'ag ni kan chichiiy. Ma kar rusgad nrichey me ser e barkow rorad ko yan' nib thay nga orel u dap'e l'ay u Libya; ma aram miyad pilig e lay nga but' miyad pag fare barkow ngi i fek e nifeng i yan.

18 Me cham e nifeng nib gel i yan, me yan i reb e rran riy miyad tabab i yin' e chugum ni bay u barkow nga maday.

19 Miki yan i reb e rran riy miyad yin' e talin e maruwel nu barkow nga maday ni ron'ed nga pa'rad.

20 Bo'or e rran nda gguyed e yal' ara t'uf u lanelang, ma kayigi par e nifeng nri kab gel. Munmun ma da kug leam niged ni ka gamad ra fos.

21 Ma nga tomuren nike n'uw i n'uw nap'an nda ni kay e ggan me sak'iy Paul ngam'on rorad me ga'ar ngorad, "Fa'an mang e mu folgad ko thin ni gog nge siy i chuw e barkow u Krete, ma dabiyag ni nge kireb e barkow ni aray gelngin ma dab nn'ag e chugum nu barkow.

22 Machane chiney e gu be wenig ngomed ni ngam athamgilgad! Ya dariy ta'a bigimed nra yim'; kemus nre barkow ney e ir e bayi kireb.

23 Ya fowngan e Got ni gag girdi'en me ir e gu

ma meybil ma gu ma liyor ngak e yib ba engel rok ngog

²⁴ me ga'ar, 'Paul, dab mu rus! Ya thingar mman mu sak'iy nga p'eowchen e en ni *Emperor* nu Roma; ya Got ni bfel' laniyan' e ke pi' e pogofan rok e pi cha'ney ni yad gubin ngom ndab ra m'ad, ni pi girdi' ney ni gimed be yan u barkow.'

²⁵ Ere mu athamgilgad! Ya ba pagan'ug ngak Got ni bay yan i aw ni bod rogon ni kanog ngog.

²⁶ Machane bayi seregdad e nifeng nga reb e donguch."

²⁷ Ke yan i gaman ragag nge aningeg e neap', ni be fekmad e nifeng nib gel u lan e day ni Mediterranean. Ma gonap'an e ke lukngun e neap' me sana e sala nu barkow ngay ni kug chugurgad ko binaw.

²⁸ Ma aram miyad yin' e gaf nga maday ni ka ni m'ag ban'en nib tomal ngay miyad pir'eg ni ra'ay nge rliw' e fit tom'arngin e gin'em; me ta'aboch miyad rin' ni aram rogon miyad pir'eg ni mereb i ragag e fit tom'arngin.

²⁹ Ma kar rusgad ya be lungurad e bay yan e barkow romad nga daken e malang u maday, miyad pag aningeg e angkar u p'ebuk' e barkow nga but' miyad yibil ni manga yigi papey nge rran.

³⁰ Me guy rogon e sala nu barkow ni ngar milgad u barkow; miyad nguchuruy fare bowoch nga daken e day, ni yad be dake ngranod ron'ed boch e angkar u mit e barkow nga maday.

³¹ Machane me ga'ar Paul ngak fare pilungen e salthaw nge fapi salthaw, "Fa'anra dabi par e pi sala ney u daken e barkow, ma dabiyag ni gimed ra fos."

³² Ma aram me th'ab fapi salthaw fapi rop ni ir e be kol fare bowoch miyad pag nge yan.

³³ Ma aram e ke chugur ni nge rran, me wenig Paul ngorad ni yad gubin ni nge bagayad me kay ban'en ni ga'ar, "Araye nga ragag nge aningeg e rran ni gimmed be son, mu lan e re ngiyal' i n'em ke mada' ko chiney e dawor mu ked ban'en.

³⁴ Ere wenig ngomed mu abichgad nge siy kum m'ad; ya mus nga ba gaf i piy u lolugen bigimed ma dabi thay."

³⁵ Nap'an ni mu' Paul i yog e re bugithin ney, me fek boch e flowa, me pining e magaer riy ngak Got u p'eowcherad ni yad gubin, me t'ar nge kay.

³⁶ Miyad athamgil, ma yad gubin nra bagayad me kay boch e ggan.

³⁷ Ma gamad l'agruw mir'ay nge medlip i ragag nge nel' u daken e barkow.

³⁸ Ma fa'ani mu' gubin e girdi' ko abich, miyad yin' wom'ngin e woldug ni yima ngongliy e flowa riy u barkow nga maday ni nge baud e barkow.

Barkow ni pil

³⁹ Ma fa'ani rran, ma de pow rok e sala nu barkow dap'e l'ay ko fare donguch, machane miyad guy lan bangi m'ing ni bay bangi yan' riy miyad finey ni ngar guyed rogon ngar liyeged e barkow ngaram.

⁴⁰ Miyad th'ab gafan fapi angkar ngar paged u fithik' e day, miyad pithig e pi tal ni ba'aram ni kan m'ag ko yap – ko barkow. Miyad gorengiy e lay ngalang u mit e barkow ni fan e nge yannag e nifeng e barkow ngam'on, me sor i yan nga dap'e l'ay.

⁴¹ Machane me yan i ser fare barkow ngabangi yan' nib thay nga orel u dap'e l'ay; me yan e ley ni owchen nga fithik' ndabkiyag ni nge mithmith, me bilig e n'ew e ley ni p'ebuk'.

⁴² Me leamnag fapi salthaw ni ngar li'ed urngin fapi kalbus, nge dabi nong bagayad nga arow nge mil.

⁴³ Machane fa'anem ni pilungen e salthaw e ba'adag ni nge ayuweg Paul nge dabi buch ban'en rok, ma aram me taleg e salthaw ndab ra ngongliyed e binem e pa'. Machane me yog ngak urngin e girdi' nrayag ni ngar nonggad ni yad e som'on ni ngar oggad u barkow nga maday ngar nonggad nga arow;

⁴⁴ ma pi'in kar mageygd e ngar leked yad ni kar towlelgad nga yungi plang ara yu yang ko barkow nike m'ing. Ireray rogon ma gamad thap nga arow ni gamad gubin nde buch ban'en romad.

28

U daken e donguch nu Malta

¹ Nap'an ni gu thapgd nga arow, ma gamad nang nre donguch nem e kanog yu Malta ngay.

² Me ayuwegmad e girdi' riy. Ma aram me aw e n'uw me ri garbeb, miyad ko'reg ba nifiy miyad yog ngomad ni nggu chugurgad nga charen.

³ Me kunuy Paul ba thum i l'ud, ma nap'an ni be tay nga mit e nifiy me yib ba porchoyog nga tamilang, ni bochan gowelngin e nifiy, me yib i yabochboch nga pa'.

⁴ Me guy e girdi' ko fare donguch e re porchoyog nem nike yabochboch nga pa' Paul miyad yog

rorad ni lungurad, “Re mo'on nem e dabisiy ni ir be' nike thang e pogofan, yugu aray rogon nike thap nga arow nde yim' u maday, machane taban e kireb nma pi' e kan e dabkiyag ni nge thay riy, ya ke muturug ni nge yim'.”

⁵ Machane me dengdang Paul fare porchoyog nga mit e nify nde buch ban'en rok Paul.

⁶ Miyad par ni yad be sonnag ni nge thow ara thig nga but' ni kem'. Machane ba n'uw nap'an nra pired ma dar guyed ban'en ni rin', miyad piliyeg lanin'rad nge lungurad, “Cha'nem e ba kan!”

⁷ Ma bay yungi milay' ni fen Publius, ni ir e pilung ko re donguch nem, nde mal'af nga orel ko gin'em. Me fekmad nga tafen nggu pired rok ni dalip e rran, ma ri be ayuwegmad nrib fel' rogon.

⁸ Ma bay e chitamngin Publius u bet nib m'ar, nib gel e gowel u daken ma ba thum'iyal. Me yan Paul ngak nga senggil, me meybil me tay pa' nga daken nge golnag.

⁹ Fa'ani yodorom, ma urngin e tin nib m'ar e girdi' u daken fare donguch nrabad ngak me gol nagrad.

¹⁰ Miyad pi' e tow'ath ngomad ni bo'or, ma fa'ani pig ni nggu milekaggad u barkow miyad tay nga barkow e tin ni nge yag ngomad ko re milekag nem.

U Malta nga Roma

¹¹ Ma dalip e pul ma gamad af nga reb e barkow ni yib u Alexandria ngaram, ni Kan ni Athlog fithingan, ni par ko re donguch nem u nap'an e garbeb.

¹² Ma gamad taw ko binaw nu Syrakuse ma gamad par riy ndalip e rran.

¹³ Ma gamad un ko re barkow nem u rom nggu bad ko binaw nu Rhegium. Me reb e rran riy me thow e nifeng u lan e yimuch, ma l'agruw e rran ma gamad taw ko binaw nu Puteoli.

¹⁴ Ma gamad pir'eg boch e girdi' u rom nib mich Jesus u wun'rad, miyad wenig ngomad ni nggu pired rorad ni reb e wik. Ma aram ma gamad yib nga Roma.

¹⁵ Ma pi walagdad ni girdi'en Kristus ni yad bay u Roma e rrun'aged murung'agmad miyad yib ngar tawgad nga Market ni Appius fithingan, ni tagil' e mu'ulung ko binaw nge fare binaw ni Dalip Tafen e Milekag fithingan ni nggu mada'gad. Ma fa'ani guyrad Paul, me pining e magaer ngak Got ni bochrad, ma aram me athamgil laniyan'.

U lan yu Roma

¹⁶ Fa'an ni gu tawgad nga Roma, minog ngak Paul nrayag ni nge par u bang ni yow reb e salthaw ni matanagen.

¹⁷ Dalip e rran nga tomuren me ulunguy Paul e pi'in yad be yog e thin rok piyu Israel u rom. Fa'anra mu'ulunggad me ga'ar ngorad, "Pi walageg! Yugu aram rogon nda gu rin' ban'en nib togopluy ngak e girdi' rodad ara pi yalen ni af rok e pi chitamangidad ngodad, min kalbusnigeg u Jerusalem nge mu' min pi'eg nga pa' piyu Roma.

¹⁸ Miyad fitheg nge mu' miyad leamnag ni ngar paged gag, ya ra pir'eged ndariy ban'en ni kug ngongliy nike yib tapgin riy ni ngan thang e fan rog.

¹⁹ Ma fa'ani togopluw piyu Israel ko re bugithin nem, me yan i aw ni kemus ni *Emperor* nu Roma e ir e kabay ni gu ra wenignigeg ngak, mu gu rin', ni yugu aram rogon ndariy ban'en ni gog nib togopluw ngak e girdi' ko nam rog.

²⁰ Aram fan ni kug wenignag ni ngug guymed nge yag ni gu non ngomed; ya ka nin' e re chen ney ngog ni bochan fa'anem ni ir e be pagan' yu Israel ngak."

²¹ Me lungurad ngak, "Dawori yib bangi babyor u Judea ngomad ni murung'agem, ara ke yib reb i walagdad u rom nike fek bbugithin nib be'ech i yib, ara ke yib i yog ban'en nib kireb ni murung'agem.

²² Machane gamad ba'adag ni nggu rung'aged rom e tin ni ir e ga be leamnag, ya gamad manang ni urngin yang ma be non e girdi' riy nib togopluw ko re raba' i girdi' nem ni gab mu'un ngay."

²³ Ma aram miyad yog Paul reb e yar, me yib bo'or i yad ko chirofen nem ko gin ni be par Paul riy. Kadbul nge yan i mada' ko neap' ni machibnag ngorad murung'agen e gagiyeg rok Got ma be pithig fan u wun'rad. Me guy rogon ni nge mich murung'agen Jesus u wun'rad ni be yog ngorad e tin nike yog e babyor nib thothup ni murung'agen ko gin ni ba'aram ni bay e Motochiel rok Moses riy nge tin ni yoloy e pi profet.

²⁴ Ma bay boch i yad ni mich e thin nike yog u wun'rad, ma boch i yad e de mich u wun'rad e thin nike yog.

²⁵ Ma aram miyad yan ndakir ta'reb lanin'rad u fithik'rad u tomuren nike yog Paul e re bugithin ni ba'aray ni ga'ar, "Rib fel' rogon ni welthin fare Kan

Nthothup u l'ugun fare profet ni Isaiiah ni welthin ngak e pi chitamangimed!

²⁶ Ya fa'ani ga'ar,

Mman ngamog ngak e girdi' ko re nam ney ni nge lungum:

Bay mmotoyil mmotoyilgad, ma dab mu nanged fan;

ma bay mu changar mu changargad, ma dab mu guyed.

²⁷ Ya laniyan' e pi girdi' ney e ke man;

ma kar ninged lan telrad,

ma kar uchumiyed lan owcherad.

Ya fa'an mang e n'en ma ke guy lan owcherad ban'en,

ma ke rung'ag lan telrad ban'en,

ma ke tamilangan'rad,

ma ke yag nra pigichealgad ngog

ngug gol nagraad.' Ara – rogon ni yog Got."

²⁸ Me ul ul Paul ngay nge ga'ar, "Ere ngam nanged ni thin rok Got ni murung'agen rogon min thap ngak Got e kan pi' ke yan ngak e pi'in gathi yad piyu Israel. Ma bay ra motoyilgad ngay!"

²⁹ Fa'ani mu' i yog e re bugithin ney rok Paul, me yan fa picha' nu Israel, ni yad be tugthin u fithik'rad nib el merin.

³⁰ L'agruw e duw ni par Paul u rom u ba naun ni ir e be pi' puluwon, ma urngin e girdi' nra yib ni nge guy ma be felfelan' ngorad ni karbad.

³¹ Mi i machibnag murung'agen e gagiyeg rok Got ma be machibnag murung'agen fa'anem i Somol Jesus Kristus, ni be welthin nder tamdag, tuntun ara magagawon.

Bible Ni Thothup
The Holy Bible in the Yapese language of the
Federated States of Micronesia

Copyright © 2007 Bible Society of Micronesia

Language: Yapese

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

    You include the above copyright and source information.

    You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-12-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 13 Dec 2023

37b6628b-b71d-5df3-af33-fc1d4dd69788